

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ

Μηνιαίο βήμα ανάλυσης,
κριτικής και διαλόγου

Μάρτιος 2001 Τεύχος 21ο Τιμή: £3.00

**Εκλογές: η μάχη
άρχισε...**

**Προσεγγίσεις
στην
επαναπροσέγγιση**

**Ο Τουρκικός
εθνικισμός
στην Κύπρο**

**Αλλαγή
φρουράς
στο πηδάλιο
της Ε.Ε.:
Που το παν
οι Σουηδοί**

**Η πρώτη διεθνής
του αντι-
νεοφιλελευθερισμού**



ΑΝΑΝΕΩΣΤΕ
ΤΙΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
ΤΟΥ ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ

Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο.....

Διεύθυνση:

Οδός - αριθμός..... Πόλη - Τ.Τ.

Επαρχία.....

Τηλ. Οικίας..... Φαξ Οικίας.....

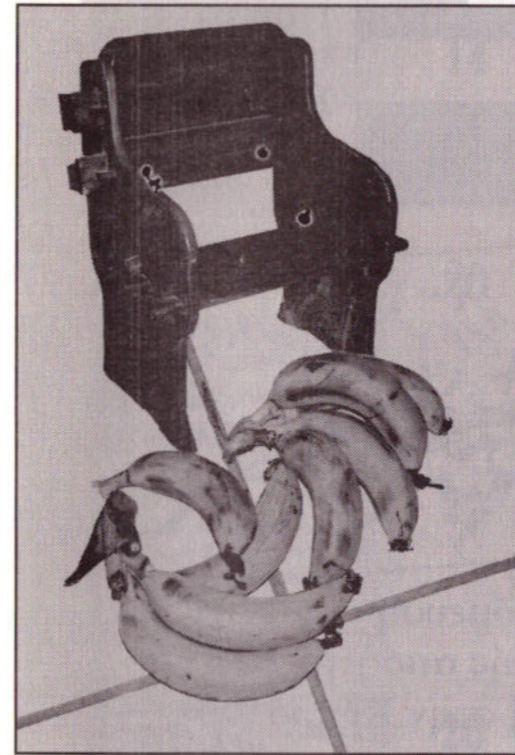
Τηλ. Εργασίας..... Φαξ Εργασίας.....

Επάγγελμα.....

Σπουδές.....

Τιμή συνδρομής: Εσωτερικού ετήσια £25.00. Ελλάδα £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ



Παρόλο που υπάρχει ακόμα αρκετός χρόνος μέχρι τις βουλευτικές εκλογές, μερικά, τουλάχιστον, από τα χαρακτηριστικά στοιχεία του προεκλογικού λόγου άρχισαν να ξεχωρίζουν.

Το πιο σημαντικό από αυτά είναι κατά πάσα πιθανότητα η σημαντική αύξηση του ειδικού βάρους των κοινωνικών και οικονομικών ζητημάτων στον προεκλογικό διάλογο. Μερικά κυρίως θέματα, όπως η άνοδος της εγκληματικότητας και η απώλεια τεράστιων κεφαλαίων από τη μεσαία τάξη προς όφελος μερικών οικονομικών γιγάντων, διαδραματίζουν, φαίνεται, από μόνα τους βαρύνοντα λόγο στην απόφαση του ψηφοφόρου, ανεξαρτήτως σχεδόν του χειρισμού που θα τύχουν από τα συμπολιτευόμενα, ή τα αντιπολιτευόμενα κόμματα (χωρίς βέβαια να μπορεί να υποτιμηθεί και ο χειρισμός αυτός).

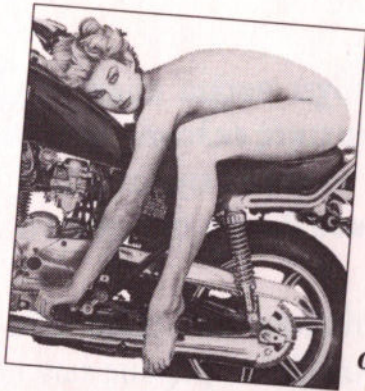
Εξάλλου καθώς αργά, αλλά σταθερά, ο κύπριος πολίτης εξοικειώνεται με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο διάλογος για την ένταξη γίνεται πιο συγκεκριμένος και καλύπτει περισσότερες πτυχές όχι αυτού καθ' εαυτού του θέματος αλλά και του μέλλοντος της ίδιας της Ε.Ε.

Ακόμα και η σχέση της Κύπρου με την Ελλάδα εισέρχεται σε μια φάση «απογαλακτισμού», όχι διότι δεν αυξήθηκε η εξάρτηση, κυρίως σε θέματα εξωτερικής πολιτικής της πρώτης από τη δεύτερη, αλλά διότι έγινε πιο πολιτική, υπάρχει περισσότερος χώρος για πολιτική συζήτηση του κάθε θέματος ξεχωριστά σε σχέση με το παρελθόν.

Η διασύνδεση της στασιμότητας στο Κυπριακό με τη ρευστότητα των ισορροπιών στο εσωτερικό της Τουρκίας και τις ευρωτουρκικές σχέσεις ανοίγει, επίσης, ένα πεδίο πολιτικού προβληματισμού, που εισέρχεται στην προεκλογική αντιπαράθεση και την εμπλουτίζει. Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι η κυπριακή πολιτική έπαψε να κουβαλά χρόνιες αναπηρίες, που την εμποδίζουν να διαδραματίσει ρόλο άλλο, εκτός αυτού της συντήρησης. Όμως παρόλα αυτά, έχω την εντύπωση ότι αυτή τη φορά... κάτι κινείται...

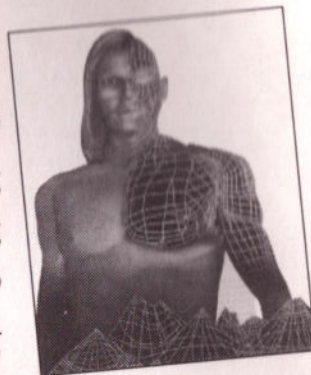
Κ.Α.

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ



Εκλογικού
διαλόγου...
συνέχεια

σελ. 8



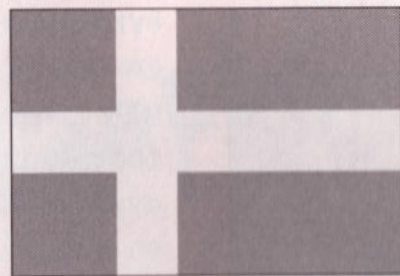
Ο
Τουρκικός
εθνικισμός
στην Κύπρο

σελ. 16



Προσεγγίσεις
στην
επαναπροσέγγιση

σελ. 20



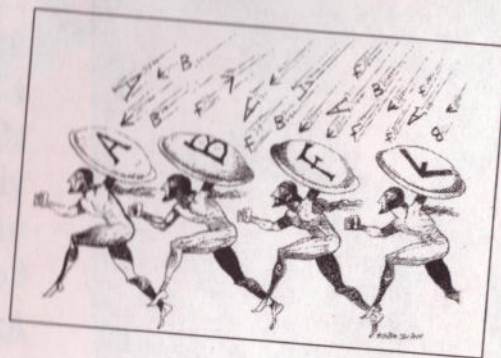
Που το
παν οι
Σουηδοί

σελ. 22



Η πρώτη διεθνής
του αντι-
νεοφιλελευ-
θερισμού

σελ. 26



Η υπονόμηση της
ελληνικής από την
αγγλική στην Κύπρο

σελ. 36

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ

Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο.....
Διεύθυνση:.....
Οδός - αριθμός..... Πόλη - Τ.Τ.....
Επαρχία.....
Τηλ. Οικίας..... Φαξ Οικίας.....
Τηλ. Εργασίας..... Φαξ Εργασίας.....
Επάγγελμα.....
Σπουδές.....

Τιμή συνδρομής: Εσωτερικού ετήσια £25.00. Ελλάδα £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Περιοδικό «εξ υπαρχής»
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης
κριτικής και διαλόγου

Μάρτιος 2001 - Τεύχος 21ο

Διεύθυνση:

Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021

Τηλ. 346061 - 346160

Φαξ: 346162

e-mail:

yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:

Δώρας Κακουλλής

Εκδίδεται από την

Επικοινωνία Πολιτών

Γέφυρα Λτδ

Για την σύνταξη
του τεύχους εργάστηκαν οι:

Ανθούλα Παπαδοπούλου,

Μαρία Σωκράτους,

Ιωσήφ Παγιάτας,

Λούης Ηγουμενίδης,

Σταύρος Τομπάζος,

Κωστής Αχνιώτης,

Ζήνωνας Ποφαΐδης,

• για τα υπογραμμένα κείμενα
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

• παραγωγή έκδοσης

τεχνική επιμέλεια:

Dogographics Ltd

τηλ. 665116

• εκτύπωση:

Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ

τηλ. 482361

4 Εισηγήσεις

..... Ζήνωνας Ποφαΐδης

8 Διάλογος / εκλογές:

Η μάχη άρχισε, ο πολίτης «αγρόν ηγόρασεν...»

..... Αντρέα Γρηγορίου

12 Αριστεροφανής αντί αριστερός πολιτικός λόγος στην Κύπρο...!

..... Λούη Ηγουμενίδης

14 Ο Τουρκικός Εθνικισμός στην Κύπρο

Μύθοι και Πραγματικότητες

..... Νιαζί Κιζιλγιουρέκ

20 Από τη νεκρή ζώνη:

Προσεγγίσεις στην Επαναπροσέγγιση

..... Γιάννη Παπαδάκη

22 Αλλαγή φρουράς στο πηδάλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Που το παν οι Σουηδοί...

..... Ιωσήφ Παγιάτας

26 Η πρώτη διεθνής του αντι-νεοφιλελευθερισμού

30 Για ένα νέο διεθνισμό

..... Μικαέλ Λεβύ

36 Η υπονόμηση της ελληνικής από την αγγλική στην Κύπρο,
σήμερα

..... Χριστόδουλου Τζιονή

40 Ο Παντελής και το Λιοντάρι του Αρκά



επαναπροσέγγιση και αναμνήριση

Το κεφάλαιο της επαναπροσέγγισης, ως τελευταίο φως λογικής, φαίνεται να καταπνίγεται από το σκότος του παραλογισμού που από καιρό έχει καλύψει το Κυπριακό και τους βασικούς συντελεστές που το συντηρούν σε αδιέξοδο. Είναι γνωστό ότι από χρόνια καταβάλλεται από τις Η.Π.Α. προσπάθεια για την οργάνωση επαναπροσεγγιστικών συναντήσεων ανάμεσα σε Τουρκοκυπρίους και Ελληνοκυπρίους, στις οποίες έχουν συμμε-

τάσχει εκατοντάδες άτομα που θεωρούνται ότι ασκούν επιρροή μέσα στην κυπριακή κοινωνία.

Σε πρωτοσέλιδο δημοσίευμα της μεγαλύτερης σε κυκλοφορία κυπριακής εφημερίδας (Φιλελεύθερος 25. 2.2001) δημοσιεύεται η είδηση ότι οι συναντήσεις αυτές ξεκίνησαν ν' ανησυχούν το Υπουργείο Εξωτερικών, γιατί τείνουν να πάρουν τη μορφή της εκ των κάτω αναγνώρισης του καθεστώτος Ντενκτάς. Πληροφορούμαστε, επίσης, ότι στο Μαϊάμι της Φλόριδας οργανώθηκε, πρόσφατα, συνάντηση Ε/Κ και Τ/Κ πυροσβεστών μέσα στα πλαίσια, σύμφωνα με την εφημερίδα, μιας νέας προσέγγισης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, που αποσκοπεί στην προώθηση επαφών ανάμεσα σε δημόσιους λειτουργούς από τις δύο πλευρές με τελικό στόχο την εκ των κάτω αναγνώριση. Η συνάντηση, μας πληροφορεί η εφημερίδα, κατέληξε σε φιάσκο, αφού στο τέλος οι συμμετέχοντες πυροσβέστες άναψαν αντί να οβήσουν φωτιές, καταλήγοντας σε δημόσιες αλληλοκατηγορίες και καταγγελίες.

Το επιχείρημα ότι η επαναπροσέγγιση υποβοηθεί τις προσπάθειες του καθεστώτος Ντενκτάς δεν είναι νέο. Μέχρι στιγμής πάντως τις επαφές ανάμεσα στις κοινότητες τις παρεμποδίζει συστηματικά ο ίδιος ο Ντενκτάς για λόγους που είναι προφανείς και γνωστοί σε κάθε κύπριο δημοσιογράφο.

Αν, όμως, υποθέσουμε ότι οι Αμερικανοί επιδιώκουν να δώσουν μια νέα και επικίνδυνη διάσταση στο ζήτημα, σε βαθμό που να ανησυχεί το Υπουργείο Εξωτερικών και το σοβαρό ελληνοκυπριακό τύπο, η ανησυχία τους θα έπρεπε να πάρει μια εντελώς νέα μορφή και κατεύθυνση. Ως πολιτεία και ως κοινωνία εξακολουθούμε να μην αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα των Τ/Κ. Δεν έχει γίνει ακόμα κατανοητό ότι η διεθνής κοινότητα θεωρεί ότι η υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι συνδεδεμένη με την πολιτική ύπαρξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Η μη αφομοίωση αυτής της πραγματικότητας οδηγεί την κυπριακή πολιτεία σε σοβαρά ελλείμματα πολιτικής, αποτέλεσμα των οποίων είναι και το γεγο-

νός ότι η επαναπροσέγγιση τείνει να μονοπωληθεί από τις Η.Π.Α.

Αποτελεί επείγουσα αναγκαιότητα ο σχεδιασμός και η εφαρμογή εκ μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας τουρκοκυπριακής πολιτικής, η οποία θα στοχεύει στην ένταξη των Τ/Κ στην κυπριακή πολιτεία και την ενσωμάτωσή τους στην κυπριακή κοινωνία. Θα μπορούσε να γίνει αρχή με την άρση του γελοίου καθεστώτος του «αυτόμολου», το οποίο έχει αποδοθεί σε κάθε Τ/Κ που επιθυμεί να διαφύγει από το καθεστώς της Άγκυρας στο βορρά. Και σαν πρώτο βήμα, πέρα από ψευδοσυνταγματικά προσχήματα, είναι δυνατό και απαραίτητο να παραχωρηθούν στους Τ/Κ που διαβιούν στις ελεύθερες περιοχές τα πολιτικά τους δικαιώματα, όπως το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Μια τέτοια κίνηση, πέρα από την ηθική πλευρά του ζητήματος, θα δώσει ισχυρά και σωστά μηνύματα στην τουρκοκυπριακή και τη διεθνή κοινότητα.

Τα κοιτάσματα του πετρελαίου

Όπως πολλά άλλα ζητήματα, έτσι και το σχεδόν εξωτικό θέμα του κυπριακού υποθαλάσσιου βυθού, αφού αναδύθηκε στην επιφάνεια, βυθίστηκε ξανά στο πυκνό σκοτάδι της ωκεάνιας αβύσσου. Οι πολιτικοί αρχηγοί ενημερώθηκαν από τον πρόεδρο του κράτους και, άγνωστο αν ικανοποιήθηκαν, στη συνέχεια επέλεξαν από κοινού να μην ενημερώσουν κανένα άλλο. Περίεργη υπήρξε και η στάση του τύπου, ο οποίος δεν πήγε παρά πέρα, αλλά φάνηκε να ικανοποιείται με την κυβερνητική διαβεβαίωση ότι το ζήτημα τυγχάνει κατάλληλου χειρισμού, μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Δεν είναι, επίσης, γνωστό αν το θέμα τέθηκε στο Εθνικό Συμβούλιο, όπως τουλάχιστον ζητούσε ένας πολιτικός αρχηγός. Ο κύπριος πολίτης περιορίστηκε, στη συγκεκριμένη περίπτωση, στην ενη-

μέρωση που του έγινε μέσω των ΜΜΕ από τον Αιγύπτιο πρέσβη, που όχι μόνο επιβεβαίωσε την ύπαρξη αξιοποιήσιμων κοιτασμάτων, αλλά πρόσφερε και τη συνεργασία της χώρας του. Ο υπουργός εμπορίου και βιομηχανίας κος Ν. Ρολάνδης έδωσε κι αυτός αισιόδοξη νότα, υπαινισσόμενος ότι η κυβέρνηση βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με κάποιες μεγάλες διεθνείς εταιρείες πετρελαίου, αλλά απέφυγε να διευκρινίσει ποιο ακριβώς είναι το αντικείμενο των διαπραγματεύσεων, επικαλούμενος την εμπιστευτικότητα, που σε τέτοιες περιπτώσεις επιβάλλεται. Έχει γίνει γνωστό ότι η Κύπρος δεν επιδίωξε μέχρι στιγμής να οριοθετήσει την υφαλοκρηπίδα της και ούτε την αποκλειστική οικονομική ζώνη σύμφωνα με το Δίκαιο των Θαλασσών στηριγμένη στη συνθήκη του 1982.

Δεν θ' ασχοληθούμε με τη νομική πτυχή του θέματος, γιατί, όπως διαβεβαιώνουν οι ειδικοί, αποτελεί εξαιρετικά πολύπλοκο ζήτημα, η ρύθμιση του οποίου προαπαιτεί σοβαρή διπλωματική εργασία, έτσι ώστε να μη υπάρξουν διενέξεις με γειτονικές χώρες. Με το κυπριακό, όμως, ανοικτό, η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας είναι πιθανό να επιφέρει επιπρόσθετες πολιτικές περιπλοκές. Η οριοθέτηση, για παράδειγμα, στη θαλάσσια περιοχή της Κερύνειας δεν είναι κατά πάσα πιθανότητα εφικτή κάτω από τις σημερινές συνθήκες, γιατί η συνεργασία της Τουρκίας όχι μόνο δεν προσφέρεται, αλλά μάλλον αποκλείεται. Ωστόσο στο θέμα των φημολογούμενων κοιτασμάτων, που βρίσκονται στη θαλάσσια περιοχή νότια της Κύπρου, η Τουρκία δεν έχει επίσημα αντιδράσει, αναμένοντας κατά πάσα πιθανότητα το ξεκαθάρισμα της εικόνας. Αυτό δε σημαίνει ότι η Τουρκία θα παραμείνει απαθής σε περίπτωση που τα κοιτάσματα είναι υπαρκτά. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι οι τούρκοι στρατηγοί, αλλά και το πολιτικό κατεστημένο της χώρας θεωρεί

και έχει δηλώσει πολλές φορές ότι η Κύπρος είναι «ζωτικός χώρος» για την ασφάλεια της Τουρκίας. Μήπως θα θεωρήσει, ενδεχομένως, ως ζωτικό της χώρο και τα υποθαλάσσια πετρελαιοφόρα στρώματα του κυπριακού βυθού; Πάντως ο κος Ντενκτάς δεν αποστασιοποιήθηκε από το ζήτημα, αλλά έσπευσε να απαιτήσει τα μισά αποθέματα, μια διεκδίκηση που όσο και αν αντιφάσκει με την κεντρική του θέση για ίδρυση συνομοσπονδίας ανάμεσα σε δύο κυρίαρχα κράτη, δεν σημαίνει ότι δεν θα τεθεί. Είναι άγνωστες ακόμα οι αντιδράσεις άλλων κρατών, γειτονικών όπως είναι ο Ισραήλ, η Αίγυπτος και η Συρία, αλλά και των μεγάλων δυνάμεων και κύρια των ΗΠΑ, από τις οποίες θα προέλθει κατά πάσα πιθανότητα η τεχνολογία μαζί με τις εκμεταλλεύτριες εταιρείες. Από τη διπλωματία που θα ασκηθεί –πάντα υπό την προϋπόθεση ότι ο πλούτος που οι βυθοί κρύβουν είναι υπαρκτός- θα εξαρτηθεί αν θ' αποτελέσει ένα παράγοντα ενισχυτικό της Κυπριακής Δημοκρατίας ή, αντίθετα, μοχλό πίεσης σε βάρος της. Πάντως μέχρι τώρα το θέμα καλύπτεται από το σκοτάδι που έχει επιβληθεί και πέπλο μυστηρίου που εξάπτει τη φαντασία. Ο κύπριος πολίτης έχει δικαίωμα να μάθει κάτι περισσότερο.

The Rogue States και η Αμερικανική Ειρήνη



Έτσι ονομάζονται τα κράτη εκείνα που θεωρούνται από τις ΗΠΑ κράτη -ταραξίες. Η λέξη rogue σημαίνει στα αγγλικά παλιάνθρωπος, ανέντιμος κ.τ.λ. και φυσικά δεν είναι δυνατό να έχουν τη συνεργασία των ΗΠΑ, μέσα στην παγκοσμιοποιημένη αμερικανική μονοκρατορία. Ένα τέτοιο κράτος είναι, βέβαια, το Ιράκ μαζί με τον ηγέτη του –παλιό σύμμαχο των ιδίων των ΗΠΑ- τον περιβόητο Σαντάμ Χουσεΐν. Με την είσοδό του στο Λευκό Οίκο ο νέος πρόεδρος -αδύνατος, όπως λέγεται, σε θέματα εξωτερικής πολιτικής- δεν άφησε την αδυναμία του να υπερισχύσει. Απομακρυνόμενος από τις τελευταίες προσεγγίσεις του προκατόχου του Μπίλ Κλίντον, ο οποίος είχε φθάσει στο συμπέρασμα ότι στο θέμα του Ιράκ έπρεπε πλέον να εξευρεθεί

πολιτική λύση, διέταξε τον πολύ πρόσφατο βομβαρδισμό «ρουτίνας», όπως χωρίς περιστροφές τον χαρακτήρισε, εξυπνοώντας καθαρά ότι και άλλες τέτοιες επιθέσεις θ' ακολουθήσουν, αφού πρόκειται για ρουτίνα. Πρέπει να λεχθεί ότι η αμερικανική πολιτική απέναντι στο Ιράκ έχει περιέλθει σε σοβαρό αδιέξοδο. Δέκα χρόνια μετά τον πόλεμο του κόλπου ο Σαντάμ εξακολουθεί να κρατά τα ηνία της εξουσίας. Οι κυρώσεις και οι αεροπορικές επιθέσεις που πλήττουν κατά κανόνα τους αμάχους, έχουν μάλλον ενισχύσει το κύρος του μέσα στην ιρακινή κοινή γνώμη. Το Ιράκ εξακολουθεί να εξαπλώνεται, όπως οι ίδιοι οι Αμερικανοί παραδέχονται, πράγμα που επιβεβαιώνει την αποτυχία των στόχων της αμερικανικής πολιτικής. Οι Αραβικές χώρες δεν είναι ευτυχείς ούτε με τους βομβαρδισμούς, ούτε με τις κυρώσεις και αντιμετωπίζουν την όλη ιστορία με εκνευρισμό. Με λίγα λόγια ο Σαντάμ καταφέρνει να εξέρχεται σιγά σιγά από την απομόνωση.

Ανεξάρτητα, όμως, από την επάρκεια της αμερικανικής πολιτικής σε σχέση με το Ιράκ, τίθενται ζητήματα που αφορούν ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα. Η διεθνής νομιμότητα σχετικοποιείται σε τέτοιο βαθμό κυνισμού, που θέτει επί τάπητος τη νέα μορφή που παίρνουν οι διεθνείς σχέσεις, μέσα σ' ένα ασφυκτικό πια πλαίσιο, όπως καθορίζεται από την αμερικανική ηγεμονία. Η κατάσταση είναι ακόμα δυσχερέστερη γιατί η κοινή γνώμη των επιτιθέμενων χωρών χειραγωγείται πιο εύκολα με την υιοθέτηση του δόγματος του «καθαρού πολέμου». Το δόγμα προνοεί ότι αναλαμβάνονται στρατιωτικές επιχειρήσεις, στις οποίες χρησιμοποιείται επαγγελματικός στρατός και υψηλή τεχνολογία, με αποτέλεσμα οι απώλειες σε ανθρώπινες ζωές να είναι για τους επιτιθέμενους μηδαμινές. Μ' αυτό τον τρόπο εκμηδενίζονται οι εσωτερικές αντιδράσεις και αποφεύγονται φαινόμενα όπως η μαζική αντίθεση στο εσωτερικό της Αμερικής για τον πόλεμο του Βιετνάμ. Η ηθική πτυχή του ζητήματος δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητη. Δημιουργεί νέα δεδομένα στον τρόπο που διεξάγονται οι πόλεμοι στις μέρες μας, αλλά και ριζικά διαφορετικές επιπτώσεις στο διεθνές κρατικό σύστημα.

Οι Βουλευτικές Εκλογές 2001, το μετέωρο

Η μάχη άρχισε, ο

Αντρέα Γρηγορίου

Τέσσερις μήνες πριν από τις βουλευτικές εκλογές του Μαΐου τα πάντα φαντάζουν απόλυτα ήρεμα και μελαγχολικά. Τα πολιτικά κόμματα ανασύρουν σιγά σιγά από τα ντουλάπια του χτες τους συνθήματα, θέσεις και προγράμματα, εκλογικούς καταλόγους, ταυτότητες προσωπικότητας που πρέπει να προσεγγισθούν για να δώσουν χρώμα στο ψηφοδέλτιο. Κάπου κάπου ξεσπά κάνας θόρυβος από ραδιοτηλεοπτικά κοντραρίσματα για να καταλαγιάσει, να ξεφουσκώσει σιγά σιγά μπροστά στην καθημερινότητα. Ο πολίτης εγκλωβισμένος στο χρηματιστήριο και τα προβλήματα της καθημερινότητας μοιάζει να μη στήνει αυτί στην ανήσυχη ηρεμία της προεκλογικής περιόδου, που ήδη άρχισε με τις διαβουλεύσεις και τις κρούσεις για τον καταρτισμό των ψηφοδελτίων. Τα πολιτικά κόμματα ψάχνουν για αριστίνδην και τιμής ένεκεν υποψηφίους χωρίς και μεγάλες επιτυχίες, αφού δεν είναι λίγα τα όχι που εισπράττουν στις δελεαστικές τους προτάσεις. Τι συμβαίνει λοιπόν; Οι πολίτες εγκαταλείπουν την πολιτική; Τα κόμματα έχουν εισέλθει σε πορεία συρρίκνωσης; Ή μήπως η όλη συμπεριφορά των πολιτών είναι μια πρώτη ένδειξη αδιαφο-

ρίας για τα όσα συμβαίνουν στην πολιτική ζωή του τόπου; Στα ερωτήματα αυτά ας δώσουν τις απαντήσεις οι ίδιοι οι πολιτικοί. Κι ας προβληματιστούν για το μέλλον της πολιτικής. Γιατί αν σήμερα έχουν διαφανεί οι πρώτες ενδείξεις, στο μέλλον ίσως να είναι ακόμα χειρότερα τα πράγματα...

Με καθεστώς άλλων εποχών...

Οι πολιτικοί μας, βέβαια, γνωρίζουν ότι ο τρόπος που διαχειρίζονται τόσα χρόνια την πολιτική δεν είναι και η πιο πετυχημένη συνταγή για να τους ερωτευθούν οι πολίτες. Γι' αυτό και φρόντισαν να καλύψουν τα νώτα τους. Όχι μόνο διατηρώντας τα αναχρονιστικά της υποχρεωτικής ψηφοφορίας, αλλά αυξάνοντας και το πρόστιμο για όσους θα... «τολμήσουν» να μην πάνε στις κάλπες. Παράλληλα, «αγρόν ηγόρασαν» για τη λαϊκή απαίτηση της αναγνώρισης της λευκής ψήφου, διατηρώντας τη ψήφο διαμαρτυρίας στο υποβαθμισμένο επίπεδο της άκυρης

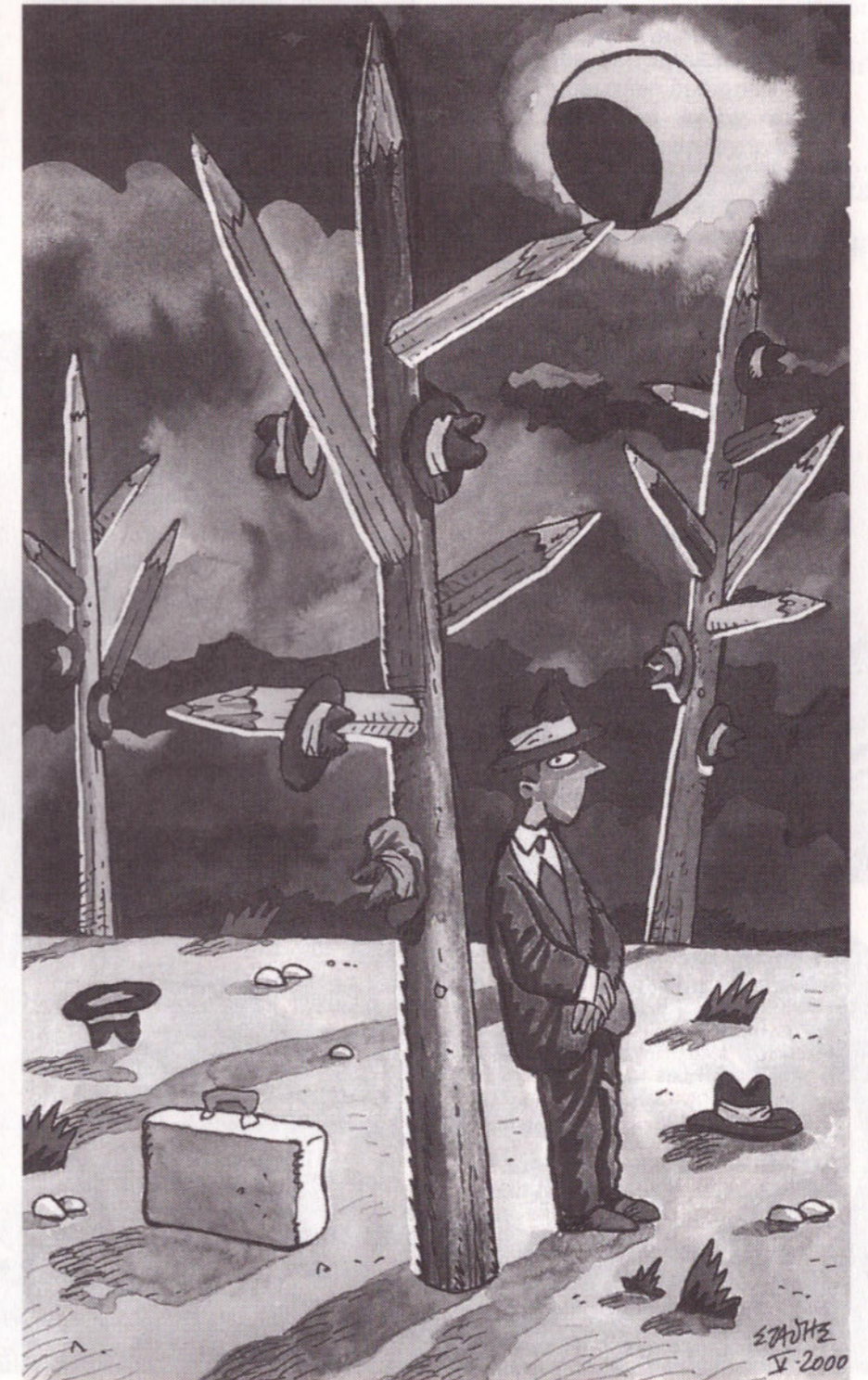
βήμα της πολιτικής, τα διαπλεκόμενα και οι πολίτες πολίτης «αγρόν ηγόρασεν...»

ψήφου. Έτσι, η κυπριακή κοινωνία του 21ου αιώνα οδηγείται τον Μάιο στις βουλευτικές εκλογές με τα πρότυπα και τους κανόνες άλλων, συντηρητικών εποχών που έχουν έντονο το χρώμα του χτες. Όχι βέβαια τυχαία, αφού τα γιατί και τα διότι είναι πλέον κοινά μυστικά και σχολιάζονται ευρέως σε όσες συνάξεις πολιτών ασχολούνται με την πολιτική...

Η αποστροφή των πολιτών από την πολιτική μπορεί βέβαια να μην έχει εκδηλωθεί με τον πλέον ορθό και δυναμικό τρόπο, για πολλούς και διάφορους λόγους, είναι όμως δεδομένη και αυτό το νιώθουν όλο και πιο πολύ οι κομματικοί μηχανισμοί, οι οποίοι μοιάζουν σαν τα συνοικιακά μπακάλικα, που βλέπουν μέρα με τη μέρα την πελατεία τους να λιγοστεύει.

Χρηματιστήριο και απομυθοποίηση

Το ότι οι κύπριοι πολιτικοί και πολλά χρόνια έχουν εμπλακεί άμεσα στις υπόγειες κυκλωματικές δοσοληψίες των διαπλεκόμενων συμφερόντων, είναι ένα άλλο κοινό μυστικό στην κυπριακή κοινωνία, η οποία θεοποίησε το χρήμα και τον πλούτο, δεδομένα που θεωρούνται πλέον ως απαραίτητα στοιχεία για την όποια ανέλιξη του πολίτη. Δεν είναι δα και κάνα μεγάλο μυστικό το γεγονός ότι μεγαλοεπιχειρηματίες, εταιρείες με συγκεκριμένα συμφέροντα και οργανισμοί με πλούσιο εμκεταλλευ-



τικό και φθοροποιό για την τσέπη των εργαζομένων έργο, στην ουσία χρηματοδοτούν είτε άμεσα, είτε έμμεσα, τα πολιτικά κόμματα, τις συντεχνίες και τους πολιτικούς. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι μεγάλα ποσοστά των εσόδων των πολιτικών κομμάτων στους εράνους προέρχονται από τους πιο πάνω μεγαλοπαράγοντες, οι οποίοι γνωρίζουν ότι η ιδεολογία και οι θέσεις αρχών έχουν και αυτές την τιμή τους...

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι τα κυπριακά πολιτικά κόμματα εδώ και χρόνια αρνούνται επιμελώς να ασχοληθούν με τα όσα συμβαίνουν στις εμπορικές τράπεζες με τις υπερχρεώσεις και τις παράνομες επιβαρύνσεις, που αυτές επιβάλλουν κυρίως στους μη προνομιούχους πολίτες, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους έχουν φτάσει στο επίπεδο να μην προλαβαίνουν μια ζωή να εργάζονται για να καλύπτουν απλώς τους τόκους από τα δάνεια και τις παράξενες δανειοδοτήσεις τύπου «FINANCE», καρτών, βιζών κ.τ.λ...

Χαρακτηριστικό είναι επίσης το γεγονός ότι στα μεγάλα παιχνίδια που παίχτηκαν από το 1990, με τις χαλαρώσεις, τις παράξενες αλλαγές πολεοδομικών ζωνών και πολλά άλλα, τα πολιτικά κόμματα ακολούθησαν την πολιτική της σιωπής των αμνών προτιμώντας να μην ενοχλήσουν μεγαλοπαράγοντες και κυκλώματα της οικονομικής ολιγαρχίας του τόπου.

Η μεγάλη απομυθοποίηση βέβαια των κομμάτων και των πολιτικών έφτασε στο απόγειό της, όταν στη ζωή μας εμφανίστηκε το ΧΑΚ. Όσα κι αν γνώριζε ο πολίτης και όσα κι αν υποψιαζόταν, με έκπληξή του διαπίστωσε το μεγάλο μηδενικό που κρύβεται πίσω από τις ταμπέλες, τις ιδεολογίες, τα συνθήματα και τις κοστούμαρισμένες σιλουέτες των πολιτικών. Είδη, λοιπόν, ο πολίτης κόμματα, βουλευτές, υπουργούς, πολιτικούς παράγοντες, δημάρχους, συμβούλους και άλλους πολλούς εμπλεκόμενους στη δημόσια ζωή του τόπου να σπεύδουν να εξασφαλίσουν το μέλλον τους... στις περιβόητες

ιδιωτικές τοποθετήσεις μετοχών, οι οποίες απλόχερα εδίνοντο, όχι τυχαία, πρώτα στους πολιτικούς και ύστερα στους υπόλοιπους...

Η μεγάλη απομυθοποίηση των πολιτικών έφτασε. Η πολιτική έγινε ένα με την εξασφάλιση του γρήγορου και ασφαλούς κέρδους. Οι ιδεολογίες, όσες κρατούσαν ακόμα, γκρεμίστηκαν και επίσημα πια το χρήμα έγινε το σύγχρονο εργαλείο της όποιας ιδεολογικής προσέγγισης στην κυπριακή κοινωνία...

Πελατειακές σχέσεις

Τα «χρυσά» κομματικά χρόνια της εικοσαετίας 75-95 ανήκουν πια στο παρελθόν. Ο κύπριος πολίτης του σήμερα δεν είναι ο πολίτης του χτες. Για πολλούς και διάφορους λόγους περιορίστηκε από την κοινωνική παρέμβαση στο ιδιωτικό επίπεδο. Το επάγγελμα, η οικογένεια, η προσωπική κοινωνική καταξίωση και ανέλιξη, ο πλούτος και η προσωπική - οικογενειακή ευμάρεια έγιναν πια οι νέοι «θεοί» του. Η ίδια η κοινωνία και οι θεομοί της, τα πρότυπα που για πολλά χρόνια καλλιεργήθηκαν από την κυπριακή ελίτ, αλλά και η γενικότερη εικόνα της εξαθλίωσης της πολιτικής έστειλαν ακόμα και έντονα ιδεολογικά στρατευμένους στο σπίτι τους. Την πορεία αυτή, της προς το ιδιωτικό στροφής, την αποδέχτηκαν όλα τα κυπριακά πολιτικά κόμματα σαν ντε-φάκτο φυσιολογική πορεία. Έτσι έγιναν όλα το ίδιο και δείχνουν να μοιάζουν όλα τελικά μεταξύ τους. Διαχειρίζονται τις ίδιες μεθόδους πελατειακής σχέσης και στηρίζονται κυρίως στο πόσο θα κατορθώσουν να εξυπηρετήσουν περισσότερα μέλη της κοινωνίας στα κάθε λογής «αιτήματά» τους. Το τέλος των ιδεολογιών μπορεί να είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, στην Κύπρο, όμως, φαίνεται να οδεύουμε και προς το τέλος της πολιτικής... Τουλάχιστον με τη σωστή έννοια του όρου.

Ίδια πρόσωπα...

Οι εσωκομματικοί μηχανισμοί έτσι όπως λειτούργησαν από το 1975 λειτουργούν και σήμερα με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, τα ίδια πρόσωπα, τις ίδιες ιδέες, τα ίδια πρότυπα. Οι επαγγελματίες πολιτικοί, είτε αυτοί είναι πρωτοκλασάτα στελέχη, είτε είναι έμμισθοι κομματικοί υπάλληλοι, είτε μόνιμοι βουλευτές, δεν λένε να εγκαταλείψουν τις καρέκλες τους. Η πολιτική έγινε ένα καλό επάγγελμα για μια σημαντική μερίδα στελεχών των κομμάτων, με αποτέλεσμα να σχηματιστεί στην Κύπρο σιγά σιγά μια κομματική ελίτ, που ούτε λίγο ούτε πολύ ορίζει και καθορίζει τους κανόνες του πολιτικού παιχνιδιού. Ένα πολιτικό παιχνίδι που ολοένα και πιο πολύ βρίσκει αδιάφορους τους πολίτες, οι οποίοι από μακριά παρακολουθούν τις εσωκομματικές μάχες για τη διατήρηση ή την κατάληψη της κομματικής και της πολιτικής καρέκλας.

Το όλο κομματικό και πολιτικό πεδίο μοιάζει έτσι δυσβάσταχτα συντηρητικό, όσο κι αν στολίζεται κάθε φορά, με λέξεις και συνθήματα του συρμού. Όλοι, για παράδειγμα, μιλούν για την ανάγκη εκσυγχρονισμού της κοινωνίας, την ίδια ώρα που ο λόγος τους και η ίδια η κομματική τους ζωή είναι γενικά συντηρητική, προσκολλημένη στο χτες τους.

Οι βουλευτικές

Σε λίγους μήνες οι πολίτες θα Σκληθούν να εκλέξουν τους αντιπροσώπους τους στο κοινοβούλιο της χώρας. Η μάχη έχει ήδη αρχίσει με τα πρώτα κονταροχτυπήματα. Το σκηνικό του χτες ανασύρεται σιγά σιγά στο προσκήνιο. Ήδη οι πρώτοι ποδοσφαιρικοί όροι έχουν φτάσει στο απόγειό τους. Ο Κασουλίδης βλέπει το Χριστόφια να θέλει να παίξει ποδόσφαιρο με αντίπαλο τερματοφύλακα ο οποίος θα έχει δεμένα τα χέρια. Ο Χρι-

στόφιας βλέπει το ΑΚΕΛ πρώτο κόμμα και ο Πιττοκοπίτης δηλώνει ότι «είτε το θέλετε είτε όχι, θα κυβερνήσουμε»...

Όλα μοιάζουν φυσιολογικά. Και δυσβάστακτα... χτεσινά... Το φάντασμα της βαρεμάρας που πλανάται πάνω από τους εγκλωβισμένους στο χρηματιστήριο πολίτες πρέπει να διαλυθεί από τον κυπριακό ορίζοντα, έστω για λίγο καιρό, όσο θα διαρκέσει η προεκλογική περίοδος. Για να γίνει αυτό χρειάζεται το σύνθημα, ο φανατισμός, το ποδοσφαιρικό σασπένς...

Οι επόμενες μέρες θα είναι σίγουρα ακόμα πιο συγκλονιστικές. Θα απολαύσουμε κόντρες και διαξιφισμούς μέχρι τελικής πτώσεως. Τα

αίματα θ' ανέβουν και οι μύτες που θα σπάσουν στο πεδίο της μάχης θα είναι φαινόμενο μοναδικό. Ύστερα, μετά τον Μάιο θα ξεκουραστούμε για λίγο, θα επιστρέψουν οι πάντες στο «πάτωμα», αλλά για λίγο, αφού όπου νάναι έρχονται και οι Δημοτικές... Επομένως, καλή υπομονή... Και, βέβαια, καλή νίκη... Στον ποδοσφαιρικό αγώνα του Μαΐου κύπελο παίζουμε, ξέρετε. Οπότε, ούτε καν για ισοπαλίες μην ελπίζετε... Εμείς οι πολίτες, θα χάσουμε σίγουρα... Συμμετέχοντας σ' ένα ακόμα σικέ παιχνίδι...

* Ο Αντρέας Γρηγορίου είναι αρχισυντάκτης της εφημερίδας ΕΠΙΛΟΓΕΣ της Πάφου



Υπάρχει έλλειμμα πολιτικής σκέψης

Αριστεροφανής αντί αριστερός

Λούη Ηγουμενίδη



Πρέπει κάποτε, αυτοκριτικά τουλάχιστον, ν' αναγνωρίσουμε ότι εξαντλούμε τον προοδευτικό πολιτικό μας λόγο σ' ένα πολιτικό ρεαλισμό, που μας διευκολύνει βέβαια στο να δώσουμε απαντήσεις στο μεγάλο πρόβλημα του τόπου μας, αλλά σχεδόν καθόλου δεν συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας νέας αριστερής προοπτικής, με ιδεολογικό περιεχόμενο και πολιτικές επιλογές και λόγο ικανό να δώσει διεξοδό στα σύγχρονα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά αδιέξοδα. Από τη σύγχρονη Κύπρο απουσιάζει ένας επίκαιρος αριστερός προβληματισμός, που θα συμβάλει στη διαμόρφωση αριστερής σκέψης, αριστερού λόγου και αριστερής πράξης. Υπάρχει μια, θρησκευτική σχεδόν, προσήλωση του ΑΚΕΛ στις παραδοσιακές αξίες της Αριστεράς, παρόλο που στην καθημερινή του πρακτική παραβιάζει κάθε αρχή και αξία του κλασικού μαρξισμού και μένει προσηλωμένο στις σταλινικές μεθόδους λειτουργίας του κόμματος, αφού έτσι κατορθώνει να ελέγχει τις δυνάμεις του κόμματος η ηγεσία, με τους μηχανισμούς.

Την ίδια στιγμή, σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο αρχίζει να διαμορφώνεται μια νέα πρόταση της Αριστεράς, που προσπαθεί να απα-

ντήσει στην πρόκληση της νέας τάξης πραγμάτων και στις επιλογές, που προσφέρει ο διεθνής καπιταλισμός μέσα στις νέες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης. Η ολοκληρωτική, σχεδόν, επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού και στις εθνικές οικονομίες, που χάνουν σταδιακά την αυτονομία τους και σε διεθνές επίπεδο συναλλαγών και χρηματιστηριακών δραστηριοτήτων επιφέρει μια αναδιανομή του πλούτου εις βάρος της μεγάλης πλειοψηφίας του πληθυσμού της γης και υπέρ μιας αόρατης διεθνούς κλάσας, που συγκεντρώνει στα χαρτοφυλάκιά της τους τίτλους του παγκόσμιου πλούτου. Αυτή η εξέλιξη δεν μπορεί παρά να δημιουργήσει νέες κοινωνικές αντιπαραθέσεις σε διεθνή κλίμακα και να φέρει αντιμέτωπους, αργά ή γρήγορα, τους δύο κόσμους που συναγωνίζονται στον πλανήτη για τον πλούτο της γης. Ήρθε η ώρα, λοιπόν, και στην Κύπρο να αρθρωθεί ένας σύγχρονος αριστερός λόγος, που από τη μια, θα σέβεται, βέβαια, τις παραδόσεις και τις κατακτήσεις του λαϊκού κινήματος και από την άλλη, θα το εξοπλίζει με ιδεολογικό, πολιτικό και κοινωνικό προγραμματισμό, τέτοιο που θα το φέρνει πιο κοντά στο στόχο του μέσα στις σύγχρονες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης. Και ο στόχος αυτός δεν μπορεί να είναι άλ-

πολιτικός λόγος στην Κύπρο...!

λος παρά η δίκαιη και ισότιμη κατανομή του πλούτου, η απαλλαγή της ανθρωπότητας από φαινόμενα εξαθλίωσης μεγάλων πληθυσμών και από τη συγκέντρωση του μεγάλου πλούτου στα χέρια επικίνδυνων για την ανθρωπότητα ατόμων της ασυδοσίας και κάθε ηθικής αναληψίας.

Αριστερός, λοιπόν, λόγος και για μας, σ' αυτή τη μικρή γωνιά της γης, που φιλοδοξεί να ενταχθεί σε σύνολα, πλήρως διαβρωμένα, σε επίπεδο κορυφής, από το πνεύμα της σύγχρονης νεοφιλελεύθερης λειτουργίας των αγορών, δεν μπορεί παρά να σημαίνει την αναζήτηση αρχών, αξιών, αλλά και στρατηγικής και τακτικής, που θα συνενώνει τις δυνάμεις του λαού με εκείνες των άλλων χωρών που παλεύουν, κατ' αρχή, ν' αναχαιτίσουν την επιθετικότητα του μεγάλου καπιταλιστικού και χρηματιστηριακού κεφαλαίου και στη συνέχεια να περάσουν σε μια διαρκή πολιτική και κοινωνική αντεπίθεση για προστασία των κεκτημένων των εργαζομένων και επέκταση των δικαιωμάτων και του μεριδίου τους στον παγκόσμιο πλούτο, που θα καθιστά τον κόσμο δικαίωτο και θα απομακρύνει τους κινδύνους μιας μεγάλης, απρόβλεπτης διαστάσεων καταστροφής. Σ' αυτό το πλαίσιο νομοτελειακά πρέπει να κινηθεί και ο αριστερός λόγος στην Κύπρο.

Αριστεροφάνεια

Δυστυχώς και μετά την κατάρρευση του λεγόμενου υπαρκτού σοσιαλισμού, επήλθε μια πλήρης σύγχυση στα παραδοσιακά αριστερά κινήματα όλων των χωρών, που

σταδιακά απομάκρυνε τον αριστερό λόγο, τον εξουδετέρωσε και άφησε, στην επιφάνεια των εξελίξεων, μια ασυνάρτητη αριστεροφάνεια να διεκδικεί τις περγαμινές των παλιών αγώνων και να υπόσχεται ότι θάρθουν καλύτερες μέρες, τώρα που οι λαοί συνειδητοποιούν το "έγκλημα", που συντελέστηκε στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού και κυρίως στην πρώην Σοβιετική Ένωση. Αυτή η πραγματικότητα δεν είναι μόνο μια θλιβερή απομίμηση ενός γνήσιου και επίκαιρου αριστερού λόγου, αλλά είναι και επικίνδυνη, γιατί αποπροσανατολίζει τις μάζες, τις καθλώνει σε μια μόνιμη απραξία και διαιωνίζει τη σύγχυση, την απογοήτευση και τις στρεβλώσεις στην αντίκρουση των νέων πραγματικοτήτων. Μαρτυρεί, ακόμα, την αδυναμία της παραδοσιακής Αριστεράς να αντιληφθεί τους πραγματικούς λόγους κατάρρευσης των συστημάτων, που ήταν εγκαθιδρυμένα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και αλλού.

Εκείνος ο "σοσιαλισμός" κατέρρευσε για δύο βασικότερους λόγους. Ο ένας αφορά στον τρόπο εφαρμογής του από τα μονοκομματικά κράτη που γνωρίσαμε και ο δεύτερος αφορά στο ότι οι ιδέες, τα προγράμματα και οι στόχοι του δεν μπορούσαν να ανταποκριθούν στις σημερινές ιστορικές συνθήκες εξέλιξης και όταν η πιο αναπτυγμένη ανθρωπότητα υποδεχόταν τη μεταβιομηχανική κοινωνία, που οι όροι της ήταν διαφορετικοί από εκείνους του κλασικού βιομηχανικού καπιταλισμού. Η γραφειοκρατική κομματική δικτατορία, οι σχεδιασμοί που εξυπηρέτουσαν τη νομεγκλατούρα αυτών των χωρών και η προσπάθεια εξουδετέρωσης των ατομικών αναγκών και των δη-

μοκρατικών δικαιωμάτων των λαών των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού επέφεραν την κατάρρευση του. Η παραγωγή, πλήρως αποδιοργανωμένη, εξυπηρετούσε, εις βάρος του λαού, τα χυδαία συμφέροντα μιας κλάσας και έφερνε την κοινωνική απόγνωση. Οι θεσμοί παραβιάζονταν από τους μηχανισμούς και τους "μεγάλους αδελφούς" τους συστήματος. Οι αρχές και οι αξίες προσαρμόζονταν σ' ένα στρεβλωμένο κρατισμό και σε μια "διεθνιστική πολιτική", που λειτουργούσε ανάλογα με τις επιλογές του διεθνούς ιμπεριαλισμού.

Όμως, ταυτόχρονα, ο εγκλωβισμός της δυναμικής του μαρξισμού στα ασφυκτικά δεσμά του λενινισμού και του σταλινισμού απαγόρευσε στα κράτη του λεγόμενου υπαρκτού σοσιαλισμού ν' αντιληφθούν τις νέες ιστορικές πραγματικότητες. Ενώ έβλεπαν τα αστικά κράτη, παρόλους τους κλιδωνισμούς τους, να ανακάμπτουν από τις κρίσεις, αυτοί επέμεναν στη νομοτελειακή τους κατάρρευση. Ενώ έβλεπαν ότι μπαίναμε σ' ένα νέο σύστημα διαχείρισης του παγκόσμιου πλούτου και η επιστημονικοτεχνική επανάσταση περιθωριοποιούσε την άμεση εκμετάλλευση ανθρώπων από ανθρώπους, οι ταγοί του υπαρκτού σοσιαλισμού επέμεναν να "κατακεραυνώνουν" τους εκμεταλλευτές και να καλούν τους λαούς ν' αποτινάξουν το ρόλο της "δουλείας" με ταξικές επαναστάσεις. Και, βέβαια, όλα έπεφταν στο κενό μπροστά στις αμίληκτες απαιτήσεις της ιστορικής πραγματικότητας.

Σήμερα στις χώρες του " τρίτου κόσμου", όπως στην πραγματικότητα είναι και η Κύπρος, δεν επήλθε "ανάρρωση" από το μεγάλο σοκ, ακόμη. Γι' αυτό και διατυπώνεται ένας στρεβλωτικός αριστεροφανής λόγος,

πιο πολύ νοσταλγικός και ρομαντικός παρά πολιτικός, ικανός να επιφέρει τις αναγκαίες ανατροπές προς μια δίκαιη κοινωνία του μέλλοντος.

Ποιοι και πώς τον αρθρώνουν

Βέβαια, σ' ένα ανοικτό διάλογο με τα κόμματα της Αριστεράς, θα ισχυριστούν πολλοί ότι δεν είναι έτσι τα πράγματα και ότι τα βλέπουμε έτσι ορισμένοι ανυπόμονοι ή και κουρασμένοι από τους αγώνες και τις προσπάθειες του αριστερού επαναστατικού κινήματος. Θα μας πουν ότι ο πολιτικός λόγος της Αριστεράς παραμένει σταθερά ο ίδιος, με ορισμένες βέβαια προσαρμογές, που συνάδουν προς τις απαιτήσεις του σήμερα και καθορίζεται από τις αρχές της μαρξιστικής σκέψης, την πείρα και τις κατακτήσεις της μεγάλης πορείας του αριστερού επαναστατικού-σοσιαλιστικού κινήματος.

Όμως είναι έτσι τα πράγματα; Διαδραματίζει σωστό πρωτοποριακό λόγο η παρέμβαση της Αριστεράς σήμερα, διεθνώς και στον τόπο μας; Και όταν λέω Αριστερά αναφέρομαι στους παραδοσιακούς σχηματισμούς της. Δεν θα ασχοληθώ με τις "αριστερές" προτάσεις των Κ.Κ. διεθνώς. Θα περιοριστώ στην Κύπρο και κυρίως στις πολιτικές προτάσεις του ΑΚΕΛ και του ΚΙΣΟΣ, όπως διατυπώνονται σήμερα.

Αν καθορίσουμε τους ευρύτερους τομείς, στους οποίους αναμένουμε ν' ακούσουμε την αριστερή πρόταση στον τόπο μας, θα πρέπει να αναφέρουμε το πολιτικό μας πρόβλημα, το Κυπριακό, το ζήτημα της Δημοκρατίας και των θεσμών μιας σύγχρονης κοινωνίας των πολιτών, τα κοινωνικοοικονομικά ζητήματα, την παραγωγή δηλαδή και την κατανομή του πλούτου, την ταξική διάρθρωση της σημερινής κοινωνίας μας και άλλα επιμέρους ζητήματα που αφορούν στη νεολαία, την Παιδεία, τον πολιτισμό κ.λπ.

Σ' αυτούς τους βασικούς τομείς, ο λόγος που διατυπώνεται από τα αρι-

στερά κόμματα, το ΑΚΕΛ και το ΚΙΣΟΣ, δεν είναι αριστερός, υπό την έννοια ότι δεν διανοίγει μια αριστερή, υπέρ του λαού και των μη προνομιούχων προοπτική για το άμεσο και απώτερο μέλλον. Η αριστερή συνθηματολογία και οι αυτοχαρακτηρισμοί δεν είναι αριστερός λόγος και αριστερή πολιτική.

Για παραδείγμα, στο πολιτικό μας ζήτημα, το Κυπριακό, το ΚΙΣΟΣ ακολουθεί μια καθαρά δεξιά-εθνικιστική πολιτική και σ' όλες τις κρίσιμες φάσεις του συντάσσεται με τις πιο αντιδραστικές δυνάμεις, που πάσχουν από αντιτουρκισμό και καταλήγουν σε επιλογές αδιανόητες για μια σύγχρονη αριστερή πολιτική και για την ιδεολογία που ανατέλλει ως αντίβαρο στη μονόπλευρα αντιδραστική παγκοσμιοποίηση. Το ΑΚΕΛ τηρεί, βέβαια, τα προσχήματα, αλλά δεν τολμά να κάνει τομές. Από τον καιρό που δεν μπορεί, στο διεθνές προσκήνιο, να αντιπαραβάλει στους Αμερικανούς την κραταιά Σοβιετική Ένωση, δεν έχει πρόταση για την πορεία που πρέπει να ακολουθήσουμε για να σωθεί ολόκληρη η Κύπρος και ο λαός της. Φτάνει μάλιστα στο σημείο να νεκρανασταίνει το ΔΗΚΟ με τον κ. Τάσσο Παπαδόπουλο, για να δημιουργήσει μέτωπο εξουσίας για την «εναλλακτική αριστερή λύση στη δεξιά διακυβέρνηση Κληρίδη». Όμως, ποια αριστερή προοπτική μπορεί να προσφέρουν ο κ. Τάσσος Παπαδόπουλος και οι άλλες «πατριωτικές δυνάμεις», όταν ταυτίζονται με τις πιο εθνικιστικές επιλογές και έμμεσα διευκολύνουν τη διχοτομική πολιτική του κ. Ντενκτάς; Γιατί είναι πιο αριστερός ο εθνικιστικός απορριπτισμός από το ρεαλισμό του προέδρου Κληρίδη; Τουλάχιστον η πολιτική αυτή της κυβέρνησης στο Κυπριακό, εναρμονισμένη με τους πολιτικούς οραματισμούς του κ. Σημίτη, αφήνει ανοικτά όλα τα περιθώρια μιας αριστερής προοπτικής, που είναι: **μια λύση που θα διασφαλίζει την ακεραιότητα της Κύπρου, έστω κι αν προσφέρει προνόμια στους Τ/Κ και που θα ανοίγει την προοπτική συνεργασίας του συνόλου του κυπριακού λαού, μέσα στα πλαίσια και τους θεσμούς της Ε.Ε. και με τα ίδια οράματα με τα εκατομμύρια των εργαζομένων της**

γηραιάς ηπείρου. Αυτή είναι αριστερή πολιτική μέσα στο σύγχρονο διεθνές πλαίσιο, έστω κι αν φαινομενικά αναγκάζεται να αποδεκτεί αρχές και θεσμούς που στηρίζουν τη νέα τάξη πραγμάτων.

Στην Κύπρο έχουμε έλλειμμα δημοκρατίας και εξευτελισμό των θεσμών. Στα χαρτιά και νόμοι υπάρχουν και κατοχυρωμένα δικαιώματα του πολίτη και σεβασμός στη λαϊκή κυριαρχία. Στην πράξη, όμως, από την εποχή του Μακαρίου, έχουμε κοινή συναινέσει όλων, καταργήσει αυτές τις αρχές και αξίες και ανεχθήκαμε την επιβολή των προσωπικών πολιτικών και την εξυπηρέτηση ιδεοτελών συμφερόντων, επικαλούμενοι πάντοτε τους κινδύνους για την πατρίδα και τις έκτακτες συνθήκες που βιώνουμε. Η Αριστερά, όμως, όφειλε να μην συμπράξει, ούτε να ανεχθεί αυτό το βιασμό της δημοκρατίας. Δεν είναι αριστερή πολιτική η αντιπαράθεση στο όνομα αξιών, που τις καθορίζουν πρόσωπα και συμμαχίες τοπικού χαρακτήρα. Ο μακαριακός και ο γριβικός δεν είναι όροι αποδεκτοί στην πολιτική ορολογία. Ούτε τα ρουσφέτια του ΔΗΚΟ και η αναξιοκρατία των «πατριωτικών-δημοκρατικών δυνάμεων» έχουν καλύτερο χρώμα, ή μπορούν να γίνουν αποδεκτά από την Αριστερά, ενώ απορρίπτεται η προσπάθεια του ΔΗΣΥ να αλώσει το κράτος.

Εξάλλου, η πιο σύγχρονη αριστερή πρόταση είναι η ανάγκη δημιουργίας της κοινωνίας των πολιτών. Όμως, τα αριστερά κόμματα της Κύπρου αναπαράγουν τις πελατειακές σχέσεις, τους αρχηγισμούς και τους λαϊκισμούς και συμπορεύονται με όλα τα δεξιά κόμματα σε μια πορεία τριτοκοσμικής πολιτικής συμπεριφοράς. Δεν συνεργούν στην απελευθέρωση του πολίτη, ούτε στη μετατροπή του σε κυρίαρχο της πολιτικής ζωής. Τον θέλουν ακόμα πελάτη τους και υποχρεωμένο ψηφοφόρο των εκάστοτε επιλογών των ηγεσιών.

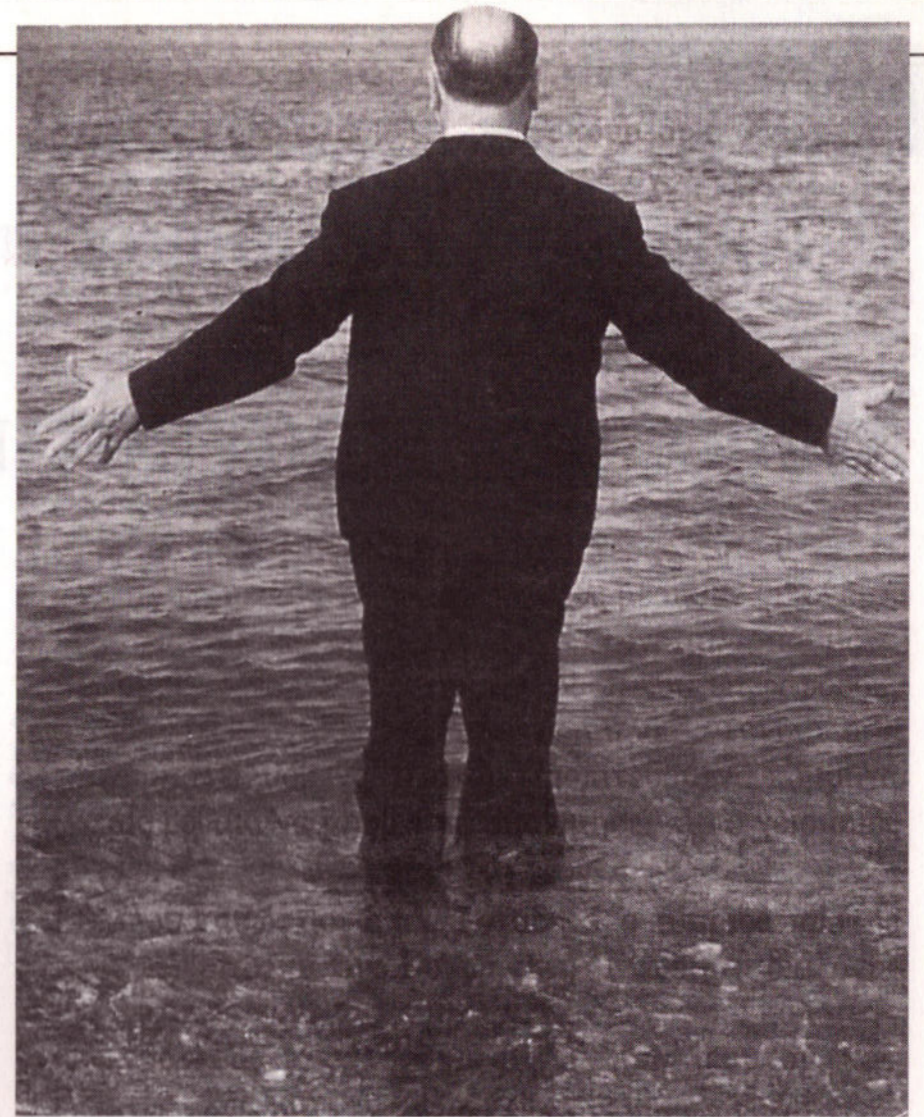
Όσον αφορά στην οικονομία, ούτε το ΑΚΕΛ, ούτε το ΚΙΣΟΣ διατυπώνουν σύγχρονη αριστερή πρόταση. Ενώ έχουν εγκαταλείψει παραδοσιακά συνθήματα όπως η δικαιοτέρα κατανομή του πλούτου, το κενύσια-

νό κράτος πρόνοιας και τα απαραίτητα δικαιώματα των εργαζομένων, μπήκαν στο παιγνίδι των επενδύσεων, της δημιουργίας και αγοράς τίτλων μετοχών, της στήριξης της τραπεζικής ασυδοσίας και άλλων δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζουν τις παγκόσμιες νεοφιλελεύθερες τάσεις της οικονομικής ανάπτυξης.

Κανένας βέβαια δεν ισχυρίζεται ότι μπορούν σήμερα να ισχύσουν οι δογματικές ταξικές οικονομικές διεκδικήσεις και τα συντεχνιακά συμφέροντα αλλά δεν υπάρχει ούτε αριστερή πρόταση μιας ορθολογιστικής διαχείρισης της οικονομίας προς όφελος των μαζών και κυρίως όσων υφίστανται τη νέας μορφής εκμετάλλευση των διεθνών μονοπωλίων.

Σήμερα διαμορφώνεται μια νέα ταξική διάρθρωση της σύγχρονης κοινωνίας, γεγονός που αγνοείται, ή παραγνωρίζεται στον τόπο μας από την Αριστερά. Δεν υπάρχει, πια, στο ρόλο που τη θέλαμε, η βιομηχανική εργατική τάξη, ούτε οι εργάτες της αγροτικής οικονομίας, που υφίστανται τη στυγνή εκμετάλλευση των ιδιοκτητών και κεφαλαίουχων. Οι υπηρεσίες και η έντονη χρηματιστηριακή δραστηριότητα διαμορφώνουν σιγά σιγά νέα ταξικά σχήματα, με κριτήριο την κατανομή του πλούτου και του ρόλου που διαδραματίζουν στην κοινωνία. Η Αριστερά δεν μπορεί να διαμορφώνει κοινωνική πολιτική χωρίς να αναλύει αυτή την πραγματικότητα και να βρίσκει τις παραμέτρους που την ορίζουν. Στο τέλος δεν θα ξέρει η ίδια ποιους εκπροσωπεί με την πολιτική της και θα καταφεύγει στην παρελθοντολογία και στα σύμβολα μιας χαμένης εποχής.

Ακόμα δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την απουσία αριστερού λόγου προς τη νεολαία, για την Παιδεία και τον πολιτισμό. Σήμερα δεν υπάρχει αριστερή πολιτική πρόταση παιδείας, που να λαμβάνει υπόψη τη σύγχρονα δεδομένα και τάσεις, που να μπορεί να προετοιμάσει τους νέους για ένα δυναμικό αύριο. Όσον αφορά δε στον πολιτισμό, η Αριστερά παραμένει στις επιλογές της μεταπολεμικής περιόδου, χωρίς να αντιλαμβάνεται τις ανάγκες που επήλθαν στα τέλη του προηγούμενου αιώνα και τις



νέες τάσεις που επικρατούν στο χώρο της τέχνης και του πολιτισμού. Εκεί που η Αριστερά πρωτοπορούσε, σήμερα παραμένει ένας ανύμφορος θεατής των εξελίξεων.

Με τα λίγα που ανέφερα πιο πάνω, γίνεται, νομίζω, αντιληπτό ότι προκύπτει η ανάγκη να χαραχθεί μια νέα αριστερή πολιτική και να αρθρωθεί ένας καινούργιος, γνήσιος, αριστερός πολιτικός λόγος. Που είναι, βέβαια, πολύ δύσκολο να το διατυπώσουν τα παραδοσιακά αριστερά κόμματα, με τις ηγεσίες τους να προσπαθούν να συντηρήσουν ό, τι τους εξασφάλισε την κυριαρχία στο χώρο τους.

Όμως, αυτός ο αριστερός λόγος είναι αδύνατο να διατυπωθεί μακριά και κόντρα στην παραδοσιακή Αριστερά. Γιατί αυτή διαθέτει την επιρροή στις μεγάλες λαϊκές μάζες στον τόπο μας. Και χωρίς αυτές δεν μπορεί να αρθρωθεί αριστερός πολιτικός λόγος. Θα μείνει μετέωρος και θα μα-

ραθεί σαν εγκεφαλικό κατασκεύασμα.

Ο αριστερός πολιτικός λόγος θα πρέπει να αρθρωθεί από το σύνολο των αριστερών πολιτικών δυνάμεων, εντός και εκτός των κομμάτων της παραδοσιακής Αριστεράς, σ' ένα μέτωπο συνεργασίας ισότιμης και χωρίς προκαταλήψεις. Και οι αριστεροί διανοούμενοι, που βρίσκονται σε απόσταση από τα υφιστάμενα σχήματα και οι ενεργοί πολιτικοί παράγοντες της Αριστεράς έχουν κοινή υποχρέωση να μην αναγάγουν σε πρωταρχική επιλογή τους τη μεταξύ τους πολιτική ρήξη, αλλά να υπερβούν τις προκαταλήψεις και να προσπαθήσουν από κοινού να συλλάβουν τα μηνύματα των καιρών και να διατυπώσουν ένα σύγχρονο, γνήσιο, αριστερό λόγο, ικανό να βγάλει το λαό μας από τα σημερινά αδιέξοδα και να τον βοηθήσει να συμβαδίσει με την ανατέλλουσα πρόταση της σύγχρονης παγκόσμιας Αριστεράς...

Ο Τουρκικός Εθνικισμός στην Κύπρο

Μύθοι και Πραγματικότητες

Νιαζί Κιζιλγιουρέκ

Η εθνική μνήμη είναι το υπαρκτό μέρος των εθνών. Το κάθε εθνικό κράτος, ο κάθε εθνικισμός δημιουργεί τη δική του εθνική μνήμη, που δικαιολογεί την ύπαρξη του κράτους στη συγκεκριμένη περιοχή και συμβάλλει στην ενότητα του έθνους.

Ως εκ τούτου, η λατρεία της ιστορίας και η λατρεία του έθνους δεν μπορούν να ξεχωρίσουν, μετατρέποντας έτσι το έθνος σε μια κοινότητα μύθων. Οι μύθοι είναι συμβολικά δομές επιρροής, οι οποίες υποβοηθούν τις μόνιμες λειτουργίες νομιμοποίησης και ρύθμισης της εθνικής ύπαρξης. Στο μύθο βρίσκουμε το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον του ενωμένου έθνους. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να υπάρξει εθνική μνήμη χωρίς μύθους. Η λατρεία της ιστορίας και των μύθων αποτελούν το ουσιαστικό μέρος της εθνικής μνήμης, ως του ιδεολογικού συστήματος του έθνους (Monika Flacke, 1998, σελ. 19/20).

Είναι σ' όλους γνωστό ότι η εθνική ιστοριογραφία αναπαράγει την εθνική μνήμη, προσαρμόζοντας τους μηχανισμούς της λήθης και της μνήμης κατά τρόπο επιλεκτικό. Απώτερος στόχος αυτής της ιστοριογραφίας δεν είναι η ακριβής καταγραφή της ιστορίας, αλλά η αποτελεσματική και αποδοτική συμβολή στους εθνικούς στόχους και ενότητα. Η ιστορία πάντα είναι επιλεκτική, με τον ίδιο τρόπο που περιγράφει την ομάδα, την κατασκευάζει, την "εφευρίσκει". Στην πρόσφατη ιστορία,

τα εθνικά κράτη έχουν ενσωματώσει μια τέτοια ενότητα, όπου η αναγνώριση της σημασίας της ιστορίας συνδέθηκε με μια ιεραρχική συνειδητοποίηση για το μέλλον, επηρεάζοντας τις πρά-

ξεις του παρόντος. (Falk Pingel). Ιστορία δεν είναι απλώς η γνώση του παρελθόντος. Η μεταφορά τέτοιας γνώσης καθορίζει τη σημασία του σήμερα: κατασκευάζεται για να δώσει μια συγκεκριμένη κατεύθυνση στο μέλλον. Η μνήμη και η λήθη αναφέρονται στο παρελθόν και κατασκευάζουν μια συγκεκριμένη ιστορία. Οι απόψεις ή οι στόχοι διαφόρων ομάδων, αναφορικά προς το μέλλον, αποκτούν πρωταρχική σημασία στη λογοδοσία για το παρελθόν. Με άλλα λόγια, όταν μιλά κανείς για το παρελθόν, τεκμαίρεται ότι μιλά και για το μέλλον (Γιάννης Παπαδάκης, σελ. 88).

Η εθνική μνήμη είναι ένα είδος συλλογικής μνήμης, που λειτουργεί εν είδει "θεάτρου" συγκεκριμένων επιλεγμένων γεγονότων και μεταφέρεται μόνο έμμεσα, μέσα από τα μίντια και την εκπαίδευση και όχι απευθείας, μέσα από την

ατομική συμμετοχή. Αυτά τα γεγονότα είναι ανάγκη να ανακατασκευαστούν με ένα τέτοιο συμβολικό τρόπο, ώστε να λειτουργούν "καθώς πρέπει" στην εθνική μνήμη. Δεν υπάρχει το παρελθόν ως οργανικό μέρος της μνήμης, απλά γιατί δεν υπάρχουν καθαρά γεγονότα της μνήμης. Μόνο μετά τη συμβολική ανακατασκευή μπορούν αυτά να "συμβάντα" ή "γεγονότα" να γίνουν λειτουργικά της εθνικής συνειδητοποίησης. Και αυτή η διαδικασία της συμβολικής ανακατασκευής δεν είναι απαλλαγμένη πολιτικών συμφερόντων και προσανατολισμών του έθνους στη δεδομένη στιγμή. Πάνω από όλα, η εθνική μνήμη είναι μια αναπόφευκτη κατάσταση στην κατασκευή και ενσωμάτωση της εθνικής ταυτότητας.

Αν παρατηρήσουμε την εθνική μνήμη και ταυτότητα στην Κύπρο, το σημαντικό είναι ότι τα σημεία αναφοράς τόσο για τη μνήμη, όσο και την ταυτότητα δεν βρίσκονται στην Κύπρο, αλλά σε εξωτερικούς παράγοντες: την Ελλάδα, την Τουρκία και τον ελληνικό και τουρκικό εθνικισμό (Falk Pingel).

Σ' αυτό το άρθρο, ο τουρκοκυπριακός εθνικισμός αντικρύζεται ως ένας αντιεθνικισμός που αναπτύχθηκε ως αντίδραση στον ελληνικό εθνικισμό στην Κύπρο. Εξού και είμαι υποχρεωμένος να αναφερθώ εν συντομία στην άνοδο και τις φιλοδοξίες του ελληνικού εθνικισμού στο νησί.

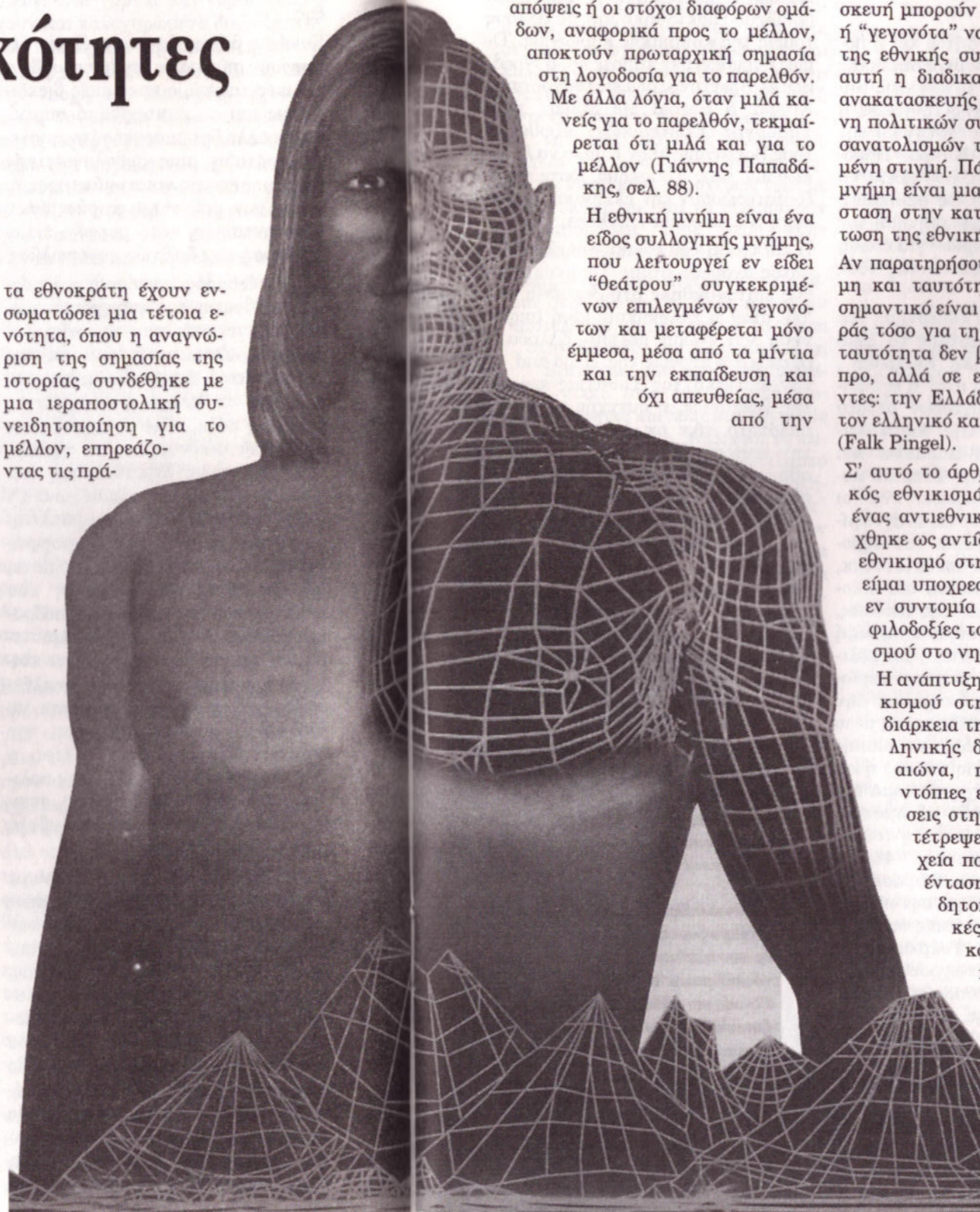
Η ανάπτυξη του ελληνικού εθνικισμού στην Κύπρο, κατά τη διάρκεια της εξάπλωσης της ελληνικής διανόησης του 19ου αιώνα, πολιτικοποίησε τις ντόπιες εθνολογικές παραδόσεις στην Κύπρο και τις μετέτρεψε σε δυναμικά στοιχεία πολιτικής αλλαγής. Η ένταση της εθνικής συνειδητοποίησης και οι εθνικές διεκδικήσεις, που κορυφώθηκαν σ' ένα πολιτικό δράμα εθνικής χειραφέτησης με την ένωση με την Ελλάδα, ήταν το αποφασιστικό στοιχείο στην κατασκευή της εθνικής μνήμης. Πράγματι, μέχρι τη de facto διαίρεση της Κύπρου, με

την εισβολή του τουρκικού στρατού το '74, η ελληνοκυπριακή επίσημη ιστορία και τα ιστορήματα δεν είναι τίποτε άλλο παρά η νομιμοποίηση της απαίτησης για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Ως εκ τούτου, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των ελληνοκυπριακών ιστορημάτων είναι η κατασκευή της γενικότερης αντίληψης συνεχώς του ελληνοσμού στην Κύπρο, από την εποχή των αρχαίων Ελλήνων. Η έμφαση στην επιρροή των αρχαίων Ελλήνων στην Κύπρο υποβάθμισε όλους τους πολιτικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με τις άλλες χώρες και κοινότητες της Ανατολικής Μεσης (Λώρης Κουλλαπής, σελ. 281).

Άλλο ένα σημείο αξία μνείας είναι η χρήση της έννοιας του "Κύπριου" αποκλειστικά για τους Ελληνοκυπρίους. Η εντύπωση που δημιουργείται σε κάποιον είναι ότι όλοι οι Κύπριοι είναι Έλληνες. Για παράδειγμα μπορεί να διαβάσει κάποιος ότι: "απόλυτος στόχος των Κυπρίων κατά τη διάρκεια της αποικιακής περιόδου δεν ήταν παρά η ένωση με την Ελλάδα" (Λώρης Κουλλαπής, σελ. 283).

Ο εθνικός εθνικισμός των Ελληνοκυπρίων και η ιδέα του ανήκειν, που γοητεύει την εθνότητα, το αίμα και οι πρόγονοι παραγνώρισαν την ύπαρξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας και στην πράξη αύξησαν τον φόβη της διαίρεσης. Η πολιτική της άρνησης του "άλλου" περιγράφεται στα λόγια του Ελληνοκύπριου Υπουργού Παιδείας το 1968, ο οποίος παρατηρούσε: «Η Κύπρος δεν ανήκει στους Κυπρίους, αλλά σ' ολόκληρο τον Ελληνισμό» (Νιαζί Κιζιλγιουρέκ, σελ. 25).

Ο τουρκοκυπριακός εθνικισμός αναπτύχθηκε κατά κύριο λόγο ως αντίδραση στον ελληνοκυπριακό εθνικό πόθο για ένωση με την Ελλάδα. Στο πόθο των Ελληνοκυπρίων για ένωση με την Ελλάδα, η τουρκοκυπριακή κοινότητα είδε τον κίνδυνο για την ίδια της την ύπαρξη. Αυτή η αντίληψη του κινδύνου σχετίζεται μερικώς με την ιστορική εμπειρία της διάλυσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, σε μια περίοδο εθνικών μετακινήσεων, η οποία κατέληξε στη δημιουργία των εθνοκρατών. Οι εμπειρίες των μουσουλμάνων της Βαλκανικής, όπου οι εθνοκατασκευαστικοί αγώνες κατέληξαν σε ωμότητες και βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών, ήταν τα κύρια σημεία αναφοράς στην κατα-



σκευή του τουρκοκυπριακού εθνικισμού. Το παράδειγμα της Κρήτης, ιδιαίτερα, έγινε για τους Τουρκοκυπρίους αυτό που θα μπορούσε να ονομάσει κάποιος το "Κρητικό Σύνδρομο". Οι προσπάθειες της Κρήτης να ενωθεί με την Ελλάδα και η πραγματοποίηση το 1912 του ονείρου της ένωσης είχαν ως αποτέλεσμα την εκδίωξη του μουσουλμανικού πληθυσμού του νησιού και τη μετανάστευση στην Τουρκία. Λίγα χρόνια αργότερα, η εκστρατεία του ελληνικού στρατού στη Μικρά Ασία αύξησε ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους τους φόβους της εκρίζωσης. Είναι ακριβώς μέσα σ' αυτά τα πλαίσια που στη δεκαετία του '30 οι Τουρκοκύπριοι στράφηκαν προς τη νέα Τουρκία για τη προστασία και την ταύτισαν με την έννοια της μητέρας -πατρίδας.

Σ' αυτή την πρώτη φάση του τουρκοκυπριακού εθνικισμού, η Τουρκία έγινε η εξιδανικευμένη ρομαντική πατρίδα, που θα προστάτευε "τα μοναχικά παιδιά", που αντιλαμβάνονταν πα τον εαυτό τους ως τα "αβοήθητα κατάλοιπα" της καταρρεύσασας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μέσα σ' αυτή την περίοδο της έντονης ανασφάλειας, η ανάδυση της νέας Τουρκίας και η άκρατη προσωπολατρεία του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ ήταν οι κυριότερες πηγές υπερηφάνειας για τους Τουρκοκυπρίους, σε αντίδραση στο διπλεκτικό "Άλλο" που ήταν οι Ελληνοκύπριοι. Ο εθνικιστής αρχηγός των Τουρκοκυπρίων, ο κ. Ραούφ Ραϊφ Ντενκτάς, επεξηγεί εκείνη την περίοδο σ' ένα αυτοβιογραφικό του σημείωμα ως ακολούθως: "Συνηθίζαμε να διαβάζουμε βιβλία για τον Ατατούρκ και τον Απελευθερωτικό Αγώνα και κάναμε συζητήσεις γι' αυτά τα θέματα. Ήμασταν υπερήφανοι γιατί ήμασταν Τούρκοι. Η μεγαλύτερή μας επιθυμία ήταν να επισκεφθούμε τη Τουρκία". (Ρ.Ρ. Ντενκτάς, σελ. 58/59).

Η λατρεία του Ατατούρκ και ο μύθος της Μητέρας Πατρίδας Τουρκίας επηρέαζαν βαθιά τη νεότερη γενιά των Τουρκοκυπρίων, που παρακολουθούσαν με θαυμασμό, αλλά και φόβο τη δυναμική ελληνοκυπριακή κοινότητα στον αγώνα της για ένωση με τη μητέρα Ελλάδα. Και ήταν αυτή ακριβώς η γενιά, που θα αποτελούσε τη νέα ηγεσία και θα υιοθετούσε την ιδεολογία του τουρκικού εθνικισμού, πρώτα για να πολεμήσει εναντίον της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα

και μετά για να επιτύχει τη διχοτόμηση της Κύπρου και την ένωση με την Τουρκία. Συνοπτικά θα μπορούσε να πει κανείς ότι, στην πρώτη φάση, ο τουρκοκυπριακός εθνικισμός έκανε την εμφάνισή του ως μια ιδεολογία της ελίτ, η οποία, αντιδρώντας στον ελληνικό εθνικισμό, δημιούργησε το μύθο της εξιδανικευμένης μητέρας - πατρίδας.

Η επίκληση της εθνότητας και η πολιτικοποίηση της τουρκοκυπριακής κοινότητας κέρδισαν τη δεκαετία του '50 την υποστήριξη της Τουρκίας, η οποία διατύπωσε το στρατηγικό της ενδιαφέρον για την Κύπρο. Παρομοίως και η Βρετανία, που ήθελε να παραμείνει στη νήσο ως αποικιακή δύναμη, έθεσε υπό αμφισβήτηση τον πόθο των Ελληνοκυπρίων για ένωση με την Ελλάδα, υποκινώντας τους Τουρκοκυπρίους.

Σχετικά, η αποικιακή κυβέρνηση του λόρδου Winster συνέστησε το 1948 την "Ειδική Τουρκική Επιτροπή", μέλημα της οποίας θα ήταν η εγκαθίδρυση στενότερων σχέσεων μεταξύ της Τουρκίας και της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Δάσκαλοι και σχολικό υλικό από την Τουρκία κατέφθασαν στη Λευκωσία, ενώ οι τουρκικές εθνικές γιορτές αναγνωρίστηκαν και στην Κύπρο. Ταυτόχρονα, οι μεταρρυθμίσεις του Ατατούρκ, συμπεριλαμβανομένου και του οικογενειακού δικαίου και της παιδείας, εισήχθησαν στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Η εκπαιδευτική και πολιτική κινητοποίηση αυτή την περίοδο, που στόχευε να ξεσηκώσει την τουρκική εθνική συνείδηση, ως μέσο αντιστάθμισης της ελληνοκυπριακής εθνικής απαίτησης για ένωση, ήταν ένα θέμα που ανησυχούσε ακόμα και κάποιους αποικιακούς αξιωματούχους. Έτσι, σε μια επιστολή του Αποικιακού Γραμματέα του '48, θα μπορούσε κάποιος να διαβάσει το εξής: "Ανησυχώ πολύ για την προφανή αύξηση της μειονοτικής συνείδησης ανάμεσα στους Τούρκους της Κύπρου τον περασμένο χρόνο και πολύ φοβάμαι ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση, ίσως άθελά της, να το έχει ενθαρρύνει μέσω της "Επιτροπής για Τουρκικές Υποθέσεις", την οποία δημιούργησε ο Λόρδος Winster. Η επίπολη έλξη μιας νομιμόφρονος μειονότητας στο να υποστηρίζει την κυβέρνηση μιας ξένης χώρας, που της προσφέρει προστασία, θα έπρεπε να ήταν αναμενόμενο ότι θα έπεφτε σ'

αυτού του είδους την παγίδα. Η πρόσφατη ιστορία γέμει παραδειγμάτων, από τη Βόρεια Ιρλανδία μέχρι τους Μουσουλμάνους των Ινδιών... Η μόνο διέξοδος είναι η μειονότητα να τα βρει με την πλειοψηφία, χωρίς να αναζητά προστασία απ' αλλού". (CO 67/34/1f.1272/9.55.B)

Ωστόσο η πολιτική του διαίρει και βασιλεύει επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς της κυπριακής κοινωνίας. Όπως παραδέχτηκε κάποτε και ο Woodhouse, Βρετανός αξιωματούχος στην Κύπρο, ο Harold Mc Millan, τότε Υπουργός Εξωτερικών, εξωθούσε τους Βρετανούς στην Κύπρο να ξεσηκώσουν τους Τούρκους, ώστε να εξουδετερώσουν την ελληνική αναταραχή (Christopher Hitchens, 1984).

Η επέκταση του εθνικιστικού αισθήματος ανάμεσα στους Τουρκοκυπρίους επιταχύνθηκε στη δεκαετία του '50, όταν η ελληνοκυπριακή απαίτηση για ένωση με την Ελλάδα έφτασε στο απόγειό της. Πέρα από την εμπλοκή της Τουρκίας και της Βρετανίας, η συνεχής αντιπαλότητα είχε ως αποτέλεσμα την αποκρουστικότητα ενός αισθήματος τουρκοκυπριακής εθνικής ταυτότητας, εκεί όπου προηγουμένως υπήρχε απλώς μια γλωσσολογική ομάδα.

Ήταν ακριβώς αυτή την περίοδο, που για πρώτη φορά πρόβαλε η τουρκοκυπριακή ηγε-

σία την απαίτηση για διχοτόμηση, ως αντιστάθμιση στην ιδεολογία της Ένωσης. Από 'δω και μπρος, ο τουρκοκυπριακός εθνικισμός έπαψε να είναι απλώς μια ρομαντική προσκόλληση στη "μητέρα Τουρκία" και ανέπτυξε το δικό του πολιτικό πρόγραμμα, που βασιζόταν στη διαίρεση της Κύπρου ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Ο τουρκοκυπριακός εθνικισμός μετατράπηκε έτσι, βαθμιαία, σε μια αποσχιστική ιδεολογία και καλλιέργησε το μύθο ότι οι δύο κοινότητες δεν μπορούν να ζήσουν μαζί, ώστε να μπορέσει έτσι να δικαιολογήσει την πολιτική της απόσχισης. Πολλοί Τουρκοκύπριοι αναγκάστηκαν να διακόψουν τις σχέσεις τους με Ελληνοκυπρίους και να περιορίσουν τις επιδράσεις τους μέσα στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Η εμφάνιση του ανεξάρτητου κράτους στην Κύπρο το 1960, που ήταν αποτέλεσμα συμβιβασμού ανάμεσα στην Ελλάδα, την Τουρκία και τη Βρετανία, δεν επέδρασε σημαντικά στις δύο εθνικές κοινότητες και τους δύο εθνικούς τους στόχους. Μάλιστα, το κυπριακό κράτος έγινε αντιληπτό από τις ελίτ των δύο κοινοτήτων ως "ο ενδιάμεσος σταθμός" στην πορεία για υλοποίηση των εθνικών τους στόχων για ένωση με την Ελλάδα και τη διχοτόμηση αντί-

στοιχα. Εξού και σύντομα η εθνοτική σύγκρουση θρυμματίσε την Κυπριακή Δημοκρατία.

Η αστάθεια που διέκρινε το μεταποικιακό κράτος αποτέλεσε το έναυσμα της εθνοτικής σύγκρουσης και έτεινε να προωθήσει και επαυξήσει το αίτημα της εθνικής ταυτότητας, που με τη σειρά του ενίσχυσε τις βλέψεις του Τουρκοκυπρίου για χωριστή εθνο-εθνοτική ταυτότητα.

Η επίμονη υποστήριξη της Ένωσης από μέρους των Ελληνοκυπρίων, παρά την εγκαθίδρυση του κυπριακού κράτους, στήριξε το μύθο ότι οι δύο κοινότητες δεν μπορούν να ζήσουν μαζί. Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος δεν δίστασε, τον Αύγουστο του 1964 και ενώ ακόμα συνεχίζονταν οι διακοινοτικές συγκρούσεις, να δηλώσει: "Φιλοδοξία μου είναι να... ενώσω ολόκληρη την Κύπρο με την Ελλάδα και τότε τα σύνορα της Ελλάδος θα φτάνουν μέχρι τις ακτές της Βορείου Αφρικής" (Richard A. Patrick, σελ. 28).

Αυτή η εθνοκεντρική άποψη για την κυπριακή επικράτεια τροφοδοτούσε τους φόβους των Τουρκοκυπρίων. Έτσι ο τουρκοκυπριακός εθνοτικός εθνικισμός έγινε το μέσο για μια νέα εθνική ταυτότητα, που έσυρε πολλά μέλη της κοινότητας, που εμπλέκονταν στη σύγκρουση, σ' ένα νέο τύπο πολιτικοποιημένης, ιδιωματικής γλωσσικής κουλτούρας και δημιούργησε ένα νέο είδος συμμετόχου κοινωνίας. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, η χωριστική ιδεολογία και το ίδιο το κίνημα, αποτέλεσαν το πρότυπο και τον προάγγελο μιας νέας κοινωνίας. Τα κύτταρά της, σχολεία, στρατιωτικές μονάδες, οργανώσεις ευημερίας, ομάδες αυτοβοήθειας, εργατικά συνδικάτα καθώς επίσης τα τραγούδια, οι σημαίες, τα ποιήματα, τα σπορ, οι τέχνες και τα χειροτεχνήματά της, όλα προμήνυαν και δημιουργούσαν τον πυρήνα της μελλοντικής χωριστής εθνικής κοινότητας και της πολιτικής της ταυτότητας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στη διαδικασία της "αλλοποίησης" των Ελληνοκυπρίων, η Τουρκία ενεπλάκη στην παιδεία, τις στρατιωτικές υποθέσεις καθώς και τη γενικότερη κοινωνικοποίηση των Τουρκοκυπρίων, ώστε να μπορέσει να αυξήσει την επιρροή της και να διασφαλίσει τα δικά της στρατηγικά συμφέροντα.

Μετά τη de facto διαίρεση της Κύπρου το 1974, ως αποτέλεσμα της τουρκικής στρατιωτικής εισβολής που ακολούθησε το πραξικόπημα, το οποίο οργανώθηκε από τη στρατιωτική κυβέρνηση της Ελλάδας εναντίον του Προέδρου Μακαρίου, η ιδέα της διχοτόμησης, που προωθήθηκε ως εθνικός στόχος από τον τουρκικό εθνικισμό, έγινε μια de facto πραγματικότητα. Από 'κει και πέρα, ο τουρκικός εθνικισμός μετατράπηκε σ' ένα ιστόρημα, που βασίζεται σε ό,τι θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως "ιστορία-μύθος", που στόχο έχει να νομιμοποιήσει τη διχοτόμηση του νησιού. Σ' αυτή την αναζήτηση νομιμότητας, η ιστορία φορτίζεται με μύθους.

Βιβλιογραφία

Flacke Monika, επ. Μύθοι και Έθνη Ένα Ευρωπαϊκό πανόραμα, Μόναχο, Köhlerd Amelang, 1998.

Hitchens Christopher, «Cyprus», London, Quarter Book, 1994.

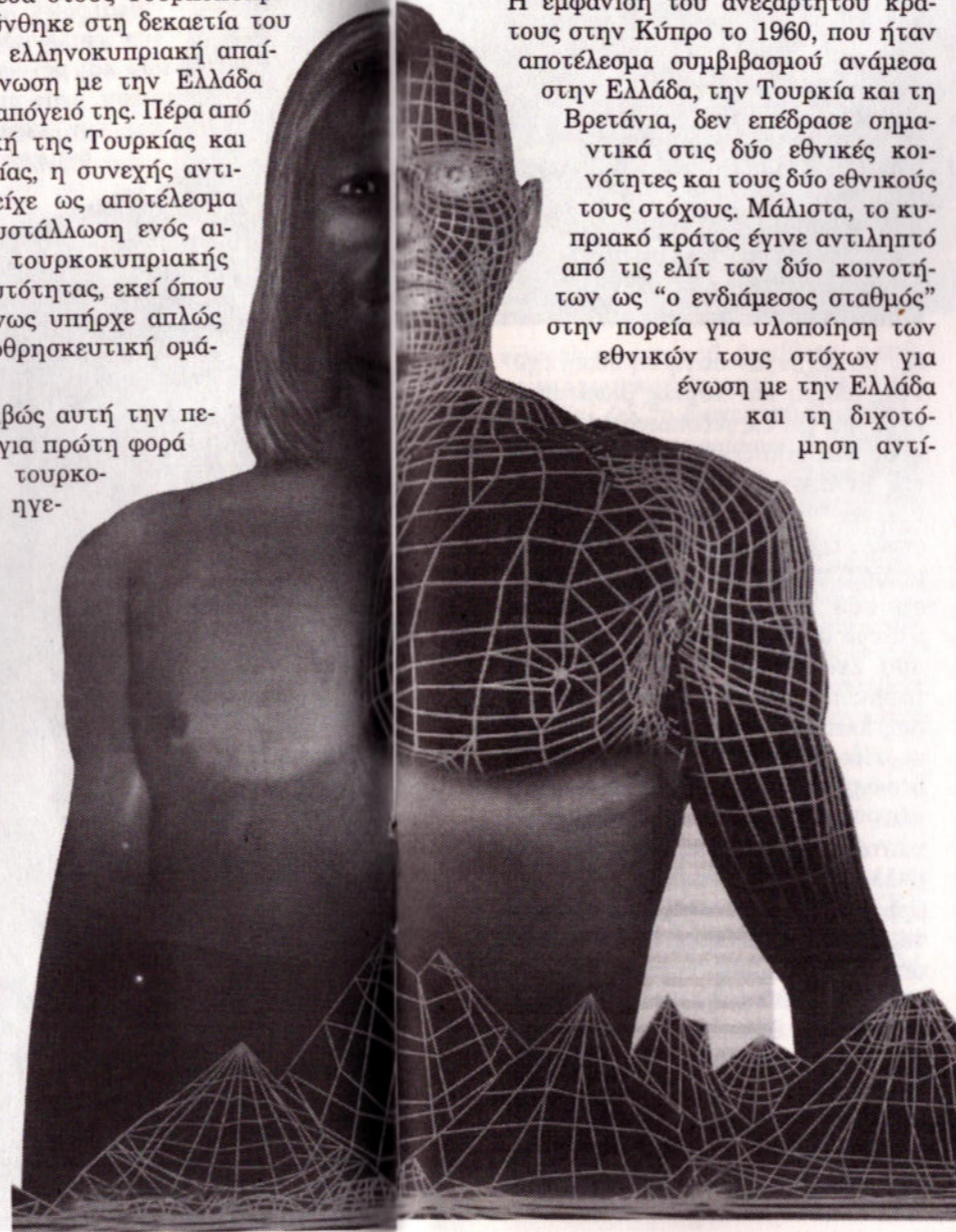
Κουλλαπής Λώρης, Ιδεολογικοί προσανατολισμοί της ελληνοκυπριακής εκπαίδευσης, με έμφαση στο μάθημα της ιστορίας, Σύγχρονα Θέματα, 68-70, Μάρτης 1999, Αθήνα, σελ. 276-296.

Ντενκτάς Ρ. Ραούφ, "Karkot Deresi" (Ο ποταμός του Καρκώτη), Κωνσταντινούπολη, 1996.

Παπαδάκης Ιωάννης, Perceptions of History and Collective Identity: A study of contemporary Greek-Cypriot and Turkish-Cypriot Nationalism, Dissertation, Cambridge University, 1993.

Pingel Falk, Historical memories and textbooks in a multiethnic context: some experiences. (Δημοσιεύτη εργασία, που ανακοινώθηκε στη Διεθνή Συνδιάσκεψη "Cyprus in textbooks - Textbooks in Cyprus", Braunschweig, 1994).

Richard A. Patrick, Political Geography and the Cyprus Conflict: 1963-1971, Department of Geography publication services αρ.4, University of Waterloo, 1976.



Προσεγγίσεις στην Επαναπροσέγγιση

Γιάννη Παπαδάκη

Ο όρος επαναπροσέγγιση είναι ένας όρος, όπως όλοι, με ιστορία και καταγωγή. Πότε δημιουργήθηκε και από ποιους; Από τους Ελληνοκυπρίους, μετά το 1974, αλλά όταν ήταν ήδη πολύ αργά, θα μπορούσε κάποιος να προσθέσει. Για να το θέσω περιεκτικά, όπως το έθεσε ένας ηλικιωμένος, καθώς στεκόμασταν έξω από ένα τζαμί: "πριν το 1974, που εζούσαμε μαζί εχαιλούσαμε τα τζαμιά τους, τώρα που εφύαν σάζουμέν τα". Η έννοια "επαναπροσέγγιση" είναι μια έννοια κάπως τεχνική και επίσημη. Ο όρος "επαναπροσέγγιση" προϋποθέτει μια προγενέστερη περίοδο φιλίας ή προσέγγισης που πρέπει να αναδημιουργηθεί. Το ίδιο νόημα δίνεται διαφορετικά με ρήσεις, που συχνά ακούγονται, όπως "επερνούσαμε σαν αδέρφια με τους Τουρκοκύπριους", ή πιο επεξηγηματικά "εμείς δαμέ εζούσαμε σαν αδέρφια, εν η Τουρτζιά που τα έκαμεν ούλλα".

Αυτή η δεύτερη εκδοχή είναι αποκαλυπτικότερη για το πραγματικό νόημα του όρου και τις πολιτικές σκοπιμότητες που εμπεριέχει. Εκφράζει την άποψη ότι πριν το 1974 οι σχέσεις των δύο κοινοτήτων ήταν αρμονικές και ξαφνικά επενέβηκε απρόκλητα εκ των έξω η Τουρκία για να καταστρέψει αυτή την ιδανική κατάσταση. Γι' αυτό και είναι όρος κυρίως ελληνοκυπριακός, εφ' όσον αυτή είναι γενικά η ελληνοκυπριακή θέση για το πολιτικό πρόβλημα. Οι Τουρκοκύπριοι, οποιασδήποτε πολιτικής παράταξης, ποτέ

δεν θα δέχονταν αυτή τη θέση, έχοντας πλήρη και κυρίως βιωμένη αντίληψη για τις ενδοκοινοτικές συγκρούσεις, που ξεκίνησαν την εποχή της ΕΟΚΑ και συνεχίστηκαν εντονότερες τη δεκαετία του 1960. Η έννοια της επαναπροσέγγισης, το ότι παλιά ζούσαμε καλά, είναι η απάντηση που δίνει η ελληνοκυπριακή πλευρά στην τουρκοκυπριακή θέση που εκφράζεται κυρίως από την τουρκοκυπριακή δεξιά -η ιστορία μας λέει ότι το παρελθόν ήταν μια περίοδος βίας και μίσους. Και οι δύο θέσεις, που φαινομενικά αναφέρονται στο παρελθόν, εμπεριέχουν ταυτόχρονα έμμεσες αναφορές στο μέλλον. Η ελληνοκυπριακή θέση αρμονικής συμβίωσης χρησιμοποιείται για να προωθήσει την επανένωση της Κύπρου, νομιμοποιώντας αυτή την επιθυμία με το επιχειρήμα ότι "αφού ζούσαμε αρμονικά στο παρελθόν, μπορούμε να ζήσουμε αρμονικά στο μέλλον". Γι' αυτό και η έννοια επαναπροσέγγιση γεννιέται μετά το 1974, όταν πολιτικός στόχος των Ελληνοκυπρίων γίνεται η επα-

νένωση του νησιού. Αντίθετα, η επίσημη τουρκοκυπριακή θέση υποστηρίζει ότι "ο διαχωρισμός επιβάλλεται, αφού η ιστορία μας δείχνει ότι ποτέ δεν κατάφεραν να ζήσουν ειρηνικά οι δύο κοινότητες". Και οι δύο είναι εξίσου ακραίες. Η μεν ελληνοκυπριακή συγκαλύπτει τα πραγματικά διακοινοτικά προβλήματα, που υπήρχαν στο παρελθόν, ενώ η τουρκοκυπριακή παρουσιάζει το παρελθόν μόνο ως μια ιστορία μίσους και καταπίεσης και τις δύο κοινότητες ως "φυσικούς" εχθρούς.

Όσον αφορά στην ελληνοκυπριακή πλευρά, η έννοια της επαναπροσέγγισης συμβαδίζει λογικά με τη γέννηση όρων, όπως "Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι" αντί των "Έλληνες και Τούρκοι", που χρησιμοποιούνταν πριν το 1974. Η προσθήκη του "-κύπριοι" τονίζει τα κοινά και φέρνει κοντά τους δύο όρους, για να καταλήξουμε και στην ελληνοκυπριακή έννοια του "κυπριακού λαού". Και αν ακόμα "Έλληνες και Τούρκοι" είναι προαιώνιοι εχθροί, εδώ, όπως εξυπονοείται, έχουμε κάτι

διαφορετικό. Από την άλλη, η τουρκοκυπριακή επίσημη πολιτική μιλά πάντα για "Έλληνες και Τούρκους" στην Κύπρο και όπως είπε πέρσι ο Ντενκτάς, το "μόνο κυπριακό στην Κύπρο είναι το κυπριακό γαϊδούρι". Και όμως, παρά τη ρητορική επιμονή της ελληνοκυπριακής επίσημης πλευράς στην επαναπροσέγγιση, ουδέποτε αυτό έγινε από την κρατική πλευρά ως μια ουσιαστική προσπάθεια να κατανοήσουμε τις θέσεις των Τουρκοκυπρίων, τις ιστορικές τους εμπειρίες, την κουλτούρα και τη γλώσσα τους. Επαναπροσέγγιση με οποιονδήποτε θα σήμαινε και κάποια (αμοιβαία) αυτοκριτική, ενώ αντίθετα ο όρος χρησιμοποιείται για να καλύψει αυτά που δεν θέλουν να θυμούνται οι Ελληνοκύπριοι, κυρίως τα πικρά γεγονότα της δεκαετίας του 1960. Ουδέποτε, για παράδειγμα, έγινε η επαναπροσέγγιση ετήσιος στόχος στα εκπαιδευτικά προγράμματα, όπως το "Δεν Ξεχνώ", που κάθε χρόνο παραμένει εκπαιδευτικός στόχος.

Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποιες

φωνές και φορείς και στις δύο πλευρές, που αγωνίζονται για μια ουσιαστική επαναπροσέγγιση, χωρίς να φοβούνται και το στοιχείο της αυτοκριτικής. Αυτές προέρχονται κυρίως από την Αριστερά και τις διάφορες δικαιοκοινωνικές ομάδες, στις οποίες συχνά εμπλέκονται και φορείς ή άτομα της φιλελεύθερης δεξιάς. Και εδώ, όμως, υπάρχουν κάποιες διαφορές προσέγγισης. Το ΑΚΕΛ, ενώ πρωτοπορεί σ' αυτές τις προσπάθειες, αντιμετωπίζει με κάποια δυσπιστία προσπάθειες από άλλους φορείς, ιδίως αυτές που προέρχονται από φορείς που συνεργάζονται με το αμερικανικό κέντρο Fulbright.

Υπάρχουν, όμως, και φωνές και στις δύο πλευρές, που τάσσονται κάθετα ενάντια στην επαναπροσέγγιση. Οι πιο ξεκάθαρες είναι αυτές της τουρκοκυπριακής δεξιάς, που υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε προσπάθεια επαναπροσέγγισης αποτελεί πράξη προδοσίας στο αίμα που έχυσαν οι τουρκοκύπριοι μάρτυρες, αφού πρόκειται για διάλογο με το βάρβαρο Ελληνοκύπριο, που θα οδηγήσει ξανά τους Τουρκοκύπριους στα αιμοσταγή χέρια των Ελληνοκυπρίων. Λιγότερο ξεκάθαρες, αλλά παρόλα αυτά έντονες, είναι και οι φωνές ενάντια στην επαναπροσέγγιση, που ακούγονται στην ελληνοκυπριακή πλευρά, κυρίως από την άκρα δεξιά. Το πρόβλημα εδώ αφορά στα γεγονότα του παρελθόντος και κυρίως στις δικαιοκοινωνικές συγκρούσεις. Τότε, αυτοί που λάμβαναν ενεργή δράση ενάντια στους "Τούρκους" (αφού ακόμα δεν υπήρχαν "Τουρκοκύπριοι"), θεωρούνταν ηρωικοί πολεμιστές ενώ, στη βάση της τωρινής λογικής περί "αδελφών Τουρκοκυπρίων", κινδυνεύουν να χαρακτηριστούν ως "αδελφοκτόνοι". Δεν πρέπει, όμως, να αγνοείται ότι εκείνη την περίοδο αυτές οι πράξεις απολάμβαναν της καθολικής σχεδόν υποστήριξης της ελληνοκυπριακής πλευράς και δεν εκφράστηκε τότε καμιά ουσιαστική τους καταδίκη. Έτσι, επαναπροσέγγιση στη βάση ειλικρινούς διαλόγου και αυτοκριτικής θα πρέπει να γίνει όχι μόνο ανάμεσα στις δύο κοινότητες αλλά και στο εσωτερικό της κάθε μιας, αφού άλλωστε η βία ποτέ δεν είχε αποκλειστικό στόχο μόνο τα άτομα της άλλης κοινότητας.

U



Αλλαγή φρουράς στο πηδάλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Που το παν οι Σουηδοί...

Ιωσήφ Παγιάτα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) γίνεται αντιληπτή ως ένα μόρφωμα του οποίου οι στόχοι είναι η ειρήνη, η σταθερότητα, η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, η διεθνής συνεργασία. Κατά τεκμήριο οι στόχοι αυτοί εδράζονται σε κάποιες κοινές αξίες των χωρών που τη συνθέτουν: τη δημοκρατία, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την αρχή της έννομης διακυβέρνησης των κρατών, την ισότητα των φύλων, τη φροντίδα για το περιβάλλον, το ελεύθερο εμπόριο, αν το τελευταίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αξία...

Τις επιδιώξεις της η Ε.Ε. προσπα-

θεί να υλοποιήσει μέσα από μια δέσμη πολιτικών, που συνθέτουν το εκάστοτε πλαίσιο της συγκεκριμένης προεδρίας, που ενώ δε μπορεί να αποστεί των ευρύτερων επιδιώξεων της Ένωσης, δεν παύει να αντανακλά τις κατιδίαν φιλοδοξίες και επιδιώξεις της χώρας που προεδρεύει.

Το Ευρύτερο Πλαίσιο

Στο κέντρο της πολιτικής, που θα ακολουθήσει η Σουηδική Προεδρία το πρώτο εξάμηνο του 2001, είναι ασφαλώς οι αποφάσεις που πάρθηκαν στη Νίκαια. Κατά τα άλλα παραμένουν εν ισχύ οι επιδιώξεις της Κοινότητας, αναφορικά προς την ενίσχυση της ικανότητας της Ένωσης να επιλαμβάνεται, τόσο από πλευράς πρόληψης όσο και διαχείρισης στρατιωτικών και πολιτικών συγκρούσεων, μόλις υπάρξουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις. Στις υποχρεώσεις της νέας προεδρίας είναι επίσης η ενθάρρυνση των φιλελευθεροποιήσεων, ως μέσου σύνδεσης της ακολουθούμενης πολιτικής αναφορικά προς το εξωτερικό εμπόριο και της οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης. Ακόμα, η προώθηση βιομηχανιών που ευνοούν τον εκμοντερνισμό της βιομηχανίας

και συνάδουν με την αειφόρο οικονομική ανάπτυξη.

Ταυτόχρονα, δεν μπορεί η Σουηδική Προεδρία να αποστρέψει το βλέμμα από την ανάγκη εκμοντερνισμού του ΟΗΕ και της πιο έντονης παρουσίας του Συμβουλίου Ασφαλείας στις προσπάθειες για τη διεθνή ειρήνη και την ασφάλεια. Σχετικά, ουσιώδους σημασίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια θεωρείται η συνεργασία με τη Ρωσία. Η συνεργασία αυτή βρίσκει την έκφρασή της σε μια στρατηγική, της οποίας οι βασικές παράμετροι είναι η στήριξη:

- της κοινωνίας των πολιτών
- του περιβάλλοντος και της ασφάλειας, σε σχέση με τα πυρηνικά απόβλητα
- της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος
- της ένταξης της Ρωσίας στην παγκόσμια οικονομία
- της συνεργασίας σε σχέση με τον αποπλισμό και τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων.

Τα θέματα αναφορικά προς τη Ρωσία αναμένεται να συζητηθούν στην πρώτη συνάντηση κορυφής που θα γίνει με τον αμερικανό πρόεδρο. Μαζί ασφαλώς και η νέα έκδοση του πολέμου των άστρων. Το National Missile Defence (NMD), ένα σύστημα που θα μπορεί να καταστρέψει εν πτήση οποιοδήποτε αντικείμενο που θα απειλήσει την αμερικανική επικράτεια. Θα πρέπει να αναμένεται ότι σύντομα το NMD θα είναι ένα από τα κύρια θέματα συζήτησης διεθνώς, αφού σ' αυτό αντιτίθενται τόσο η Ε.Ε., όσο και η Κίνα και η Ρωσία. Οι Ευρωπαίοι πιστεύουν ότι το σύστημα θα τροφοδοτήσει την επάνοδο των ΗΠΑ στον απομονωτισμό και όχι μόνο, ενώ η Ρωσία πιστεύει ότι η προώθησή του θα θέσει εν αμφιβολώ τη συμφωνία του '72 για τους αντιβαλλιστικούς πυραύλους. Τέλος, η Κίνα το αντικρύζει ως ένα τρόπο διαιώνισης της ανεξαρτησίας της Taiwan.

Ενόψει ενδεχόμενων αλλαγών στην αμερικανική εξωτερική πολιτική, είναι δυνατό ο ρόλος της Ε.Ε., όσον αφορά στο Μεσανατολικό να γίνει εντονότερος, ενώ προσοχή θα δοθεί ασφαλώς στις σχέσεις Σερβίας

- Μοντενέγκρο, την κατάσταση στο Κόσσοβο και τη δημιουργία συνθηκών επιστροφής των Σέρβων προσφύγων στις εστίες τους.

Η Σουηδία είναι γνωστή για τις ευαισθησίες της όσον αφορά στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εξού και αναμένεται να συνεχίσει η μάχη εναντίον της θανατικής ποινής και της ποινικοποίησης των βασανιστηρίων. Ταυτόχρονα, θα ενταθούν οι προσπάθειες για τα δικαιώματα της γυναίκας και του παιδιού, τη δημιουργία ευκαιριών για τα άτομα με ειδικά προβλήματα και την ελευθερία της πληροφόρησης.

Ανακούφιση στη Σουηδία

Αυτά λίγο πολύ είναι τα δεδομένα που συνθέτουν τη συνισταμένη των αποφάσεων των μελών της Ε.Ε. Ωστόσο, όταν την 1η του περασμένου Γενάρη η Σουηδία έπαιρνε από τη Γαλλία τη σκυτάλη της προεδρίας για τους επόμενους έξι μήνες και έμπαινε έτσι επικεφαλής της Ε.Ε., για πρώτη φορά, αφότου έγινε μέλος το '95, τρεις ήταν οι προτεραιότητες που καθόριζε: η διεύρυνση, η απασχόληση και το περιβάλλον. Τα τρία "Ε", όπως αναφέρονται στα γαλλικά και τα αγγλικά... Έτσι, για ένα εξάμηνο η Σουηδία θα συντονίζει τις ενέργειες των 15 χωρών κι ας υπάρχει σε κάποιους, γαλλικούς κυρίως, κύκλους η εντύπωση ότι "το πρόβλημα με τους Σουηδούς είναι ότι δεν έχουν ακόμα αποκτήσει την πραγματική κουλτούρα της Ε.Ε.". Μ' ένα πληθυσμό, που σε μεγάλο βαθμό παραμένει ευρωσκεπτικιστής, θέλουν ωστόσο οι ηγέτες της Σουηδίας να πετύχουν. Να έχουν ένα θετικό αποτέλεσμα, παρόμοιο τουλάχιστον εκείνου της γειτονικής Φιλανδίας.

Ως γνωστόν, παρά τις διαφωνίες και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, κατάφεραν τελικά στη Νίκαια οι 15, να δημιουργήσουν εκείνο το θεσμικό πλαίσιο που επιτρέπει τώρα τη διεύρυνση και απ' αυτή την άποψη είναι τώρα έτοιμη η Ένωση να δεχτεί τα νέα μέλη, που θα ενσω-

ματωθούν το 2004 ή, το αργότερο, το 2005.

Ως εκ τούτου, είδε με πολλή ανακούφιση η Σουηδική Κυβέρνηση την έκβαση της συνάντησης κορυφής της Νίκαιας, που κατά κύριο λόγο είχε την ευθύνη της μεταρρύθμισης του θεσμικού πλαισίου της Κοινότητας. Αντίθετα με αρκετών άλλων τις εκτιμήσεις, "πρόκειται για επιτυχία" αναφώνησε χωρίς καθόλου αναστολές ο Σουηδός Πρωθυπουργός κ. Göran Persson, μόλις γύρισε από τη Κουανή Ακτή. Γιατί γνώριζε τις δυσκολίες που θα δημιουργούσε για τη χώρα του μια ολική αποτυχία στη Νίκαια, ενώ τώρα ο δρόμος προς τη διεύρυνση - θεσμικά τουλάχιστον - είναι ανοικτός.

Ως γνωστόν, τη διεύρυνση χωρίς οποιεσδήποτε αναστολές επιδιώκουν τρεις από τις 15 χώρες, η Σουηδία, η Δανία και η Ελλάδα. Οι υπόλοιπες, χωρίς να αντιτίθενται, διατηρούν κάποιες επιφυλάξεις...

Αναμονή από τη μια, προβληματισμοί από την άλλη...

Για αρκετό διάστημα αναμένουν οι δώδεκα χώρες - δεν περιλαμβάνεται η Τουρκία - που έχουν ξεκινήσει την προενταξιακή τους πορεία, να τους καθορίσουν την ημερομηνία ένταξης στην Κοινότητα. Για το πρώτο κύμα, στο οποίο περιλαμβάνεται και η χώρα μας, τούτο μπορεί να είναι κάπου ανάμεσα στο 2003 και το 2005, αν και το 2003 είναι μάλλον νωρίς...

Σε σχέση με το υψηλό κόστος που συνεπάγονται οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, για όλες τις χώρες η επιθυμία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης υπήρξε ισχυρότερη και η ενταξιακή πορεία, για το πρώτο κύμα τουλάχιστον, έχει δημιουργήσει τη δική της δυναμική. Θεωρείται σκόπιμο αυτή η δυναμική να συνεχίσει, ώστε η εμπιστοσύνη των επεν-

δυτών, που δεν έχουν κάνει τόσο εμφανή την παρουσία τους στην Κύπρο, να συντηρηθεί και ο ρυθμός αύξησης της οικονομίας να χρηματοδοτηθεί μ' ένα λιγότερο δαπανηρό τρόπο.

Βραχυπρόθεσμα οι 15 λίγα έχουν να κερδίσουν από την εισδοχή των 12 νέων μελών, έστω και αν σε προοπτική πρόκειται για μια αγορά 100 περίπου εκατομμυρίων καταναλωτών. Κι αυτό γιατί, για την ώρα, δεν αντιπροσωπεύουν οι 12 παρά μόνο ένα 4% του ΑΕΠ κι ένα 7% του εξωτερικού εμπορίου της Κοινότητας. Ακόμα ότι δομικά οι οικονομίες των χωρών που κτυπούν τη πόρτα της Ευρώπης, διαφέρουν. Πράγματι, είναι στο σύνολό τους τρεις φορές πιο φτωχές και βασίζονται πολύ περισσότερο στη γεωργία απ' ό,τι η Ε.Ε. Έτσι, στις Ανατολικές χώρες η γεωργία απασχολεί ακόμα το 22% του πληθυσμού έναντι 5% της Δύσης (8,9% στην Ελλάδα). Ακόμα το ΑΕΠ τους δεν ξεπερνά το 15% εκείνου της Κοινότητας, κάτι που θα επιβαρύνει σημαντικά τα ταμεία της Ένωσης, όσον αφορά τη γεωργική πολιτική, αλλά κι εκείνα που αφορούν στη μεταφορά πόρων στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.* Και τίθεται έτσι το ερώτημα: Να στερήσει/επιβραδύνει η Ε.Ε. την ένταξη αναφορικά προς τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ή να επιβαρύνει κι άλλο τα κοινοτικά ταμεία; Η συνάντηση της Νίκαιας δε φαίνεται να έχει δώσει απάντηση σ' αυτό το ερώτημα.

Οι Σουηδικές Προτεραιότητες

Ωστόσο οι προβληματισμοί αυτοί, δε φαίνεται να κυριαρχούν στις σκέψεις της Σουηδικής Προεδρίας, που επικεντρώνεται στις προτεραιότητες των τριών "Ε": Employment, Environment, Enlargement, που δεν είναι άσχετα και με κάποιες δικές της "ανάγκες".

Ως μια χώρα με μακρά σοσιαλιστική -σοσιαλδημοκρατική για την ακρίβεια -παράδοση, θα ήθελε η Σουηδία να καταφέρει να παρουσιάσει εκείνη τη "συνταγή", που θα της επέτρεπε να μειώσει και τη δι-

κή της ανεργία που επίσημα βρίσκεται στο 4%, αλλά στην πράξη φαίνεται να ξεπερνά το 6%. Η διάσκηψη κορυφής, που θα γίνει αυτό το μήνα στη Στοκχόλμη, θα είναι αφιερωμένη σ' αυτό το θέμα και αναμένεται, ένα χρόνο μετά που η Κοινότητα έβαλε πλήρη για πλήρη απασχόληση, οι 15 να κάνουν μια πρώτη αναφορά στις δικές τους προσπάθειες.

Στις προτεραιότητες της Σουηδικής Προεδρίας είναι ακόμα η υλοποίηση ενός προγράμματος "που θα ενσωματώνει τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις σ' όλους τους τομείς της ευρωπαϊκής συνεργασίας". Αυτό θα αποτελέσει το αντικείμενο της συνάντησης κορυφής στις 15 και 16 Ιουνίου στο Γκέθεμποργκ, με την οποία θα κλείσει τη θητεία της. Αν και, όπως ήδη έχει λεχθεί, οι προτεραιότητες της Σουηδικής Προεδρίας είναι τρεις, πιο κοντά στην καρδιά της είναι η διεύρυνση. Και τούτο παρά το ότι γνωρίζουν οι Σουηδοί το περιορισμένο πεδίο κινήσεων που έχει ο εκάστοτε προεδρεύων, πιο πολύ όταν ανήκει στους "μικρούς".

Οι Βαλτικές χώρες, απέχουν μόλις μια ώρα αεροπορικώς από τη Στοκχόλμη, ενώ η Πολωνία δεν είναι μακριά. Όπως και οι άλλοι "Βόρειοι", έτσι και οι Σουηδοί νιώθουν κάποια ευθύνη vis-a-vis των καινούριων δημοκρατιών της κεντροανατολικής Ευρώπης. Βλέπουν την ενσωμάτωσή τους στην Ε.Ε. ως μια ιστορική αποστολή, "γιατί η Ευρώπη δεν πρέπει να βρεθεί ξανά διαιρεμένη" λέει ο κ. Persson σ' ένα πρόσφατο άρθρο του, όπου αναπτύσσει το όραμά του για το μέλλον της Ε.Ε. Υπάρχει ο φόβος ότι, αν καθυστερήσει η διεύρυνση, θα αντιμετωπιστούν πρόσθετα εμπόδια, ενώ ταυτόχρονα η διαδικασία θα διατρέξει τον κίνδυνο σημαντικών κραδασμών, που θα προκληθούν απ' αυτούς ανάμεσα στους 15, που θέλουν να τη φρενάρουν.

Αυτή η αντίκρουση φαίνεται να έχει ενσταλαχθεί και στην κοινή γνώμη, εξού και το 58% των Σουηδών ευνοούν την ένταξη των 12 υποψηφίων, ενώ οι επικεφαλής των σουηδικών επιχειρήσεων βλέπουν με καλό μάτι το άνοιγμα των νέων αγορών. Αν και στο πρόγραμμά της,

απέφυγε η Σουηδική Προεδρία να αναφερθεί σε ημερομηνίες σχετικά με την είσοδο στην Ένωση, η Σουηδική Υπουργός των Εξωτερικών κα Anna Lindh, αναφέρθηκε στο 2003 ως τη χρονιά ένταξης "για εκείνες τις χώρες που θα είναι έτοιμες".

Ούτως ή άλλως, η διεύρυνση αποτελεί για την Ευρώπη ιστορικό γεγονός. Σε τελευταία ανάλυση στοχεύει στην παγίωση της ειρήνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας και την ευημερία της Ευρώπης. Στη σχετική έκθεση της Κοινότητας, εμφανίζεται ότι τη περασμένη χρονιά επετεύχθη σημαντική πρόοδος από τις υποψήφιες χώρες, αφού μεγάλο μέρος του acquis communautaire έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία των υπό ένταξη χωρών. Ωστόσο, χρειάζεται ακόμα αρκετή δουλειά όσον αφορά στην εφαρμογή του.

Κατά τη διάρκεια της Σουηδικής Προεδρίας, η διαδικασία της διεύρυνσης θα μπει σε μια νέα φάση διαπραγματεύσεων, στην οποία εμπλέκονται δύσκολα κεφάλαια. Στόχος της Σουηδίας, θα είναι να δοκιμάσει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ένα πολιτικό breakthrough. Μεταξύ άλλων, τούτο εξυπακούει και το προσωρινό "κλείσιμο" όσο το δυνατόν περισσότερων κεφαλαίων με όλες τις χώρες που έχουν αρχίσει διαπραγματεύσεις. Για τις χώρες που βρίσκονται πιο μπροστά, τούτο σημαίνει ενασχόληση με μερικά από τα πιο δύσκολα κεφάλαια. Όσο για τις χώρες που άρχισαν τις διαπραγματεύσεις τον περασμένο χρόνο, θα γίνει προσπάθεια "ν' ανοίξουν" όσο γίνεται περισσότερα κεφάλαια. Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την απόφαση της Feira, οι χώρες που είναι πιο προχωρημένες θα πρέπει ν' αρχίσουν τις διαπραγματεύσεις σε όλους τους τομείς χωρίς το 2001 και η πρόοδος θα μετράται όχι μόνο με την υιοθέτηση, αλλά και την εφαρμογή.

Προς επίτευξη των στόχων, η Σουηδία αναμένει τη θετική ανταπόκριση όλων των εμπλεκόμενων μερών. Ταυτόχρονα, η προσοχή θα συνεχίσει να είναι στραμμένη και προς την Τουρκία, ως υπό ένταξη χώρα, η οποία θα πρέπει να προσπαθήσει να ανταποκριθεί στα κριτήρια της Κοπεγχάγης. Ιδιαίτερη προ-

σοχή αναμένεται να δοθεί στα ανθρωπίνια δικαιώματα στην Τουρκία, που φαίνεται να "υποφέρουν" για την ώρα.

Στα πλαίσια της "βόρειας διάστασης" της διεύρυνσης, κάποια προσοχή θα πρέπει να δοθεί και στις σχέσεις της Ένωσης με το Καλίνινγκρατ, που φαίνεται να απασχολεί τους άμεσους γείτονες του, την Πολωνία και τη Λιθουανία.

Το θέμα Καλίνινγκρατ

Τόσο η Πολωνία όσο και η Λιθουανία εξέφρασαν πρόσφατα την ανησυχία τους για την εκ μέρους των Αμερικανών ισχυριζόμενη μεταφορά ρωσικών πυρηνικών όπλων στο θύλακα του Καλίνινγκρατ, την πρώην Κενιξβέργη (Königsberg). Σχετικά ζήτησαν τη διεξαγωγή διεθνούς έρευνας υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Τις σχετικές φήμες ο Ρώσος Πρόεδρος χαρακτήρισε ως ανοησίες... Ωστόσο στις αρχές του χρόνου οι Washington Times επανήλθαν, επιμένοντας ότι σε αντιπερισπασμό της προς ανατολάς διεύρυνσης του NATO, η Ρωσία έχει αναπτύξει στο Καλίνινγκρατ πυρηνικό εξοπλισμό.

Ανεξάρτητα από το πόσο έχει αληθείας ο αμερικανικός ισχυρισμός, θα 'πρεπε να κατανοεί η Δύση, μαζί και οι Αμερικανοί, ότι οι οποιοσδήποτε ενέργειες τους, που ουσιαστικά στρέφονται εναντίον της Ρωσίας και της δυνατότητας ανάκαμψής του διεθνούς πολιτικού ρόλου, φυσικά τω λόγω θα προκαλέσουν κάποιες αντισταθμιστικές ενέργειες...

Επισημαίνεται ότι μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η Μόσχα και η Ουάσινγκτον συμφώνησαν για την αποπυρηνικοποίηση της Ανατολικής Ευρώπης. Η Λευκορωσία έχει ήδη μεταφέρει στη Ρωσία το δικό της πυρηνικό εξοπλισμό από το 1996, ενώ το ίδιο έχει κάνει και η Ουκρανία. Ωστόσο, όσον αφορά το Καλίνινγκρατ υπάρχει κάποια ασάφεια στη συμφωνία. Θα πρέπει σχετικά να αναφερθεί ότι η Ρωσία ποτέ δεν απέκρυψε την ενόχληση της από τη διεύρυνση του

NATO προς ανατολάς, ενώ οι στρατιωτικοί σαφώς άφησαν να νοηθεί ότι η συμπερίληψη των χωρών της Βαλτικής στο NATO αφεύκτως θα επροκαλούσε την ενίσχυση του ρωσικού οπλοστασίου στο Καλίνινγκρατ.

Όσο για τον Λιθουανό πρόεδρο Valdas Adamkus, του οποίου η χώρα μαζί με τις άλλες βαλτικές χώρες προσβλέπουν σε ένταξη στο NATO κάπου μέσα στο 2002, ενώ από τη μια ζητά τη διεξαγωγή διεθνούς έρευνας, από την άλλη παραδέχεται ότι "για την ώρα δεν πρόκειται η Ρωσία να δεχτεί οποιαδήποτε ανάμιξη σε μια περιοχή που της ανήκει". Εξού και ανησυχεί ότι οποιαδήποτε αναταραχή σε σχέση με το Καλίνινγκρατ, θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά την είσοδο των χωρών της Βαλτικής στο NATO. "Η Λιθουανία έχει επιλέξει το NATO ως το σύστημα ευρωπαϊκής ασφάλειας", λέει ο κ. Adamkus και πιστεύει πως η αρχική αντίδραση της Μόσχας, που συνίστατο σ' ένα σκέτο "όχι", έχει κάπως μαλακώσει, αφού άλλωστε τίποτε δεν συνέβει, όταν το '99 η Πολωνία που συνορεύει με το Καλίνινγκρατ, έγινε δεκτή στο NATO.

Ευκαιριακά παρατηρείται ότι το Καλίνινγκρατ προσάρτησε η Σοβιετική Ένωση στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Από τον καιρό της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης και την ανεξαρτικοποίηση των χωρών της Βαλτικής, η περιοχή έχει μετατραπεί σε θύλακα, που συνδέεται με τη Ρωσία τόσο σιδηροδρομικά όσο και αεροπορικώς, μέσα από τη Λιθουανία. Μετά την απόληξη των ρωσικών στρατιωτικών βάσεων στις χώρες της Βαλτικής, το Καλίνινγκρατ μετατράπηκε σε σημαντική στρατιωτική βάση, στην οποία μεταφέρθηκε όλο το ρωσικό υλικό που αποσύρθηκε από την Ανατολική Ευρώπη. Μεταξύ άλλων αποτελεί ναυτική βάση, της οποίας το δυναμικό είναι δυνατόν να φτάνει τις 150.000.

Ο κ. Adamkus, που διαδέχτηκε τον παλιό "ήρωα της ανεξαρτησίας" Vytautas Landsbergis, έχει ισχυρούς δεσμούς με τις ΗΠΑ, όπου η οικογένεια του μετανάστευσε το '44 και έζησε μέχρι το '97, όταν γύρισε στη Λιθουανία και ανέλαβε την προεδρία της χώρας.

Οι Σουηδικές "ανάγκες"

Γυρίζοντας στη Σουηδία, μετά την παρένθεση για το Καλίνινγκρατ, θα πρέπει να λεχθεί ότι η έμφαση της Σουηδίας στα τρία "Ε" θα επιτρέψει στην Κυβέρνηση μειοψηφίας να αποφύγει τις αντιευρωπαϊκές αιχμές των μικρών συμμάχων στο Κοινοβούλιο του Κόμματος της Αριστεράς (πρώην Κομμουνιστικό) καθώς και των Πρασίνων, καταστάσεις που χαρακτηρίζει ο ευρωσκεπτικισμός. Επισημαίνεται ότι έξι χρόνια μετά την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε., ένας στους δύο Σουηδούς δεν έχει χωνέψει αυτή την πραγματικότητα και η σχετική εξοικείωση γίνεται σιγά σιγά. Αλλωστε μαζί με τους Βρετανούς, οι Σουηδοί θεωρούνται οι πιο "εχθρικοί" στην Ένωση. Δεν είναι τυχαίο που και των δύο χωρών οι ηγέτες δεν τόλμησαν να επιβάλουν την είσοδο στην ενιαία νομισματική μονάδα, το ευρώ, προσβλέποντας σε καλύτερες μέρες... Η απόρριψη του ευρώ από τους Δανούς έκανε τα πράγματα ακόμη χειρότερα...

Έτσι, είναι η πρώτη φορά που μια χώρα που προεδρεύει της Κοινότητας δεν θα κατευθύνει τις συναντήσεις των Υπουργών Οικονομικών της Ζώνης του Ευρώ. Θα αναλάβει να το κάνει το Βέλγιο, χωρίς ποσώς τούτο να ενοχλεί το Σουηδό Υπουργό Οικονομικών κ. Ringholm.

Κατά τα άλλα, οι κυβερνώντες την Σουηδία ελπίζουν ότι οι έξι μήνες της Σουηδικής Προεδρίας θα βοηθήσουν να συνειδητοποιήσει ο μέσος Σουηδός ότι αποτελεί μέρος της Ε.Ε. Αλλωστε, δεν είναι τυχαία η απόφαση της Κυβέρνησης οι 80 τόσες συνεδρίες σχετικά με την προεδρία να γίνουν σε 44 διαφορετικά σημεία της χώρας!

* Οι αριθμοί αυτοί αφορούν μέσους όρους των 12. Ασφαλώς τα σχετικά μεγέθη είναι ευνοϊκότερα σε σχέση με τους 15, όσον αφορά το "πρώτο κύμα". Ειδικά για την Κύπρο, το ΑΕΠ της δεν βρίσκεται κάτω από το επίπεδο των "φτωχών" της Ε.Ε. (Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα), ενώ η συνεισφορά του γεωργικού τομέα στο ΑΕΠ βρίσκεται χαμηλότερα και από τα κοινοτικά επίπεδα (3.5%).

Την τελευταία εβδομάδα του Γενάρη, συγκεντρώθηκαν στην πόλη Πόρτο Αλέγκρε της Βραζιλίας μια σωρεία εναλλακτικών κινημάτων και οργανώσεων, ριζοσπαστικών περιοδικών (μεταξύ των οποίων και η «Monte Diplomatique», οι «Θέσεις» και η «Εποχή») και άλλων πρωτοβουλιών από ολόκληρο τον πλανήτη με θέμα την οργάνωση της διεθνούς αντίστασης στο νεοφιλελευθερισμό και τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση.

Στη συγκέντρωση αυτή, την οποία διοργανώτες και προσκεκλημένοι εντάσσουν στη γενικότερη προσπάθεια για τη δημιουργία μιας Νέας Διεθνούς (βλ. Σταύρος Τομπάζος, «Η Νέα Τάξη Πραγμάτων και η Ανυπότακτη Διεθνής», *Εξ Υπαρχής*, τεύχ. 17),

αντιπροσωπεύτηκαν κοινωνικά στρώματα τα οποία συνθέτουν ένα μέρος του μωσαϊκού των καταπιεζομένων από τη Νέα Τάξη Πραγμάτων: από τους Ζαπατίστας του Μεξικού στο Συνδικάτο, των Ακτιμώνων Εργατών Γης της Βραζιλίας, από τους Γάλλους αγρότες του Ζοζέ Μποβέ στους Αγρότες της Καραϊβικής και το Παγκόσμιο Δίκτυο Αγροτικών Οργανώσεων, από τους ταχυδρομικούς της Γαλλίας στη Γενική Συνομοσπονδία Εργαζομένων Αργεντινής και τη Συνομοσπονδία COBAS της Ιταλίας. Συμμετείχαν επίσης, κινήματα, οργανώσεις κατά της φτώχειας, οργανώσεις κατά του χρέους του Τρίτου Κόσμου, άλλα κοινωνικά, φεμινιστικά και αντιρατσιστικά κινήματα, οργανώσεις καλλιτεχνών κ.ά.

Η συγκέντρωση πραγματοποιήθηκε κατά τον ίδιο χρόνο που πραγματοποιήθηκε το Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ του Νταβός, θέλοντας βέβαια, να υπογραμμίσει την αντίθεσή της με αυτό.

Η πρώτη διεθνής του αντι-νεοφιλελευθερισμού

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

Η έκκληση των κοινωνικών κινημάτων του Πόρτο Αλέγκρε



Κοινωνικές δυνάμεις απ' όλο τον κόσμο μαζευτήκαμε εδώ στο Πόρτο Αλέγκρε για το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ. Συνδικάτα και ΜΚΟ, κινήματα και οργανώσεις, διανοούμενοι και καλλιτέχνες, μαζί οικοδομούμε μια μεγάλη συμμαχία για να δημιουργήσουμε μια νέα κοινωνία, διαφορετική από την κυρίαρχη λογική όπου ως μόνα μέτρα αξίας αναγορεύονται η ελεύθερη αγορά και το χρήμα. Το Νταβός εκπροσωπεί τη συγκέντρωση του πλούτου, την παγκοσμιοποίηση της φτώχειας και την καταστροφή της γης μας. Το Πόρτο Αλέγκρε εκπροσωπεί την ελπίδα ότι είναι εφικτός ένας καινούργιος κόσμος, όπου στο επίκεντρο της προσοχής θα βρίσκονται τα ανθρώπινα όντα και η φύση.

Είμαστε μέρος ενός κινήματος που άρχισε να αναπτύσσεται στο Σηάτλ. Αμφισβητούμε τις ελίτ και τον αντιδημοκρατικό τρόπο λειτουργίας τους, ο οποίος συμβολίζεται από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του Νταβός. Ήρθαμε να μοιραστούμε τις εμπειρίες και τους αγώνες μας, να ενισχύσουμε την αλληλεγγύη μας και να διακηρύξουμε την πλήρη απόρριψή μας για τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές της παγκοσμιοποίησης.

Είμαστε αγρότες και αγρότριες, εργάτες και εργάτριες, άνεργοι-ες, επαγγελματίες, φοιτητές, μαύροι και ιθαγενείς λαοί από το Νότο και το Βορρά, στρατευμένοι στον αγώνα για τα δικαιώματα των λαών, την ελευθερία, την ασφάλεια, την απασχόληση και την εκπαίδευση. Παλεύουμε ενάντια στην ηγεμονία του κεφαλαίου, την καταστροφή που χτυπά τις κουλτούρες μας, τη μονοπώληση της γνώσης, των μαζικών μέσων και της επικοινωνίας, την υποβάθμιση της φύσης και την επιδεί-

νωση της ποιότητας ζωής για τις οποίες είναι υπεύθυνες οι πολυεθνικές επιχειρήσεις και η αντιδημοκρατική τους πολιτική. Εμπειρίες συμμετοχικής δημοκρατίας -όπως αυτή του Πόρτο Αλέγκρε- μας δείχνουν ότι υπάρχουν πραγματοποιήσιμες εναλλακτικές λύσεις. Τα ανθρώπινα, οικολογικά και κοινωνικά δικαιώματα είναι πιο σημαντικά από τις απαιτήσεις των κεφαλαίων και των επενδυτών.

Ενισχύοντας το κίνημά μας, αντιστεκόμαστε στην παγκόσμια ελίτ, με στόχο την ισοτιμία, την κοινωνική δικαιοσύνη, τη δημοκρατία και την ασφάλεια για όλους, χωρίς διάκριση. Τα μέσα και οι στόχοι της πάλης μας έρχονται σε ευθεία αντίθεση με την καταστροφική πολιτική του νεοφιλελευθερισμού.

Η παγκοσμιοποίηση ενισχύει ένα σεξιστικό και πατριαρχικό σύστημα αποκλεισμού, με αποτέλεσμα η φτώχεια να χτυπά κυρίως τις γυναίκες και να παροξύνονται όλες οι μορφές βίας κατά των γυναικών. Η ισότητα των φύλων αποτελεί κεντρική διάσταση του αγώνα μας. Χωρίς την ισότητα αυτή, ένας άλλος κόσμος δεν θα είναι ποτέ δυνατό να πραγματοποιηθεί.

Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση εντείνει το ρατσισμό, συνεχίζοντας την πραγματική γενοκτονία αιώνων δουλείας και αποικιοκρατίας, η οποία κατέστρεψε τις βάσεις του πολιτισμού των λαών της μαύρης Αφρικής. Καλούμε όλα τα κινήματα να σταθούν αλληλέγγυα με τους αφρικανικούς λαούς μέσα και έξω από την ήπειρό τους, για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους στη γη, τα πολιτικά δικαιώματα, την ελευθερία, την ισότητα και την ειρήνη, μέσω της επιστροφής του ιστορικού και κοινωνικού χρέους. Η δουλεία και το δουλεμπόριο είναι εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Εκφράζουμε ειδικότερα την αναγνώριση και την αλληλεγγύη μας στους ιθαγενείς λαούς και την ιστορική τους πάλη κατά της γενοκτονίας και της εθνοκτονίας και για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων, των φυσικών τους πόρων, της κουλτούρας, της αυτονομίας, της γης και του εδάφους τους.

Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση καταστρέφει το περιβάλλον, την υγεία και τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων. Ο αέρας, το νερό, η γη, ακόμα και ανθρώπινα όντα μετατρέπονται σε εμπορεύματα. Η ζωή και η υγεία πρέπει να αναγνωριστούν ως θεμελιώδη δικαιώματα. Οι οικονομικές επιλογές πρέπει να υποτάσσονται στην αρχή αυτή και όχι το αντίστροφο.

Το εξωτερικό χρέος των χωρών του Νότου έχει αποπληρωθεί και μάλιστα στο πολλαπλάσιο. Είναι αθέμιτο, άδικο και προϊόν απάτης και λειτουργεί ως εργαλείο επιβολής, στερώντας από τους λαούς θεμελιώδη δικαιώματά τους μόνο και μόνο για να ευνοηθεί η παγκόσμια τοκογλυφία. Απαιτούμε την άνευ όρων ακύρωσή του και την ανταπόδοση όλων των ιστορικών, κοινωνικών και οικολογικών χρεών, ως άμεσα βήματα για την οριστική επίλυση της κρίσης του εξωτερικού χρέους.

Οι χρηματιστικές αγορές αποσπούν πόρους και πλούτο από τους λαούς και υποτάσσουν τις εθνικές οικονομίες στις διακυμάνσεις των διαθέσεων των κερδοσκοπών. Ζητάμε την κατάργηση των φορολογικών παραδείσων και την καθιέρωση φόρων επί των χρηματιστικών συναλλαγών.

Οι ιδιωτικοποιήσεις είναι ένας μηχανισμός μεταφοράς δημόσιου πλούτου και φυσικών πόρων στον ιδιωτικό τομέα. Είμαστε στον ιδιωτικό τομέα. Είμαστε αντίθετοι σε κάθε μορφή ιδιωτικοποίησης φυσικών πόρων και δημόσιων υπηρεσιών. Ζητάμε την προστασία της πρόσβασης στα αγαθά αυτά στο βαθμό που απαιτείται για μια αξιοπρεπή ζωή για όλους και για όλες.

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις οργανώνουν την παγκόσμια παραγωγή με μαζική ανεργία, χαμηλούς μισθούς και ανειδίκευτη εργασία και χωρίς να αναγνωρίζουν τα θεμελιώδη εργασιακά δικαιώματα, όπως ορίζονται από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας. Ζητάμε τη γνήσια αναγνώριση του δικαιώματος συνδικαλιστικής οργάνωσης, διαπραγμάτευσης και διεκδίκησης νέων δικαιωμάτων για τους εργαζόμενους και τις εργαζόμενες. Τη στιγμή που τα εμπορεύματα και το χρήμα είναι ελεύθερα να περνούν τα σύνορα, η διακίνηση των ανθρώπων υποβάλλεται σε περιορισμούς οι οποίοι εντείνουν την εκμετάλλευση και την καταστολή. Ζητάμε την κατάργηση των περιορισμών αυτών.

Ζητάμε ένα σύστημα εμπορικών συναλλαγών που να εγγυάται πλήρη απασχόληση, διατροφική ασφάλεια, δίκαιους όρους ανταλλαγής και τοπική ευημερία. Το «ελεύθερο εμπόριο» κάθε άλλο παρά ελεύθερο είναι. Οι κανόνες του παγκόσμιου εμπορίου εξασφαλίζουν ταχεία συσσώρευση πλούτου και εξουσίας για τις πολυεθνικές και μεγαλύτερη περιθωριοποίηση και φτώχεια για τους μικρούς αγρότες, τους εργάτες και τις τοπικές επιχειρήσεις. Απαιτούμε από τις κυβερνήσεις να τηρήσουν τις υποχρεώσεις που έχουν βάσει των διεθνών πράξεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και των πολυ-

μερών περιβαλλοντικών συμφωνιών. Καλούμε σε υποστήριξη των κινητοποιήσεων κατά της δημιουργίας της FTAA (Ζώνης Ελεύθερων Ανταλλαγών Βόρειας και Νότιας Αμερικής), μιας πρωτοβουλίας που θα σημαίνει την επαναποικιοποίηση της Λατινικής Αμερικής και την κατάργηση θεμελιωδών κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και οι περιφερειακές Τράπεζες, ο ΠΟΕ, το ΝΑΤΟ και άλλες στρατιωτικές συμμαχίες είναι μερικοί μόνο από τους πολυμερείς παράγοντες της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης. Ζητάμε τον τερματισμό της ανάμιξής τους στις εθνικές πολιτικές. Οι θεσμοί αυτοί δεν έχουν καμιά νομιμοποίηση στα μάτια των λαών και θα συνεχίσουμε να διαμαρτυρούμαστε εναντίον τους.

Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση οδήγησε στη συγκεντροποίηση της έγγειας ιδιοκτησίας και ευνόησε τη δημιουργία συστημάτων βασισμένων σε μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τα οποία είναι καταστροφικά από περιβαλλοντική και κοινωνική άποψη. Βασίζεται σε μια ανάπτυξη προανατολισμένη προς τις εξαγωγές, υποστηριζόμενη από την κατασκευή έργων υποδομής μεγάλης κλίμακας (π.χ. φραγμάτων), η οποία διώχνει ανθρώπους από τη γη τους και καταστρέφει τα μέσα επιβίωσής τους. Οι απώλειες αυτές πρέπει να αντισταθμιστούν. Ζητάμε μια δημοκρατική αγροτική μεταρρύθμιση. Η γη, το νερό και οι σπόροι πρέπει να είναι στα χέρια των αγροτών. Υποστηρίζουμε βιώσιμες μεθόδους καλλιέργειας. Οι σπόροι και το γενετικό υλικό είναι κληρονομιά της ανθρωπότητας. Απαιτούμε να καταργηθεί η χρήση διαγονιδιακών και η αναγνώριση πνευματικής ιδιοκτησίας επί της ζωής.

Ο μιλιταρισμός και η παγκοσμιοποίηση υπό την κυριαρχία των επιχειρήσεων ενισχύονται αμοιβαία και υπονομεύουν τη δημοκρατία και την ειρήνη. Απορρίπτουμε πλήρως τον πόλεμο ως μέσο για την επίλυση συγκρούσεων και είμαστε αντίθετοι στην κούρσα των εξοπλισμών και το εμπόριο όπλων. Ζητάμε τον τερματισμό της καταστολής και της ποινικοποίησης της κοινωνικής διαμαρτυρίας. Καταδικάζουμε τις ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις στις εσωτερικές υποθέσεις των χωρών μας. Ζητάμε την άρση των εμπάργκο και των κυρώσεων που χρησιμοποιούνται ως εργαλεία επιθετικότητας και εκφράζουμε την αλληλεγγύη μας σε όσους υφίστανται τις συνέπειές τους. Απορρίπτουμε τη στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ στη Λατινική Αμερική μέσω του «Σχεδίου Κολομβίας».

Απευθύνουμε έκκληση για ενίσχυση των συμμαχιών και υλοποίηση κοινών δράσεων πάνω σε αυτούς τους κύριους άξονες. Θα συνεχίσουμε να κινητοποιούμε για γι' αυτούς μέχρι το επόμενο Φόρουμ. Διαπιστώνουμε ότι τώρα μπορούμε από καλύτερες θέσεις να συνεχίσουμε τον αγώνα για ένα διαφορετικό κόσμο, έναν κόσμο χωρίς αθλιότητα, πείνα, διακρίσεις και βία, για καλύτερη ζωή, ισότητα, σεβασμό και ειρήνη.



Προετοιμασία κινητοποιήσεων

Δεσμευόμαστε να στηρίξουμε όλους τους αγώνες του κοινού μας αντι-νεοφιλελεύθερου προγράμματος. Τους επόμενους μήνες θα οργανώσουμε παγκόσμιες κινητοποιήσεις μεταξύ άλλων εναντίον:

- Του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, στο Κανκούν του Μεξικού (26 και 27 Φεβρουαρίου).
- Της Ζώνης Ελεύθερων Ανταλλαγών Βόρειας και Νότιας Αμερικής, στο Μπουένος Άιρες της Αργεντινής (6 και 7 Απριλίου) και στο Κεμπέκ του Καναδά (17 με 22 Απριλίου).
- Της Ασιατικής Τράπεζας Ανάπτυξης, στη Χονολουλού (το Μάιο).
- Της συνόδου κορυφής της ομάδας G-8, στη Γένοβα της Ιταλίας (15 με 22 Ιουλίου).
- Της ετήσιας συνόδου του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας, στην Ουάσινγκτον των ΗΠΑ (28 Σεπτεμβρίου με 4 Οκτωβρίου).

- Του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, ενδεχομένως στο Κατάρ (5 με 9 Νοεμβρίου).

Στις 17 Απριλίου θα στηρίξουμε τη διεθνή μέρα αγώνα κατά της εισαγωγής φτηνών αγροτικών προϊόντων που συνιστά οικονομικό και κοινωνικό ντάμπινγκ, καθώς και τη φεμινιστική κινητοποίηση στη Γένοβα κατά της παγκοσμιοποίησης. Στηρίζουμε την έκκληση για μια παγκόσμια μέρα δράσης κατά του χρέους, η οποία θα λάβει χώρα στις 20 Ιουλίου αυτού του χρόνου.

Οι προτάσεις που διατυπώνονται εδώ είναι μέρος των εναλλακτικών λύσεων που επεξεργάστηκαν τα κοινωνικά κινήματα σε όλο τον κόσμο. Βασίζονται στην αρχή ότι τα ανθρώπινα όντα και η ζωή δεν είναι εμπορεύματα, καθώς και στο στόχο της ευημερίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους και για όλες.

Η συμμετοχή μας στο Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ μας εμπλούτισε όλους, μας βοήθησε να κατανοήσουμε καλύτερα τους αγώνες των άλλων και μας ενίσχυσε σημαντικά. Καλούμε όλους τους λαούς του κόσμου να μετάρουν στον αγώνα για να χτίσουμε ένα καλύτερο αύριο. Το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ του Πόρτο Αλέγκρε είναι ένας δρόμος για την επίτευξη της κυριαρχίας των λαών σε ένα δίκαιο κόσμο.

Για ένα νέο διεθνισμό

Μικαέλ Λεβύ

Η τελευταία φράση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου - «Προλετάριοι όλοι του κόσμου ενωθείτε!» - είναι αναμφίβολα η σπουδαιότερη απ' όλες τις άλλες, αυτή που σημάδεψε το νου και την καρδιά πολλών γενιών αγωνιστών του εργατικού και του σοσιαλιστικού κινήματος: «Proletarier aller Laender, vereinigt euch» (Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε). Δεν είναι τυχαίο που αυτή η φράση έγινε σημαία και σύνθημα των ριζοσπαστικότερων κινήματων των εκατόν πενήντα χρόνων που πέρασαν από τότε. Πρόκειται για μια κραυγή, ένα κάλεσμα, μια κατηγορική επιταγή, ηθικής και συνάμα στρατηγικής φύσης, που χρησίμευσε σαν πυξίδα μέσα σε πολέμους, ασαφείς συγκρούσεις και ιδεολογικές ομίχλες.

Αυτό το κάλεσμα ήταν οραματικό. Το 1848, το προλεταριάτο δεν ήταν παρά μειοψηφία στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης - για να μην αναφερθούμε στον υπόλοιπο κόσμο, όπου ήταν αμελητέα ποσότητα. Σήμερα, η μάζα των μισθωτών εργαζομένων που το κεφάλαιο εκμεταλεύεται -εργάτες, υπάλληλοι, επισφαλώς απασχολούμενοι, εργαζόμενοι στις υπηρεσίες, εργάτες γης- είναι η πλειοψηφία του πληθυσμού του πλανήτη. Είναι, και με μεγάλη διαφορά, η κύρια δύναμη στους ταξικούς αγώνες ενάντια στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα, και ο άξονας γύρω από τον οποίο μπορούν και πρέπει να αρθρωθούν οι άλλοι αγώνες και οι άλλες δράσεις κοινωνικές δυνάμεις. Πράγματι, αυτό που διακυβεύεται δεν αφορά μόνον την εργατική τάξη: αφορά το σύνολο των θυμάτων του καπιταλισμού, το σύνολο των καταπιεσμένων κοινωνικών κατηγοριών και ομάδων όλων των χωρών: τις γυναίκες (που είναι κάπως απύσυχες από το Μανιφέστο), τα υποδουλωμένα έθνη και εθνότητες, τους ανέργους και τους αποκλεισμένους - που έχουν συμφέρον να αλλάξουν την κοινωνία. Για να μην αναφερθούμε στο οικολογικό ζήτημα, που δεν αφορά επλεκτικά την τάδε ή τη δείνα ομάδα, αλλά το ανθρώπινο είδος στο σύνολό του.

Ο «κοσμοπολίτικος» κομμουνισμός

Για τον Μαρξ και τον Έγκελς, ο διεθνισμός ήταν κεντρικός άξονας της στρατηγικής οργάνωσης και πάλης του προλεταριάτου ενάντια στο παγκόσμιο κεφάλαιο και συνάμα η έκφραση μιας επαναστατικής ανθρωπιστικής επιδίωξης, για την οποία η χειραφέτηση της ανθρωπότητας ήταν η υπέρτατη ηθική αξία και ο τελικός στόχος του αγώνα. Ήταν «κοσμοπολίτες» κομμουνιστές, στο μέτρο που ορίζοντας της σκέψης και της δράσης τους, όπως και περιεχόμενο της επαναστατικής τους ουτοπίας, ήταν ο κόσμος, ολάκερος, χωρίς σύνορα και εθνικά όρια.

Η διαλεκτική της ολότητας

Ο κομμουνισμός είναι διεθνιστικό κίνημα εξαιτίας του οικουμενικού και ανθρωπιστικού χαρακτήρα των στόχων του. Δεν είναι δυνατόν να καταλάβει κανείς την ολόψυχη στράτευση και τη θυσία ολόκληρων γενιών αγωνιστών του εργατικού κινήματος σε όλο τον κόσμο, χωρίς αυτή την ηθική διάσταση. Αν όμως ο διεθνισμός δεν ήταν παρά μόνο

μια ηθική αρχή, μια κατηγορική επιταγή, θα ήταν εύκολο να απορριφθεί ως ωραία ουτοπία. Όμως, δεν πρόκειται γι' αυτό, επειδή αντλεί την πολιτική του δύναμη από αντικειμενικές, συγκεκριμένες και υλικές συνθήκες, τις οποίες ο Μαρξ και ο Έγκελς είχαν ήδη αναλύσει στο Μανιφέστο: την οικονομική ενοποίηση του κόσμου από το καπιταλιστικό σύστημα. Όπως συμβαίνει σε κάθε διαλεκτική ολότητα, ο παγκόσμιος καπιταλισμός δεν είναι το άθροισμα των τμημάτων του, των εθνικών οικονομιών, όπως εξάλλου η διεθνής ταξική πάλη δεν είναι το άθροισμα των εθνικών αγώνων. Και η μια και η άλλη διαμορφώνουν ένα οργανικό σύνολο, με τις δικές του μορφές εξέλιξης, που ξεχωρίζουν από τις ιδιαιτερότητες των συνιστωσών του. Ο Γκέοργκ Λούκατς είχε δίκιο που τόνιζε, στο «Ιστορία και ταξική συνείδηση» (1923), τη σπουδαιότητα της κατηγορίας της ολότητας ως μεθοδολογικού θεμελίου της επαναστατικής άποψης. Για τη διαλεκτική της ολότητας, μια τοπική ή εθνική κατάσταση δεν μπορεί να κατανοηθεί θεωρητικά και να αλλάξει με την πράξη, αν δεν γνωρίζουμε με ποιο τρόπο αρθρώνεται με το σύνολο, δηλαδή με την παγκόσμια οικονομική, κοινωνική και πολιτική εξέλιξη. Πρέπει να προσθέσουμε ότι, η ενοποίηση του πλανήτη μέσα από τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής έχει φτάσει σήμερα ένα ασύγκριτα υψηλότερο επίπεδο από ό,τι το 1848.

Είτε μέσω της λογικής της ίδιας της παγκόσμιας αγοράς είτε μέσω διεθνών θεσμών όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα και η Παγκόσμια Οργάνωση Εμπορίου, το μεγάλο διεθνές χρηματιστικό κεφάλαιο επιβάλλει τους νόμους, τους κανόνες και τα τελεσίγραφα του σε όλο τον κόσμο. Και αυτή η οικονομική ενοποίηση βρίσκει επίσης την πολιτική και στρατιωτική της έκφραση στο Βορειο-ατλαντικό Σύμφωνο, στον αμερικανικό παρεμβατισμό κ.ο.κ. Ο σοσιαλιστικός διεθνισμός συνίσταται και στη συνειδητοποίηση αυτής της αντικειμενικής πραγματικότητας.

Πρωταρχικότητα των διεθνών ή των εθνικών συνθηκών; Ένα ψευδοδίλημμα

Ποιος είναι, λοιπόν, ο αποφασιστικός παράγοντας της πάλης των τάξεων: οι διεθνείς ή οι εθνικές συνθήκες; Πρέπει άραγε να δώσουμε προτεραιότητα στη σημασία του παγκόσμιου προτοσές ή μήπως, όπως το έγγραφο ο Μάο, στη σημασία των εσωτερικών παραγόντων και των εθνικών (ενδογενών) προσδιορισμών; Αν τεθεί έτσι το ζήτημα, δεν οδηγεί πούθενά. Συνεπάγεται έναν αφηρημένο, μεταφυσικό και στατικό διαχωρισμό ανάμεσα στο εθνικό και το διεθνές, το «εσωτερικό» και το «εξωτερικό», το «μέσα» και το «έξω». Η διαλεκτική άποψη βασίζεται ακριβώς στην κατανόηση της αντιφατικής ενότητας μεταξύ της εθνικής οικονομίας και της παγκόσμιας αγοράς, μεταξύ της εθνικής και της διεθνούς ταξικής πάλης - ενότητας που εμφανίζεται ήδη στο γεγονός ότι η εθνική (οικονομική και κοινωνική) ιδιαιτερότητα είναι αποτέλεσμα της ανισόμερης ανάπτυξης του διεθνούς καπιταλισμού.

Αντίθετα, αυτό που είναι λάθος στο Μανιφέστο, είναι η ιδέα ότι ο σύγχρονος βιομηχανικός καπιταλισμός είναι στην ουσία μια δύναμη ομοιογενοποίησης, που δημιουργεί ταυτόσημες συνθήκες ζωής και πάλης για τους εκμεταλλεζόμενους όλων των χωρών. Αυτή η θέση αγνοεί όχι μόνο τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες κάθε έθνους, αλλά και τις απίστευτες ανισότητες και τις βαθιές διαφορές των συνθηκών ζωής που υπάρχουν ανάμεσα στο κέντρο και στην περιφέρεια του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος. Η αλληλεγγύη δεν μπορεί να προκύψει από την ταυτότητα αλλά από τη



συμπληρωματικότητα και την αλληλεξάρτηση των συμφερόντων και των αγώνων.

Οργάνωση της διεθνιστικής αλληλεγγύης

Ο Μαρξ και ο Έγκελς δεν περιορίστηκαν στη διακήρυξη της προλεταριακής ενότητας πέρα από σύνορα. Αφιέρωσαν μεγάλο μέρος της ζωής τους, προσπαθώντας να δώσουν συγκεκριμένη και οργανωμένη μορφή στη διεθνιστική αλληλεγγύη. Σε μια πρώτη φάση, ενώνοντας τους Γάλλους, τους Άγγλους και τους Γερμανούς επαναστάτες στη Λίγκα των Κομμουνιστών το 1847-1848, και στη συνέχεια συμβάλλοντας στην οικοδόμηση της Διεθνούς Ένωσης των Εργαζομένων, που ιδρύθηκε το 1864, και μετά -μόνον ο Έγκελς- της Δεύτερης Διεθνούς, που τη διαδέχτηκε.

Διεθνισμός: η ιδρυτική αρχή της 3ης Διεθνούς

Όπως είναι γνωστό, ο Αύγουστος του 1914 προκάλεσε την κατάρρευση της Δεύτερης Διεθνούς, όταν στο όνομα της «εθνικής άμυνας» η μεγάλη πλειοψηφία του σοσιαλιστικού εργατικού κινήματος κατακλύστηκε από ένα τεράστιο κύμα εθνικιστικής και σοβινιστικής υστερίας. Αυτό, όμως, δεν έμελλε να σημάδεψει το τέλος του διεθνισμού στον εικοστό αιώνα, αλλά την αρχή μιας νέας διεθνιστικής ανόδου στο εργατικό κίνημα. Περιορισμένος στην αρχή σε μικρούς κύκλους επαναστατών και ειρηνιστών, αυτός ο νέος διεθνισμός οδήγησε στη συνέχεια, μετά τον Οκτώβρη του 1917,

Ό,τι διακυβεύεται σήμερα αφορά το σύνολο των θεμάτων του καπιταλισμού, των καταπιεσμένων κοινωνικών κατηγοριών και ομάδων όλων των χωρών: τις γυναίκες, τα υποδουλωμένα έθνη και εθνότητες, τους ανέργους και τους αποκλεισμένους, το ανθρώπινο είδος στο σύνολό του

στην ανάπτυξη ενός εντυπωσιακού μαζικού κινήματος, στην Κομμουνιστική Διεθνή.

Παρά τις ελλείψεις της -την υπερβολικά συγκεντρωτική δομή, το εξαιρετικά μεγάλο ειδικό βάρος του κόμματος των Μπολσεβίκων-, η 3η Διεθνής υπήρξε ένα παγκόσμιο κίνημα που έκανε ξεκάθαρη πράξη τον προλεταριακό διεθνισμό -τουλάχιστον στη διάρκεια των πρώτων χρόνων της. Η ύπαρξή της αποτελεί μια ιστορική απόδειξη ότι το ιδεώδες της διεθνιστικής αλληλεγγύης των εκμεταλλεζομένων δεν είναι μια ουτοπία, μια αφηρημένη αρχή, αλλά ότι μπορεί σε δεδομένες συνθήκες να ασκήσει μια μαζική έλξη στους εργαζόμενους και τα άλλα καταπιεσμένα κοινωνικά στρώματα. Σε πολλές σημαντικές ευρωπαϊκές χώρες ή αποικίες, η Τρίτη Διεθνής κατάκτησε αποφασιστικούς τομείς, και μερικές φορές την πλειοψηφία, του οργανωμένου εργατικού κινήματος, διαφεύγοντας το συντηρητικό μύθο ότι οι μεγάλες μάζες του λαού δεν μπορούν να ξεπεράσουν την εθνική ιδεολογία.

Με άλλα λόγια, ο σοσιαλιστικός διεθνισμός -όπως εξάλλου και η επαναστατική ελπίδα- είναι θεμελιωμένος όχι μόνον

Οι λαϊκοί αγώνες στην εποχή μας είναι ασύγκριτα περισσότερο απ' ό,τι ήταν στο παρελθόν, αλληλοεξαρτώμενοι και αλληλοσχετιζόμενοι από τη μια άκρη του πλανήτη στην άλλη.

στην αντικειμενική ανάλυση της παγκόσμιας οικονομίας και πολιτικής, αλλά και σ' ένα ιστορικό στοιχείο για τον ορθολογισμό της εργατικής τάξης, για την ικανότητα των λαϊκών μαζών να κατανοήσουν, αργά ή γρήγορα, τα ιστορικά αντικειμενικά τους συμφέροντα.

Ο σταλινισμός, καταστροφές του διεθνισμού

Όμως, όλο αυτό το υπέροχο κίνημα διεθνιστικής δράσης -που δεν έχει προηγούμενο στην ιστορία του σοσιαλισμού-, αυτό το αμύθητο κεφάλαιο διεθνιστικής ενέργειας και στρατεύσεως που αντιπροσώπευε η Κομμουνιστική Διεθνής, καταστράφηκε από τον σταλινισμό, που διοχέτευσε όλη αυτή την ενέργεια προς όφελος του γραφειοκρατικού εθνικισμού, της κρατικής του πολιτικής και της στρατηγικής για την επιβίωσή του στην εξουσία. Ο διεθνισμός τέθηκε στην υπηρεσία της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής και το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα μετατράπηκε σε εργαλείο της «οικοδόμησης του σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα». Η πολιτική της Κομιντέρν απέναντι στο γερμανικό ναζισμό, ήδη από το τέλος της δεκαετίας του 1920 και μέχρι τη διάλυσή της το 1943, προσφέρει το πιο εντυπωσιακό παράδειγμα: τα περίεργα ζγκ-ζαγκ της είχαν ελάχιστη σχέση με τα ζωτικά συμφέροντα των εργαζομένων και των ευρωπαϊκών λαών, αλλά καθοριζόνταν αποκλειστικά και μόνον από τις αλλαγές στη σταλινική πολιτική διπλωματικών και στρατιωτικών συμμαχιών.

Ωστόσο, η Ευρώπη της δεκαετίας του '30 έμελλε να ζήσει ένα από τα πιο εντυπωσιακά παραδείγματα διεθνιστικής πρακτικής, με τις Διεθνείς Ταξιαρχίες στην Ισπανία και τη γενική κινητοποίηση στη αλληλεγγύη στον αντιφασιστικό αγώνα στη διάρκεια του ισπανικού εμφύλιου. Δεκάδες χιλιάδες εθελοντές απ'

όλον τον κόσμο -κομμουνιστές, σοσιαλιστές, αναρχικοί, τροτσκιστές, ανεξάρτητοι μαρξιστές, αντιφασίστες διαφόρων τάσεων- πήγαν να βοηθήσουν τον ισπανικό λαό στην ηρωική πάλη του ενάντια στο φασισμό. Χάρη στη βοήθεια του Χίτλερ και του Μουσολίνι -και στη λεγόμενη πολιτική της «μη επέμβασης» των δυτικών δημοκρατιών- αυτός ο πόλεμος χάθηκε, αλλά ο αγώνας των Διεθνών ταξιαρχιών -πολλοί μαχητές τους σκοτώθηκαν στη διάρκεια του πολέμου- παραμένει μία από τις πιο μεγαλειώδεις εκδηλώσεις του διεθνισμού στον 20ό αιώνα. Μετά τη διάλυση της Κομιντέρν, αυτό που απόμεινε από τον «διεθνισμό» στο παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα στο οποίο κυριαρχούσε ο σταλινισμός, ήταν ουσιαστικά η τυφλή πίστη στη Σοβιετική Ένωση και στον καθοδηγητικό της ρόλο. Εξάιρεση αποτελούσαν μόνον κάποιες μικρές επαναστατικές τάσεις, από τις οποίες η πιο σημαντική ήταν η Τέταρτη Διεθνής, αλλά η επιρροή τους ήταν περιορισμένη.

«Τα σύνορα, σκασίλα μας»...

(...) Από τα τέλη της δεκαετίας του '50, γινόμαστε μάρτυρες μιας νέας φάσης ανάπτυξης της διεθνιστικής δράσης, που αν και μειοψηφική είχε πάντως σημασία: πρόκειται για τα δίκτυα υποστήριξης στην αλγερινή επανάσταση, για το δίκτυο αλληλεγγύης στους αγώνες του Τρίτου Κόσμου, εμπυχωτής του οποίου ήταν ο Ανρί Κουριέλ, για τα κινήματα υποστήριξης στους Βιετναμέζους επαναστάτες κ.λπ. Το 1968 βλέπουμε την έκρηξη του διεθνιστικού ριζοσπαστισμού που εκφράζεται μέσα από τη θαυμαστή θρασύτητα κάποιων συνθημάτων του όπως «Τα σύνορα, σκασίλα μας», «Είμαστε όλοι μας γερμανοεβραίοι».

«Παγκοσμιοποίηση»: σύνδρομο τραυματικής αναδίπλωσης

Παρά τους ισχυρισμούς των νεοφιλελεύθερων ιδεολόγων, η καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση δεν συμβάλλει καθόλου στη δημιουργία μιας ειρηνικής και αρμονικής «νέας παγκόσμιας τάξης»: εντελώς αντίθετα, εκτρέπει τον πανικό της απόλειας της εθνικής ταυτότητας

και τους φυλετικούς εθνικισμούς. Η κάλπικη οικουμενικότητα της παγκόσμιας αγοράς παροξύνει τους τοπικισμούς και σκληραίνει τις ξενοφοβίες: ο εμπορικός κοσμοπολιτισμός του κεφαλαίου και οι τάσεις τραυματικής αναδίπλωσης στην εθνική ταυτότητα αλληλοσυντηρούνται.²

Ο μαρξισμός, χάρη στην έννοια του ιμπεριαλισμού, μπορεί να ξεφύγει από τις παγίδες του ευρωκεντρικού ή δυτικού ψευδο-οικουμενισμού, που θέλει να επιβάλλει σ' όλους τους λαούς του κόσμου, και ειδικά στους λαούς της περιφέρειας, με την πρόφαση του «εκπολιτισμού», την κυριαρχία του σύγχρονου αστικού/βιομηχανικού τρόπου ζωής: την ατομική ιδιοκτησία, την οικονομία της αγοράς, την απεριόριστη οικονομική επέκταση, τον παραγωγισμό, τον ωφελιμισμό, τον ιδιοκτησιακό ατομισμό και τον εργαλειώδη ορθολογισμό.

Ο μαρξισμός στοχεύει στην πραγματοποίηση ενός συγκεκριμένου Οικουμενισμού (Χέγκελ), που θα μπορεί να εντάσσει στο εσωτερικό του, με τη μορφή της διαλεκτικής της υπέρβασης (Aufhebung), όλον τον πλούτο του ειδικού. Με λίγα λόγια, έναν οικουμενισμό που σέβεται την ποικιλία των διαφόρων πολιτισμών χωρίς να τους απολυτοποιεί και που δεν είναι μια μεταμφίση της δυτικής ιδιαιτερότητας.

Δεν έχουμε την πρόθεση να αμφισβητήσουμε την οικουμενική αξία ορισμένων κατακτήσεων του ευρωπαϊκού πολιτισμού μετά το 1789, όπως η δημοκρατία, το κοσμικό κράτος και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Αρνούμαστε απλώς το πλαστό δίλημμα ανάμεσα στον υποτιθέμενο «δυτικό» οικουμενισμό και τη στενόμυαλη λατρεία των πολιτιστικών διαφορών - ή, στην περίπτωση της ευρωπαϊκής ενοποίησης, το δίλημμα της υπερεθνικής καπιταλιστικής/εμπορικής ένωσης ή της εθνικιστικής αναδίπλωσης στις υπάρχουσες «πατρίδες».

Η μαρξιστική οικουμενικότητα

Για το μαρξισμό, η θεμελιώδης αξία αυτής της συγκεκριμένης οικουμενικότητας συνίσταται στην απελευθέρωση των ανθρώπινων όντων από κάθε μορφή καταπίεσης, κυριαρχίας, αλλοτρίωσης και εξευτελισμού. Πρόκειται για μια ουτοπική οικουμενικότητα, σε αντίθεση με τις ιδεολογικές ψευδο-οικουμενικότητες που υπεραπλοποιούν το δυτικό status quo, σα να επρόκειτο



ήδη για την ολοκληρωμένη ανθρώπινη οικουμενικότητα, για το τέλος της Ιστορίας, για το απόλυτο πνεύμα που έχει πραγματοποιηθεί. Μόνον ένα κριτικό οικουμενικό πνεύμα, που είναι προσανατολισμένο προς ένα χειραφετημένο μέλλον, επιτρέπει το ξεπέραςμα των κοιντόφθαλμων εθνικισμών, των μίζερων θεωριών περί πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων και τους εθνοκεντρισμούς.

Αυτός ο αυθεντικός οικουμενισμός δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνον με την κοινή δράση των θυμάτων της παγκόσμιας καπιταλιστικής τάξης πραγμάτων. Όμως, τι έχει απομείνει από το μεγάλο όραμα της διεθνούς αλληλεγγύης ανάμεσα σ' όλους τους καταπιεσμένους, εκατόν πενήντα χρόνια μετά από το Μανιφέστο και ογδόντα χρόνια μετά από την ίδρυση της Κομμουνιστικής Διεθνούς;

Μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, αποφάσισαν και διέταξαν το τέλος του σοσιαλισμού, το τέλος της πάλης των τάξεων, ακόμα και το τέλος της Ιστορίας. Τα κοινωνικά κινήματα των τελευταίων χρόνων, στη Γαλλία, την Ιταλία, τη Νότια Κορέα, τη Βραζιλία ή τις ΗΠΑ -στην ουσία, σ' όλον τον κόσμο- αποτέλεσαν μια αποστομωτική διάψευση γι' αυτό το είδος ψευτο-χεγγελιανής φλυαρίας.³

Αντίθετα, αυτό που λείπει δραματικά στις υποτελείς τάξεις είναι ένα ελάχιστο διεθνούς συντονισμού. Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή του παρελθόντος, και πολύ περισσότερο απ' ό,τι το 1848, τα επείγοντα προβλήματα της ημερήσιας διατάξης είναι διεθνή. Οι προκλήσεις που αντιπροσωπεύουν η καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση, ο νεοφιλελευθερισμός, το ανεξέλεγκτο παιχνίδι των χρηματαγορών, το τερατώδες χρέος και η ένδεια των χωρών του Τρίτου Κόσμου, η καταστροφή του περιβάλλοντος, η απειλή σοβαρής οικολογικής κρίσης -για ν' αναφέρουμε μόνον μερικά παραδείγματα- απαιτούν παγκόσμιες λύσεις.

«Διεθνισμός του κεφαλαίου» και διεθνισμός των κινημάτων

Κι όμως, οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι απέναντι στην περιφερειακή -της Ευρώπης- ή την παγκόσμια ενοποίηση του μεγάλου κεφαλαίου, η ενοποίηση των αντιπάλων του κάνει βήματα σημειωτών. Κατά τον 19ο αιώνα, τα πιο συνειδητοποιημένα τμήματα του εργατικού κινήματος, που ήταν οργανωμένα στις Διεθνείς, βρισκόντουσαν μπροστά από την αστική τάξη, ενώ σήμερα βρίσκονται δραματικά πίσω από αυτήν. Ποτέ άλλοτε όσο σήμερα δεν ήταν τόσο επείγουσα η ανάγκη της σύμπραξης, του συντονισμού, της διεθνούς κοινής δράσης -τόσο από συνδικαλιστική άποψη, γύρω από κοινές διεκδικήσεις, όσο και από την άποψη της πάλης για τον σοσιαλισμό-, και επίσης ποτέ άλλοτε δεν ήταν τόσο αδύναμη, εύθραυστη και επισφαλής.

Αυτό δεν σημαίνει ότι το κίνημα για μια ριζοσπαστική κοινωνική αλλαγή δεν πρέπει ν' αρχίσει στο επίπεδο ενός ή περισσοτέρων εθνών ή ότι τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα στερούνται νομιμοποίησης. Σημαίνει όμως ότι οι λαϊκοί αγώνες στην εποχή μας είναι, ασύγκριτα περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, αλληλεξαρτώμενοι και αλληλοσχετιζόμενοι, από τη μια άκρη του πλανήτη ως την άλλη. Η μόνη ορθολογική και αποτελεσματική απάντηση στον καπιταλιστικό εκβιασμό για τη μετεγκατάσταση των επιχειρήσεων και την «ανταγωνιστικότητα» -πρέπει να μειωθούν οι μισθοί και οι εργοδοτικές εισφορές στο Παρίσι για να μπορούμε να ανταγωνισθούμε τα προϊόντα του Μπανγκόκ- είναι η οργανωμένη και ουσιαστική διεθνιστική αλληλεγγύη των εργαζομένων. Σήμερα, φαίνεται πολύ καθαρότερα απ'

ό,τι στο παρελθόν πόσο συγκλίνουν τα συμφέροντα των εργαζομένων του Νότου και του Βορρά: η αύξηση των μισθών των εργατών στη Νότια Ασία ενδιαφέρει άμεσα του Ευρωπαίους εργάτες: ο αγώνας των αγροτών και των ιθαγενών του Αμαζονίου για την προστασία του τροπικού δάσους ενάντια στις καταστροφικές επιθέσεις των αγροβιομηχανικών πολυεθνικών αφορά άμεσα τους υπερασπιστές του περιβάλλοντος στις ΗΠΑ: η άρνηση του νεοφιλελευθερισμού είναι κοινή στα συνδικαλιστικά και λαϊκά κινήματα όλων των χωρών. Τα παραδείγματα είναι ατέλειωτα.

Ο νέος διεθνισμός

Όμως, για ποιο διεθνισμό πρόκειται; Ο κάλπικος «διεθνισμός», ο υποταγμένος στη λογική των μπλοκ και των «κρατών-οδηγών» -της ΕΕΣΔ, της Κίνας, της Αλβανίας κ.λπ.- είναι νεκρός. Αποτελέσει εργαλείο μικρόπρεπων εθνικών γραφειοκρατιών, που τον χρησιμοποίησαν για να νομιμοποιήσουν την κρατική τους πολιτική. Ήρθε ο καιρός για ένα νέο ξεκίνημα, που συνάμα θα διατηρήσει ό,τι καλύτερο υπήρξε στις διεθνιστικές παραδόσεις του παρελθόντος.

Ο εντοπισμός του κοινού εχθρού είναι εύκολη υπόθεση: η καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση, οι χρηματιστηριακές αγορές, το μεγάλο διεθνικό κεφάλαιο και οι θεσμοί του -το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα, η Παγκόσμια Οργάνωση Εμπορίου, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, η Ομάδα των Επτά (G7)-καθώς και οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές και οι συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, όπως η NAFTA στη Βόρεια Αμερική, η Συνθήκη του Μάαστριχτ στην Ευρώπη ή η Πολυμερής Συμφωνία Επενδύσεων. Αυτοί είναι οι υπεύθυνοι της οικονομικής φρίκης: της ιλιγγιώδους αύξησης της ανεργίας και του αποκλεισμού, των όλο και περισσότερο κραυγαλέων ανισοτήτων, της καταχρέωσης των φτωχών χωρών, της διάλυσης των δημόσιων υπηρεσιών και της κοινωνικής ασφάλισης, της λεηλασίας και της μόλυνσης του περιβάλλοντος.

Η αντίδραση ενάντια στα δεινά της παγκοσμιοποίησης είναι υπαρκτή: μπορούμε να παρατηρήσουμε, εδώ κι εκεί, τα σπέρματα ενός νέου διεθνισμού, ανεξάρτητου από οποιοδήποτε κράτος. Πρόκειται για τις βάσεις αυτού που κάποια μέ-

ρα θα γίνει η «Διεθνής της Αντίστασης» στη νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική επίθεση. Μαχητικοί συνδικαλιστές, αριστεροί σοσιαλιστές, κομμουνιστές που ξέκοψαν από τον σταλινισμό, μη δογματικοί τροτσκοί και αναρχικοί χωρίς σχεταρισμό ψάχνουν τους δρόμους για την ανανέωση της παράδοσης του προλεταριακού διεθνισμού.

Οι πρωτοβουλίες διεθνούς συντονισμού πολλαπλασιάστηκαν τα τελευταία χρόνια. Σημειώνουμε, μεταξύ πολλών άλλων, το Ινστιτούτο Κριτικών Ερευνών του Άμστερνταμ, ένα δίκτυο μαρξιστών διανοουμένων που εκτείνεται σε πολλές ηπείρους: το Φόρουμ για μια εναλλακτική οικονομία, που δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Σαμίρ Αμίν, τη Συνδιάσκεψη των λαών ενάντια στο ελεύθερο εμπόριο και στην Παγκόσμια Οργάνωση Εμπορίου, στη Γενεύη: το διεθνές δίκτυο ΑΤΤΑΚ, Δράση για ένα φόρο Τόμπιν προς Βοήθεια των Πολιτών (ενάντια στην κερδοσκοπία στις διεθνείς χρηματιστικές αγορές), που δημιουργήθηκε από την εφημερίδα Le Monde Diplomatique. Οι κριτικοί διανοούμενοι έχουν να παίξουν ένα ρόλο σ' αυτήν την αναζήτηση. Στο βιβλίο του «Φαντάσματα του Μαρξ» (1993), ο Ζακ Ντεριντά κατάγγελλε τη «νέα διεθνή τάξη» - «Σ' ολοκλήρωσε την ιστορία του πλανήτη και της ανθρωπότητας, ποτέ η βία, η ανισότητα, ο αποκλεισμός, η πενία και άρα η οικονομική καταπίεση δεν έπληξαν τόσους ανθρώπους, όσο στις μέρες μας» - και επιστούσε την προσοχή στη διαδικασία κυκλοφορίας μιας διεθνούς αντίστασης: «Η «νέα Διεθνής» δεν είναι μόνον εκείνοι που αναζητούν ένα νέο διεθνές δίκαιο ενάντια σ' αυτά τα εγκλήματα. Είναι μια εκλεκτική σχέση οδύνης και ελπίδας, μια σχέση λανθάνουσα, σχεδόν μυστική, όπως τότε στα 1848, που όμως γίνεται όλο και πιο ορατή - οι ενδείξεις είναι πολλές. Είναι ένας δεσμός παράκαιρος, χωρίς καταστατικό, χωρίς τίτλο και χωρίς όνομα, ελάχιστα δημόσιος έστω κι αν δεν είναι στην παρανομία, χωρίς συμβόλαιο, «out of joint» χωρίς συντονισμό, χωρίς κόμμα, χωρίς πατρίδα, χωρίς διεθνή κοινότητα (παλιότερα, ήταν Διεθνής, διαμέσου και πέρα από κάθε εθνικό προσδιορισμό), χωρίς κοινή εθνικότητα, χωρίς κοινή ταξική προέλευση».⁴ Πιο πρόσφατα, ο Πιερ Μπουρντιέ, σε μια διάλεξη του σε Γερμανούς συνδικαλιστές, έκανε έκκληση για τη δημιουργία ενός «νέου διεθνισμού, στο συνδικαλιστικό, στο πνευματικό και στο λαϊκό επίπεδο», που θα διαπνέεται από τη «θέληση να έλθει σε ρήξη με τη μοιρολατρία της νεοφιλελεύθερης οκέψης».⁵



Ο ρόλος των διανοουμένων

Στις παραπάνω ατομικές τοποθετήσεις πρέπει να προσθέσουμε μερικές σημαντικές συλλογικές δραστηριότητες διανοουμένων στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων. Πρωτοβουλίες όπως τα Συνέδρια Μαρξ I (1995) και II (1998), που οργανώθηκαν στο Παρίσι από το περιοδικό «Actuel Marx» ή τη Διεθνή Συνάντηση για την 150ή επέτειο από την έκδοση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου (Μάιος 1998), που έγινε στο Παρίσι με πρωτοβουλία του συνδέσμου «Χώροι Μαρξ» (Espaces Marx), με συμμετοχή πανεπιστημιακών και πρωταγωνιστών κοινωνικών κινημάτων από εξήντα χώρες, αποτελούν την έκφραση μιας ανάγκης διαλόγου και αντιπαράθεσης ιδεών σε πλανητική κλίμακα, σ' ένα πνεύμα πλουραλισμού και αμοιβαίου σεβασμού. Αυτές οι συναντήσεις μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη μιας πολιτισμικής αντίστασης στην κυριαρχία των νεοφιλελεύθερων δογμάτων καθώς και στην αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων στις καταστροφές της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης. Το Διεθνές Δίκτυο Χώροι Μαρξ, που συστάθηκε μετά από την Συνάντηση του Μάη του 1998, μπορεί να γίνει ένα χρήσιμο εργαλείο γι' αυτό το βασικό καθήκον.

Τα ρεύματα του διεθνούς εργατικού κινήματος

Όμως, σε τελευταία ανάλυση, το μέλλον εξαρτάται από τον συντονισμό μεταξύ των πολιτικών και κοινωνικών φορέων των σοσιαλιστικών, δημοκρατικών και αντιιμπεριαλιστικών κινήμα-

των. Σε ποια κατάσταση βρίσκονται σήμερα τα οργανωμένα ρεύματα του διεθνούς εργατικού κινήματος;

Το σημαντικότερο είναι χωρίς αμφιβολία η Σοσιαλιστική Διεθνής, που ανασυγκροτήθηκε το 1951 από περίπου είκοσι κόμματα. Σήμερα, περιλαμβάνει περισσότερα από εκατόν σαράντα, από τους Χιλιανούς σοσιαλιστές μέχρι το Κόμμα της Δημοκρατικής Επανάστασης του μεξικού, και από την Φατάχ μέχρι τους σοσιαλδημοκράτες της Μογγολίας και τα μεγάλα ευρωπαϊκά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα. Ωστόσο, είναι άραγε η Σοσιαλιστική Διεθνής, όπως ήθελε να πιστεύει ο Πιερ Μορούα, «το φυσικό καταφύγιο ενάντια στην πολιτική καταπίεση και την εξουσία του χρήματος»;⁶ Ας μας επιτραπεί να αμφιβάλλουμε, αν κρίνουμε από την πολιτική πρακτική ενός Τόνι Μπλερ ή ενός Γκέρχαρντ Σρέντερ, ή αν λάβουμε υπόψη ότι είναι ο ...Φελίπε Γκονσάλες που ορίστηκε να παρουσιάσει τις θέσεις για το συνέδριο της Σ.Δ. το 1999. Πολλές συνιστώσες της Σοσιαλιστικής Διεθνούς έχουν διαπλεχθεί με την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων - κι αυτό δεν αλλάζει από το γεγονός ότι στο εσωτερικό της Σ.Δ. υπάρχουν και δρουν κριτικά ρεύματα, που είναι διατεθειμένα να αγωνιστούν ενάντια στη νεοφιλελεύθερη συναίνεση.

Το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα πέρασε μια βαθιά κρίση μετά από την άδοξη κατάρρευση της ΕΣΣΔ και των άλλων «λαϊκών δημοκρατιών». Πολλά κομμουνιστικά κόμματα, που είχαν εκτεθεί εξαιτίας της προηγούμενης εθελουφίας τους απέναντι στα σφάλματα και στα εγκλήματα του σταλινισμού, έχασαν μεγάλο μέρος της δυναμής τους ή απλώς εξαφανίστηκαν. Όμως, το τέλος του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» δημιούργησε επίσης νέα δεδομένα και επέτρεψε σ' ένα κομμάτι του κομμουνιστικού κινήματος να επιχειρήσει τη μετάλλαξη του και να αναζητήσει νέους δρόμους. Είναι αναμφίβολο ότι μερικά

κομμουνιστικά κόμματα ή/και ρεύματα θα συμβάλουν σημαντικά στην ανανέωση του διεθνισμού, με την προϋπόθεση ότι θα καταφέρουν να ξεφύγουν από τους δύο αντιφατικούς πειρασμούς που τα απειλούν: την αναδίπλωση στο σταλινικό παρελθόν και την σοσιαλδημοκρατικοποίηση.

Το Φόρουμ του Σάο Πάολο

(...) Μια ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία έστω και αν περιορίζεται μόνο σε μια περιοχή του κόσμου, είναι το Φόρουμ του Σάο Πάολο, ένας χώρος διαλόγου και κοινής δράσης για τις κυριότερες δυνάμεις της λατινοαμερικάνικης αριστεράς, που συστάθηκε το 1990, με στόχους την πάλη εναντίον του νεοφιλελευθερισμού και την αναζήτηση εναλλακτικών διεξόδων, σε συνάρτηση με τα συμφέροντα και τις ανάγκες των μεγάλων λαϊκών πλειοψηφιών. Το Φόρουμ, χάρη στο δημοκρατικό, «πολυκεντρικό» και πλουραλιστικό χαρακτήρα του, κατάφερε να συγκεντρώσει για πρώτη φορά τη μεγάλη πλειοψηφία των προοδευτικών ρευμάτων της Λατινικής Αμερικής, περιλαμβάνοντας δυνάμεις τόσο διαφορετικές όσο το Κόμμα των Εργαζομένων της Βραζιλίας, το κ.κ. της Κούβας, το Μέτωπο των Σαντινίστας, το Εθνικο-απελευθερωτικό Μέτωπο του Σαλβατόρ, το Κόμμα της Δημοκρατικής Επανάστασης του Μεξικού και το Φρέντε Άμπλιο της Ουραγουάης (μεταξύ πολλών άλλων).

Ο διεθνισμός των «νέων κινήματων»

Η ανανέωση του διεθνισμού δεν είναι υπόθεση μόνον των συνδικαλιστικών και πολιτικών δυνάμεων του εργατικού και σοσιαλιστικού κινήματος. Νέες διεθνιστικές ευαισθησίες εμφανίζονται επίσης σε κοινωνικά κινήματα με παγκόσμιο προσανατολισμό, όπως στο φεμινισμό και στην οικολογία, στα αντιρατσιστικά κινήματα, στη Θεολογία της απελευθέρωσης, στις οργανώσεις υπέρσωσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή αλληλεγγύης με τις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Μπορεί μερικές διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις να προσαρμόζονται στο κυρίαρχο νεοφιλελεύθερο πλαίσιο και να περιορίζονται σε «ουστάσεις και συμβουλές» στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα, όμως άλλες όπως η Επιτροπή

για την Κατάργηση του Χρέους του Τρίτου Κόσμου, στις Βρυξέλλες, έχουν έναν καθαρά αντιιμπεριαλιστικό προσανατολισμό. Οι ριζοσπαστικοποιημένοι χριστιανοί είναι μια ουσιαστική συνιστώσα, τόσο στα κοινωνικά κινήματα του Τρίτου Κόσμου -όπως το Κίνημα των Ακτιμόνων στη Βραζιλία (MST)- όσο και στις ευρωπαϊκές οργανώσεις αλληλεγγύης με τους αγώνες των φτωχών χωρών. Εμπνεόμενοι από την ανθρωπιστική και οικουμενική ηθική του χριστιανισμού, συνεισφέρουν σημαντικά στη διαμόρφωση μιας νέας διεθνιστικής κουλτούρας. Ένα δείγμα των πιο δραστήριων εκπροσώπων αυτών των διαφορετικών τάσεων της ριζοσπαστικής αριστεράς ή των κοινωνικών κινήματων τόσο από το Νότο όσο και από το Βορρά του πλανήτη, συγκεντρώθηκαν με πνεύμα ενότητας και αδερφοσύνης, στη Διαγαλαξιακή Συνδιάσκεψη για την Ανθρωπότητα ενάντια στο Νεοφιλελευθερισμό, που συγκλήθηκε στα βουνά της Τσιάπας, στο Μεξικό, τον Ιούλιο του 1996, από τον Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό των Ζαπατίστας - ένα επαναστατικό κίνημα που κατάφερε να συνδυάσει, με πρωτότυπο και επιτυχημένο τρόπο, το τοπικό, τους αγώνες των ιθαγενών της Τσιάπας, το εθνικό, τον αγώνα για τη δημοκρατία στο Μεξικό, και το διεθνές, τον παγκόσμιο αγώνα ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό. Πρόκειται για ένα πρώτο βήμα, μικρό προς το παρόν, που έχει όμως σωστή κατεύθυνση: την ανασυγκρότηση της διεθνούς αλληλεγγύης. Είναι σαφές ότι, σ' αυτόν τον παγκόσμιο αγώνα ενάντια στην καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση, παίζουν αποφασιστικό ρόλο οι αγώνες που διεξάγονται στις προηγμένες βιομηχανικά χώρες, που δεσπόζουν στην παγκόσμια οικονομία: είναι αδύνατον να γίνει μια βαθιά αλλαγή του διεθνούς συσχετισμού δυνάμεων, αν δεν καταφερθούν πλήρηματα στο ίδιο το «κέντρο» του καπιταλιστικού συστήματος. Η αναγέννηση ενός μαχητικού συνδικαλιστικού κινήματος στις ΗΠΑ είναι ενθαρρυντικό σημάδι, αλλά είναι στην Ευρώπη που τα κινήματα αντίστασης στο νεοφιλελευθερισμό είναι πιο ισχυρά, έστω κι αν ο συντονισμός τους σε πανευρωπαϊκή κλίμακα βρίσκεται ακόμη σε εμβρυϊκή κατάσταση. Μόνον πολύ πρόσφατα, βλέπουμε να διαγράφονται οι πρώτες πρωτοβουλίες προς αυτή την κατεύθυνση, με τις απεργίες για το κλείσιμο του εργοστασίου της Ρενό στο Βιλβόρντ, την Ευρωπαϊκή των ανέργων στο Άμστερνταμ, την πρωτοβουλία των ευρωπαϊκών συνδικατών στο Λουξεμβούργο και την αλληλεγγύη των κινήματων των ανέργων της Γαλλίας και της Γερμανίας.

Είναι από αυτήν ακριβώς την σύγκλιση της ανανέωσης της σοσιαλιστικής, αντι-καπιταλιστικής και αντιιμπεριαλιστικής παράδοσης του προλεταριακού διεθνισμού -που εγκαινιάστηκε από τον Μαρξ στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο- και των οικουμενικών, ανθρωπιστικών, ελευθεριακών οικολογικών, φεμινιστικών και δημοκρατικών πόθων των νέων κοινωνικών κινήματων που θα μπορέσει να αναδυθεί ο διεθνισμός του 21ου αιώνα.

1. Όπως παρατηρούσε ο Τρότσκι, «αν δούμε την Αγγλία και την Ινδία σαν δυο πόλους του καπιταλισμού, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι ο διεθνισμός των Άγγλων και των Ινδών εργατών δεν θεμελιώνεται για κανένα λόγο στην ταυτότητα των συνθηκών, των καθηκόντων και των μεθόδων, αλλά στη βαθιά αλληλεξάρτησή τους». (Α. Τρότσκι, Η διαρκής επανάσταση).

2. Προσυπογράφω εδώ τις αναλύσεις του Ντανιέλ Μπενσαίντ, όπως διατυπώνονται στο βιβλίο του «Το μελαγχολικό στοίχημα» («Le pari melancolique», Paris, Fayard, 1997).

3. Τι σκέφτονται άραγε γι' αυτό το ζήτημα οι ίδιοι οι Γερμανοί, οχτώ χρόνια μετά το γκρέμισμα του Τείχους; Πιστεύουν άραγε ότι «Σήμερα, η πάλη των τάξεων είναι ξεπερασμένη. Ότι Εργοδότες και μισθωτοί πρέπει να βρουν συμβιβαστικές λύσεις, σαν κοινωνικοί εταίροι» ή μάλλον ότι «Είναι σωστό να μιλάμε για πάλη των τάξεων. Ότι οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι έχουν κατά βάθος εντελώς ασυμβίβαστα συμφέροντα»; Να και μια ενδιαφέρουσα δημοσκόπηση, που δημοσιεύτηκε στις 10 Δεκεμβρίου του 1997 στην Frankfurter Allgemeine Zeitung, μια εφημερίδα που δεν μπορεί κανείς να την κατηγορήσει για συμπάθειες προς τον μαρξισμό: ενώ το 1980 το 58% των ερωτηθέντων Δυτικογερμανών πολιτών επέλεξαν την πρώτη απάντηση και 25% την δεύτερη, το 1997 η τάση αναστράφηκε: 41% εξακολουθούν ακόμη να θεωρούν ότι η πάλη των τάξεων μας έχει αφήσει χρόνους, ενώ το 44% θεωρούν ότι βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη. Όσον αφορά τους πολίτες της πρώην Λ.Δ. Γερμανίας -δηλαδή αυτούς που γκρέμισαν το Τείχος-, η πλειοψηφία είναι περισσότερο σαφής: 58% υποστηρικτές της πάλης των τάξεων έναντι 26%! Βλ. Le Monde Diplomatique, No 526, Ιαν. 1998, σ. 8.

4. J. Derrida, Spectres de Marx, Paris, Gallilie, 1993, σ. 141-142.

5. P. Bourdieu, Contre-feux, Paris, Liber-Raisons d' agir, 1998, σ. 71-74.

6. Π. Μορούα, «Η απαραίτητη Σοσιαλιστική Διεθνής», άρθρο στην εφημερ. Le Monde της 27.5.1998.



Η υπονόμευση της ελληνικής από την αγγλική στην Κύπρο, σήμερα

Χριστόδουλου Τζιονή*

Θέμα της εργασίας αυτής, όπως εξάλλου φανερώνει ο τίτλος, είναι η παρουσίαση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει, αλλά και της υπονόμευσης που υφίσταται η ελληνική από την αγγλική γλώσσα στις μέρες μας, προπαντός εδώ στην ιδιαίτερη πατρίδα μας.

Πιστεύω πως θα έχετε την καλοσύνη να διαβάσετε με προσοχή και υπομονή την εργασία αυτή, μιας και τα γλωσσικά θέματα πάντοτε κινούσαν το ενδιαφέρον και απασχολούσαν σοβαρά το λαό μας.

Για τη μεγάλη σημασία και σπουδαιότητα της γλώσσας αξίζει να αναφέρουμε εδώ, παρενθετικά, τα όσα χαρακτηριστικά διατύπωσαν, με τη γνώση τους ευαισθησία και την αγάπη τους προς καθετί το αληθινό, οι πιο διακεκριμένοι μας ποιητές.

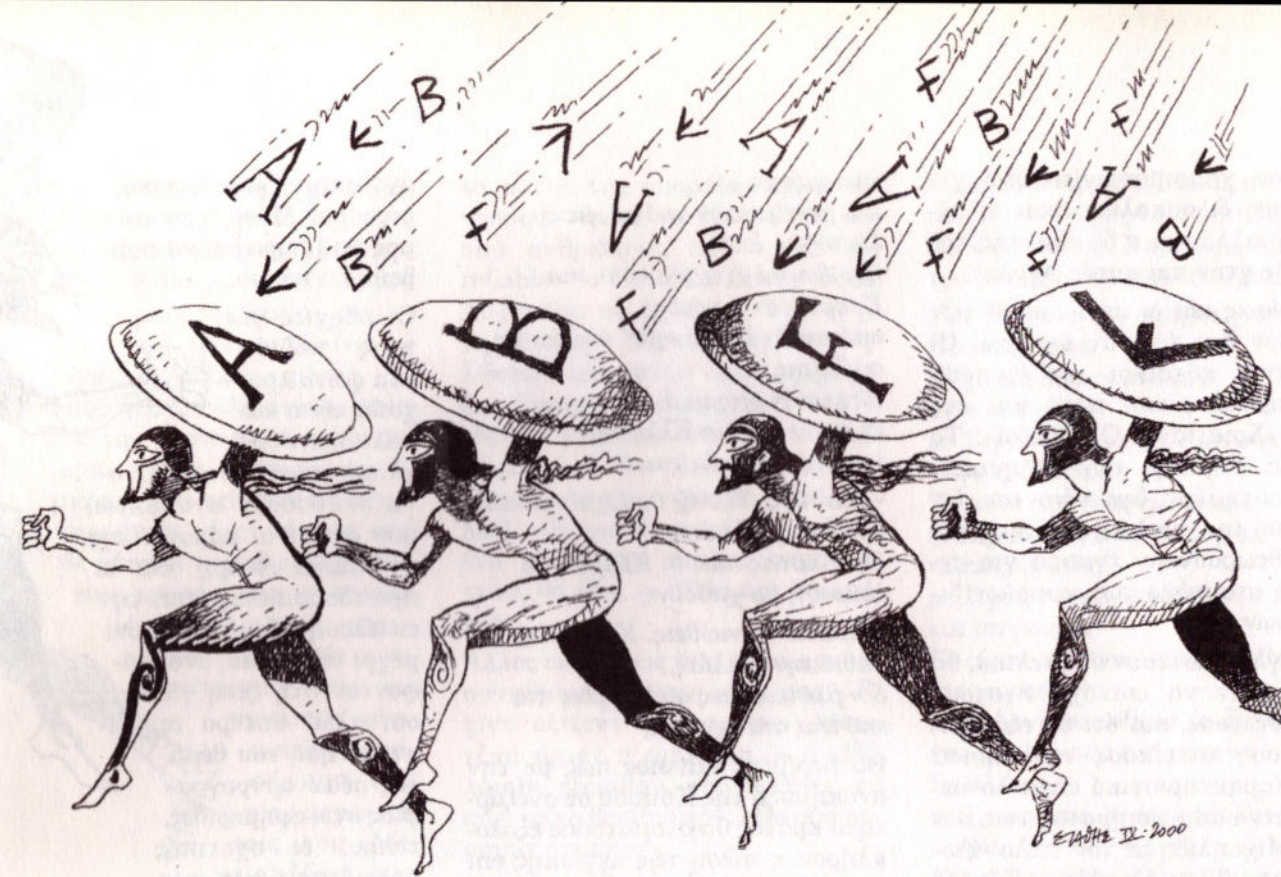
Ο εθνικός μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός: «Δεν έχω στο νου μου άλλο πάρεξ ελευθερία και γλώσσα». Αν και χιλιοειπωμένο, δεν παύει να διατηρεί πάντοτε την αξία του και την επικαιρότητά του. Ο βραβευμένος με βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας Οδυσσεάς Ελύτης,

στην ποιητική συλλογή του «Άξιον Εστί»: «Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική· το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου. Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου». Ο αξιόλογος ποιητής μας Κώστας Μόντης, στο ποίημά του με τον τίτλο «Έλληνες ποιητές»:

*Ελάχιστοι μας διαβάζουν,
Ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας,
μένουμε αδικαίωτοι κι
αχειροκρότητοι
σ' αυτήν τη μακρινή γωνιά,
όμως αντισταθμίζει που γράφουμε
ελληνικά!*

Η γλώσσα, όπως όλοι παραδέχονται στις μέρες μας, δεν είναι απλώς και μόνο ένας κώδικας επικοινωνίας. Αντίθετα, η γλώσσα κάθε λαού αντανακλά όλη την ιστορία και τον πολιτισμό του και, γενικότερα, το σύνολο των αξιών και των ευαισθησιών του λαού, όπως και του τόπου του.

Στη συνέχεια, θα επιχειρήσουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή, για να δούμε από κοντά και να φανεί με ποιους τρόπους προσπάθησαν οι Άγγλοι κατακτητές να μεθοδεύσουν τον εξαγγελισμό της



γλώσσας του λαού μας. Για να επιτύχουν την εδραίωση των συμφερόντων τους στο μαρτυρικό νησί μας και για να μας αφήσουν χωρίς ρίζες και εντελώς μετέωρους, μηχανεύτηκαν και έθεσαν σε εφαρμογή ένα σωρό μέτρα.

Έτσι, από τις πρώτες μέρες που πάτησαν οι Άγγλοι το πόδι τους στα χώματα του νησιού μας έδειξαν την περιφρόνησή τους προς τη μητρική μας γλώσσα και προσπάθησαν με πολλούς και διάφορους τρόπους να προωθήσουν και να επιβάλουν την αγγλική γλώσσα σε όλους τους τομείς.

Ο Κωνσταντίνος Σπυριδάκις, γυμνασιάρχης για πολλά χρόνια στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, και αργότερα πρώτος υπουργός Παιδείας της Κυπριακής Δημοκρατίας, στο βιβλίο «Μελέτες, διαλέξεις, λόγοι, άρθρα», που εκδόθηκε στη Λευκωσία το 1974 στη σελίδα 4 του β' μέρους, του δεύτερου τόμου, γράφει τα πιο κάτω σχετικά: «Εξεδηλώθησαν αμέσως προσπάθειαι των πρώτων αρμοστών της νήσου και τμηματάρχων της παιδείας, όπως εισαχθή εις τα ελληνικά σχολεία η αγγλική γλώσσα αντί της ελληνικής, αύται όμως απέτυχον χάρις τους εντόνους διαμαρτυρίας του ελληνικού πληθυσμού προς

την αγγλικήν κυβέρνησιν και εις την επέμβασιν φιλελευθέρων διακεκριμένων Άγγλων».

Λίγα χρόνια αργότερα, συγκεκριμένα το 1880, και πάλι σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Σπυριδάκι, ο τότε Άγγλος αρμοστής (δηλ. κυβερνήτης του νησιού) Βίδωλφ, με πρότασή του προς την αγγλική κυβέρνηση του πρωθυπουργού Γλάδστον, εισηγήτο τη χρησιμοποίηση της αγγλικής γλώσσας στους τομείς της κυπριακής εκπαίδευσης.

Ο Κλ. Ι. Μυριανθόπουλος, στο βιβλίο του που φέρει τον τίτλο «Η παιδεία εν Κύπρω επί Αγγλοκρατίας» το οποίο εκδόθηκε στη Λεμεσό το 1946, μας δίνει την πληροφορία, στη σ. 16, ότι ο πρώτος Άγγλος επόπτης των σχολείων με το όνομα Ιωσίας Σπένσερ (1881-1900), εισηγήθηκε όπως η αγγλική είναι το κύριο όργανο εκπαίδευσης των Ελληνοπαίδων στην Κύπρο.

Ο Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, στο βιβλίο του «Απόπειραι αφελληνισμού της Κύπρου ανά τους αιώνας και τα αίτια της αποτυχίας των», που εκδόθηκε στην Αθήνα το 1967, στη σελίδα 19, αναφέρει πως ο αρχιδικαστής της νήσου Νίτλετον κάλεσε τους Κυπρίους να δημιουργήσουν μια δική τους ξεχω-

ριστή εθνότητα, που θα ήταν πάντοτε αφοσιωμένη και πιστή στη Μεγάλη Βρετανία.

Οι προσπάθειες και οι πιέσεις των Άγγλων για να πετύχουν τον εξαγγελισμό του νησιού ήταν συνεχείς και επίμονες. Ειδικά, μετά την εξέγερση του 1931, βρήκαν την ευκαιρία να εφαρμόσουν νέα και πιο αυστηρά μέτρα. Προχώρησαν στην απαγόρευση της διδασκαλίας της ελληνικής ιστορίας και δεν επέτρεπαν την ανάρτηση εικόνων με τους ήρωες της ελληνικής επανάστασης στις αιθουσες διδασκαλίας, αλλά ούτε και την έπαρση της ελληνικής σημαίας στα σχολεία. Την ίδια περίοδο επέβαλαν την αγγλική γλώσσα ως «υποχρεωτική στην τελευταία τάξη των περισσότερων σχολείων». Επίσης, στη διάρκεια της ίδιας περιόδου, οι Άγγλοι πήραν επιπρόσθετα μέτρα, για να προωθήσουν τους στόχους τους. Κατάργησαν το Παγκύπριο Διδασκαλείο, από το οποίο αποφοιτούσαν οι Έλληνες δάσκαλοι των δημοτικών σχολείων και ίδρυσαν δικό τους κυβερνητικό κολλέγιο. Εξυπακούεται ότι η κύρια γλώσ-



σα που χρησιμοποιείτο εδώ για σκοπούς διδασκαλίας ήταν η αγγλική, αλλά και ο διευθυντής της σχολής ήταν και αυτός Άγγλος.

Οι πιέσεις και οι περιορισμοί των Άγγλων δεν έμειναν ως εδώ. Οι Έλληνες κάτοικοι της Κύπρου ονομάζονταν, από τώρα και στο εξής, «Χριστιανοί Ορθόδοξοι». Τα πτυχία Νομικής των ελληνικών πανεπιστημίων δεν γίνονταν δεκτά από την αγγλική διοίκηση και ούτε θεωρούνταν έγκυρα για εγγραφή στο σώμα των κυπρίων δικηγόρων.

Οι Άγγλοι πίστευαν ότι, τελικά, θα μπορούσαν να επιτύχουν στους στόχους τους, και ότι θα εξάγγλιζαν τους κατοίκους του νησιού μας. Χαρακτηριστικό είναι το περιεχόμενο του ποιήματος του Βασίλη Μιχαηλίδη με τον τίτλο «Ρωμικός και Τζον Πουλλής, Τζονής και Κακουλλής», που γράφτηκε ανάμεσα στα 1902 - 1907. Στο ποίημα αυτό ο άγγλος Τζονής καταγράφει, χρησιμοποιώντας φωνογράφο, την κυπριακή διάλεκτο των Ελλήνων της Κύπρου, για να τη διασώσει και, στη συνέχεια, να τη χρησιμοποιήσει ως εμπόρευμα και, με τον τρόπο αυτόν, να καταστεί πλούσιος. Πίστευε ότι η διάλεκτος του νησιού μας, σε λίγα χρόνια, θα γινόταν αξιοπερίεργη, αφού οι Κύπριοι θα την ξεχνούσαν και θα χρησιμοποιούσαν την αγγλική γλώσσα σε όλους τους τομείς της ζωής τους. Παραθέτουμε ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από το ποίημα, που είναι γραμμένο σε διαλογική μορφή.

- Στην άλλη κάσιαν τι έχεις,
αυτήν την τελευταίαν;

- Έχω ένα φωνογράφο από τα τελευταία, γιατί προβλέπω, Κακουλλή, τι θα γίνει αργότερα: την γλώσσαν την Κυπριακήν την έχω μαζεμένη 'δώ μέσα 'δώ

κλεισμένη και μετά εκατόν χρόνια, μετά διακόσια, ίσως, που δεν θα έχει γλώσσαν πια Κυπριακήν η νήσος, οπότεν θα λησμονηθεί και δεν θα ομιλείται, τότε ωσάν ομηρικά κι ωσάν αρχαία Ελληνικά κι αυτή θα ομιλείται.

- Και πώς, Τζονή, θα ξεχαστεί και δεν θα τη μιλούνε; Προβλέπεις πως οι Κύπριοι θα λείφουν, θα χαθούνε;

- Πρέπει να νιάθει, Κακουλλή, βαθιά την ομιλίαν, δεν βλέπεις πως είν' Άγγλοι πια επόπται στα σχολεία;

Θα περίμενε κάποιος πως με την ανακήρυξη της Κύπρου σε ανεξάρτητο κράτος θα σταματούσε εξολοκλήρου η πίεση της αγγλικής επί της ελληνικής ή, τουλάχιστο, θα περιοριζόταν σε μεγάλο βαθμό. Όμως, το κακό συνεχίστηκε και δε λέει να σταματήσει.

Στη συνέχεια, και για να φανεί το μέγεθος του προβλήματος, θα προχωρήσουμε στην παράθεση συγκεκριμένων γεγονότων και μαρτυριών, που επιβεβαιώνουν και πιστοποιούν τη μεγάλη διείσδυση της αγγλικής. Έτσι, όπως είναι γνωστό, και μετά την ανακήρυξη της

Κυπριακής Δημοκρατίας, καθιερωμένες περιοδικές κυβερνητικές εκδόσεις και άλλα έντυπα των διαφόρων υπουργείων ή άλλων κυβερνητικών οργανισμών εκδίδονταν και κυκλοφορούσαν στα αγγλικά.

Στην περίπτωση των νοσοκομείων και των κυβερνητικών ιατρών, τα διάφορα έντυπα για τη διακίνηση των ασθενών και όλα τα σχετικά, μέχρι σήμερα, εκδίδονται στα αγγλικά.

Έλληνες οι γιατροί, Έλληνες οι ασθενείς κι όμως γλώσσα γραπτής επικοινωνίας η

αγγλική. Τραγελαφικό, σίγουρα! Μόνο στον τόπο μας θα μπορούσε να συμβεί κάτι τέτοιο.

Οι οδηγίες για τους πεζούς στα φώτα τροχαίας είναι και πάλι στην αγγλική, παρά τον κίνδυνο να σκοτωθούν ανύποπτοι, που δεν είναι κάτοχοι της αγγλικής. Ακόμη και οι προειδοποιήσεις για την εκτέλεση οδικών έργων, μέχρι τελευταία, αναγράφονταν στη ξένη γλώσσα, αλλά ύστερα από ανακίνηση του θέματος μέσω αρθρογραφίας στις εφημερίδες, τελικά οι σχετικές προειδοποιήσεις αναγράφονται στα ελληνικά.

Παρόμοια κατάσταση επικρατεί σχεδόν σε όλους τους τομείς. Η θαυμάσια ελληνική λέξη φιλοξενία, την οποία κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας, κατάντησε «φιλοξένια» στο στόμα των σύγχρονων Κυπρίων.

Στις σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η γλώσσα διδασκαλίας είναι, τις περισσότερες φορές, η αγγλική. Αναφέρουμε εδώ το Ανώτερο Τεχνολογικό Ινστιτούτο και το Ινστιτούτο Ξενοδοχειακών Τεχνών. Έλληνες οι καθηγητές, Έλληνες οι φοιτητές κι όμως επικοινωνούν μεταξύ τους με μια ξένη γλώσσα. Τι να πει κανείς; «Η στραβός είν' ο γιάλος ή στραβά αρμενίζουμε».

Το ίδιο θα γινόταν και με το Πανεπιστήμιο Κύπρου, αλλά, ύστερα από αντιδράσεις, έγινε κατορθωτό να οριστεί η ελληνική ως η επίσημη γλώσσα, διδασκαλίας του. Είναι εύκολο να αντιληφθεί ο καθένας μας τι θα γινόταν, αν επικρατούσε η αγγλική γλώσσα. Μέσα σε λίγα χρόνια η εκπαίδευσή μας, κατώτερη και μέση, θα εξαγγλιζόταν, γιατί και οι δυο βαθμίδες θα ήταν υποχρεωμένες να εναρμονιστούν με την ανώτατη.

Πολλοί ξένοι που επισκέπτονται το νησί μας μένουν με την εντύ-



πωση πως η αγγλική είναι η μητρική μας γλώσσα, ή ότι εδώ στην Κύπρο ομιλείται μια μπασταρδεμένη αγγλική, όπως συμβαίνει με αρκετές άλλες χώρες, οι οποίες ήσαν, παλαιότερα, αποικίες της βρετανικής αυτοκρατορίας. Έτσι, κάποια τοπωνύμια που έδωσαν οι Άγγλοι διατηρούνται μέχρι σήμερα, ενώ δε γίνεται καμιά προσπάθεια επαναφοράς των προηγουμένων ελληνικών τοπωνυμίων, τα οποία εκτοπίστηκαν από τις αγγλικές ονομασίες. Αναφέρουμε εδώ τις περιπτώσεις του Λέιντις Μάιλ και Γκάβερνορς Μπιτε.

Στο εμπόριο και πάλι κυρίαρχη γλώσσα είναι η αγγλική. Τα περισσότερα έντυπα των περισσότερων εμπορικών επιχειρήσεων γράφονται στην αγγλική. Σε πολλούς εμπορικούς δρόμους των πόλεών μας ψάχνεις για να βρεις κάποιες ελληνικές επιγραφές. Από μια έρευνα που έγινε, φάνηκε ότι στην οδό Μακαρίου του Γ' το 65,7% των επιγραφών ήταν γραμμένες στα αγγλικά, το 18,7% στα ελληνικά και το 15,6% και στις δύο γλώσσες.

Στις τράπεζες και τις ασφαλιστικές εταιρίες βρίσκουμε πάλι την αγγλική γλώσσα. Ειδικά στο θέμα των ασφαλιστικών εγγράφων υπάρχει ένας ακόμη λόγος για χρήση της ξένης γλώσσας. Οι ασφαλιστικές εταιρίες έχουν γλυτώσει μεγάλα ποσά από την άγνοια του κόσμου, που δεσμευμένος με συμβόλαια στην αγγλική, δεν διεκδικούν εκείνα που τους οφείλονται από τις εταιρίες αυτές, αφού δεν γνωρίζουν τι δικαιούνται και τι όχι.

Είναι φως φανάρι ότι τα αγγλικά μπήκαν για καλά στη ζωή μας και εμείς, με τη σειρά μας, δημιουργήσαμε τη νόθα γλωσσική κατάσταση της αγγλοελληνοκυπριακής.

Παρακάτω, παρατίθενται κάποια πολύ χαρακτηριστικά παραδείγμα-

τα αυτής της απαράδεκτης κατάστασης: «Θέλω να έχω advice και από ανθρώπους που είναι πιο reliable» (ο Κύπριος υπουργός κ. Αυξεντίου σε δηλώσεις του στην τηλεόραση - δημοσίευση των δηλώσεών του αυτών στην εφημερίδα Σημερινή στις 29.11.1981), «Μέσα στο αλλάουαν είναι το όβερτάιμ, αλλά δεν είναι το τράβελινγκ» (κυβερνητικός υπάλληλος). «Κύριε δικαστά, αν κάμεις ένα λουκ στο ππέιτζ σαράνταττου, θα δεις...» (Κύπριος δικηγόρος).

Άλλες εκφράσεις που είναι αρκετά συνηθισμένες στον τόπο μας «Έγινε άζιτεντ στα τράφικ λάιτε, τζιαι ήρτεν η άμπουλα...» ή «Θέλουμε εξέπισιον σερτίφικέιτ να πάει με το βάουτσιερ», «Θα σου κάμουμε ατμίσιον».

Το θέμα, σίγουρα, είναι ανεξάντλητο και δεν είναι του παρόντος να καλυφτεί από όλες του τις πλευρές. Όσον αφορά στην ερμηνεία του φαινομένου, προτάθηκαν διάφοροι λόγοι, εμείς όμως θα περιοριστούμε στους πιο σπουδαίους.

Έτσι, πολλοί μίλησαν για σύγχυση και ημιμάθεια, που χαρακτηρίζουν τον τόπο μας στα χρόνια αυτά. Άλλοι πρότειναν την επιδειξιμανία και άλλοι τον πολιτιστικό ιμπεριαλισμό, στην προσπάθεια τους να δώσουν απάντηση στο θέμα. Άλλοι αναφέρουν το πνεύμα του ραγιαδισμού, που μας κληροδότησε το μεγάλο σε διάρκεια αποικιοκρατικό παρελθόν μας. Τέλος, μερικοί ερευνητές και κοινωνιολογοί αποδίδουν το φαινόμενο στους αγγλοθρεμμένους του νησιού μας, που δεν είναι λίγοι, γιατί αυτοί προσπαθούν να επιβάλλουν τη γλώσσα που χειρίζονται καλύτερα από τους υπόλοιπους και έτσι να διατηρούν την κοινωνική τους ανωτερότητα.

Ελπίζω να μην πάθουμε, στο τέλος, ό,τι συνέβηκε με τους κατοίκους της Ποσειδωνίας, αρχαίας ελληνικής αποικίας στον Τυρρηνικό Κόλπο που, ενώ είχαν ελληνική καταγωγή, αφομοιώθηκαν από τους ξένους της γύρω περιοχής και άλλαξαν τη γλώσσα τους, όπως και τις πιο πολλές παλιές τους συνή-

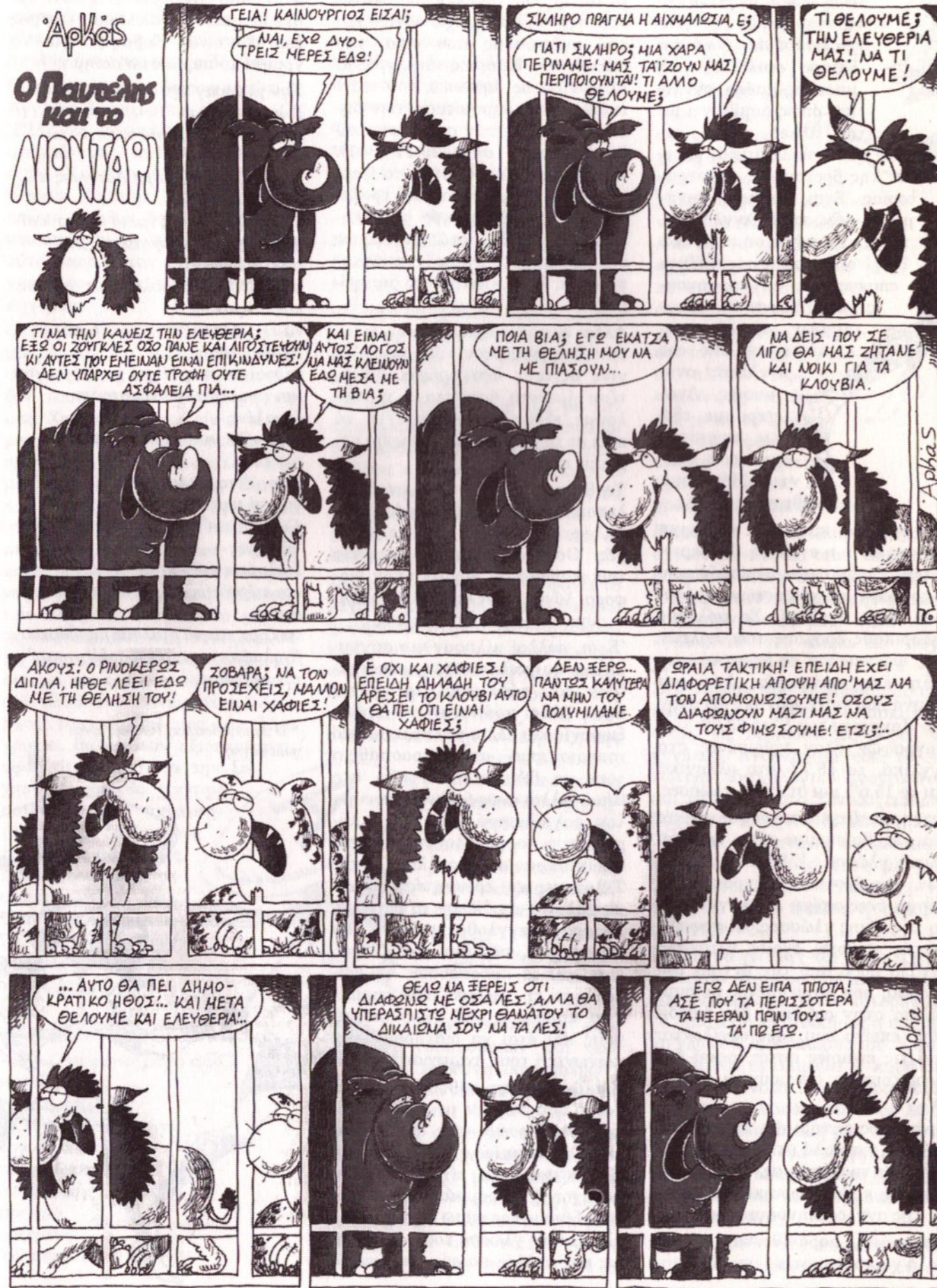
θειες. Από την περίπτωση αυτή εμπνεύστηκε ο μεγάλος ποιητής μας Κωνσταντίνος Καβάφης, για να γράψει το παρακάτω ποίημα:

Την γλώσσαν την ελληνικήν οι Ποσειδωνιάται
εξέχασαν τόσους αιώνας
ανακατευμένοι
με Τυρρηνοῦς και με Λατίνους κι άλλους ξένους.
Το μόνο που τους έμενε προγονικό
ήταν μια ελληνική γιορτή, με τελετές ωραίες,
με λύρες και με αυλούς, με αγώνας και στεφάνους.
Κι είχαν συνήθειο προς το τέλος της γιορτής
τα παλαιά τους έθιμα να διηγούνται
και τα ελληνικά ονόματα να ξαναλένε,
που μόλις πια τα καταλάμβαναν ολίγοι.

Και πάντα μεγαγχορικά τελείων' η γιορτή τους.
Γιατί θυμούνταν που κι αυτοί ήσαν Έλληνες -
Ιταλιώται έναν καιρό κι αυτοί και τώρα πώς εξέπεσαν, πώς έγιναν,
να ζουν και να ομιλούν βαρβάρικα
βγαλμένοι - ω συμφορά!! - απ' τον ελληνισμό!

* Ο Χριστόδουλος Τζιονής είναι φιλόλογος





πραφτεείτε
συνδρομητές
στο Εξ υπαρχής

εξ υπαρχής

Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο.....

Διεύθυνση:

Οδός - αριθμός..... Πόλη - Τ.Τ.....

Επαρχία.....

Τηλ. Οικίας..... Φαξ Οικίας.....

Τηλ. Εργασίας..... Φαξ Εργασίας.....

Επάγγελμα.....

Σπουδές.....

Τιμή συνδρομής: Εσωτερικού ετήσια €25.00. Ελλάδα €25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης €30.00. ΗΠΑ €32.00. Αυστραλία €41.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Ατδ



αυτός είναι ο κόσμος μας

Ο κόσμος μας,

ο δικός μας κόσμος
έχει μόνο επαγγελματίες.
Απόλυτη δύναμη και
σοβαρότητα.
Προχωρά σταθερά στην εξέλιξη
βλέποντας το δικό σας όφελος.
Ισχυροποιείται
και κατευθύνεται στην κορυφή
μέσα από τον πιο ραγδαία
αναπτυσσόμενο
Όμιλο εταιρειών.

marketfriends

 **MarketTrends**
financial services

 **MarketTrends**
insurance

LIBERTY  LIFE

 **MarketVentures**

Market  Media

XIO
STARIO
Investments Ltd


BLUE STATUS
FINANCIAL SERVICES

 **MarketTrends**
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ